

GS CPA, INC.
ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਅਕਾਊਂਟਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੋੜਾਂ ਲਈ
Gurpreet Singh, CPA, MBA
Certified Public Accountant
 5450 Lafayette Road, Suite#3,
 Indianapolis, IN 46254
Ph:317-248-4802
 Fax: 317-800-7947
 e-mail: info@gscpainc.com Website: www.gscpainc.com

10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ
AMANTEL.COM
\$25 'ਚ 2600 ਮਿੰਟ (43.5 ਘੰਟੇ)
 ਘਰ ਦੇ ਫੋਨ ਅਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਇਕੋ ਰੇਟ
24/7 Customer Service ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
 ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ
 1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

PJ Insurance, Inc.
 5450 Lafayette Road, Suite # 3, Indianapolis, IN 46254
For All Your Insurance Needs.
 Life, Health & Disability insurance
 Home, Auto, Commercial, Worker Comp, Business
 General Liability & other
**"Ask us for new
 Obamacare health
 insurance quote"**
 Contact: Satvir K. Singh
 Office Manager
Ph:317-248-4802
 Email: info@pjinsuranceinc.com

USPS - PP 1 **Fifteenth Year of Publication** ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
 ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ **www.punjabtimesusa.com**
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
 Punjab Times, Vol 15, Issue 29, July 19, 2014 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਬੇਵੱਸ ਹੋਏ ਬਾਦਲ, ਸਿਆਸੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸੰਨ੍ਹ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਮੁਸਬੀਬਾਂ ਨਿੱਤ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਆਰਥਿਕ ਢਾਂਚੇ, ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ, ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਵਿਚ ਗੁੰਜਣ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਫਿਕਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਬੋਝੀ ਕਮਾਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈਣ ਦੀ ਹੱਥਮਾਹੀ ਮਾਰਿਆ, ਪਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਬੇਵੱਸ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਲੀਹੋਂ ਲੱਬੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚੁਸਤ-ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿਖਾਈ, ਪਰ ਹੁਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਹਿੰਮਤ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਸਾਹਮਣੇ

ਸ਼ਰੂਆਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਪੈਸਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਉਹ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਫਸਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਤੇ ਜੱਟ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਅ-ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਖੁਦ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਜਨਤਾ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸ. ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ

ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ।
 ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ

ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਲੀਹਾਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂ ਖੁੱਜੇ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਲਚਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਖਫਾ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਏਜੰਡਿਆਂ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਨੁੱਕਰੇ ਲੱਗੇ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਥਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਧੁਖੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਖੁਦ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਢੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਟੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੁੰਮ, ਅਫਸਰਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕੰਜਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਇਸੇ ਕਵਾਇਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ।

ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ 2017 ਵਿਚ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵੋਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਠ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਕਸ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਸਿਆਸੀ ਸਮੀਕਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ੱਕਤਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਜਿੱਤ ਮਗਰੋਂ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਖਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੂਬੇ ਦੀ ਨਿੱਘਰੀ ਹਾਲਤ ਸ. ਬਾਦਲ ਲਈ ਵੱਡੀ ਵੰਗਾਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਸਭਾ
(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਫਿਲਹਾਲ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮਗਰੋਂ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਠੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਬਾਜਵਾ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਚਰਚਾ ਸੀ ਕਿ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਬਚੀ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਿਲਣ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਚਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਈਕਮਾਨ ਨੇ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ

ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਧਨੀ ਰਾਮ ਸ਼ਾਂਡਿਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਣਾਈ ਤੱਥ ਖੋਜ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸ਼ਕੀਲ ਅਹਿਮਦ ਨੇ

ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਬੜੇ ਪ੍ਰਧੇਰ ਆਗੂ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਯੋਗ ਵੰਗ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ

ਸੁਨੀਲ ਜਾਖਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰ ਧਿਰ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਪ ਨੇਤਾ ਵਜੋਂ ਬਣਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸ. ਬਾਜਵਾ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Dhade & Associates, PC **Immigration Lawyers**
WE FIGHT FOR YOUR RIGHTS!
ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਕੀਲ
 *ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਵੀਜ਼ੇ (ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਦਿ)
 *ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ *ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ *ਅਡਜਸਟਮੈਂਟ ਆਫ ਸਟੇਟਸ
 *ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ *ਰਿਫਿਊਜੀ ਕੇਸ *ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਸਭੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
 *ਅਸੀਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ 6 ਤੋਂ 12 ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
Ph:248-254-3441
 Fax:(248) 254-3443 www.eagle.pro, Email: info@eagle.pro
 Herman Singh Dhade
 Immigration Lawyer
 7071 Orchard Lake Rd, Suite 320, W. Bloomfield, MI 48322

Estb. 1975
World Wide Travel
www.fly2world.com
ਸਸਤੇ ਟਿਕਟ ਬਿਹਤਰ ਸੇਵਾ
DETROIT 734 838 9998 **TOLL FREE 866 66 INDIA** **CHICAGO 312 224 8800**
 DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR **ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਸੇਵਾ** Continental Airlines Lufthansa American Airlines

www.BaruSahib.org

**THE KALGIDHAR SOCIETY
BARU SAHIB**

129 ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਓਤ-ਪੋਤ ਪੇਂਡੂ ਸਕੂਲ
ਘੱਟ ਖਰਚੀਲੇ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੀਡੀਅਮ ਸਕੂਲ

60000 ਪੇਂਡੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

2 ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ

2 ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ

6450 ਪਿੰਡ

1 ਮਿਸ਼ਨ

2013
ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 127 ਪਿੰਡਾਂ ਨੇ
ਸ਼ਰਾਬ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ
ਕੀਤਾ। ਇਹ ਉਦਮ ਅਕਾਲ
ਅਕੈਡਮੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ
ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

ਇਕ ਸਿੱਖ ਲਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਖਾਸ
ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਗ ਬਾਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ
ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਹਿਤ

ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸ਼ੀ

ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ

ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀ

ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ

Akal University

**ਸੈਮੀਨਾਰ
ਸਮਾਗਮਾਂ
ਦਾ ਵੇਰਵਾ**

ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ 19 ਜੁਲਾਈ - ਸ਼ਾਮੀ 7:00 ਵਜੇ ਤੋਂ

Sikh Satsang of Indianapolis: 10950 South Eastern Ave., Indianapolis, IN 46239

20 ਜੁਲਾਈ - ਸਵੇਰੇ 11:00 ਵਜੇ ਤੋਂ

Gurdwara Sri Hargobind Sahib Ji: 1090 S. Graham Rd., Greenwood, IN 46143

Contact: Parminder Singh 317-341-5537, Sukhdev Singh 317-250-3545,
Maninder Singh 317-710-5433

ਸ਼ਿਕਾਗੋ 20 ਜੁਲਾਈ - ਸ਼ਾਮੀ 6:00 ਵਜੇ ਤੋਂ

India House Banquet: 1521 W. Schaumburg Rd., Schaumburg, IL 60194

Contact: Gurcharan Singh Jhaj 847-330-1421, Gurbachan Singh Pappu 547-807-2110
Beant Singh Boparai 414-349-3449

No registration fees, complimentary dinner.

For registration text on this no Ravideep kaur 9726931077

Donate Through Bank

"ETERNAL CHARITABLE FOUNDATION" Chase Bank A/c in USA#: 988517371

Baru Sahib Charities of N. America

#BaruSahibHP

@kalgidhartrust

ਬਰਿਕਸ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵਾਂ ਬੈਂਕ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ

ਫੋਰਟਲੇਜ਼: ਬਰਿਕਸ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ 100 ਅਰਬ ਅਮਰੀਕੀ ਡਾਲਰ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਵਾਲਾ ਨਵਾਂ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਬਾਨੀ ਮੈਂਬਰ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਗੇ। ਭਾਰਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੈਂਕ 'ਤੇ ਇਜ਼ਾਰੇਦਾਰੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਨੁਕਤੇ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ, ਚੀਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੀ ਜਿਨਪਿੰਗ, ਰੂਸ ਦੇ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਪੁਤਿਨ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਡਿਲਮਾ ਰੋਸੇਫ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੈਕਬ ਜੂਮਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ 2012

ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬਰਿਕਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਠੋਸ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਤੇ 100 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਪੰਜ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿਖਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਇਹ ਬੈਂਕ 100 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬਾਨੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ 50 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜਹਾਦ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਜਹਾਦ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੱਯਦ ਸਲਾਹੂਦੀਨ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਲਾਹੂਦੀਨ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵੱਖਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਇਰਾਕ ਤੇ ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਪੈਨ ਇਸਲਾਮਿਕ ਜਹਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ।

ਸਲਾਹੂਦੀਨ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਅਲਕਾਇਦਾ, ਤਾਲਿਬਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਜਹਾਦ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਹਰਕਤ-ਉਲ-ਅੰਸਾਰ, ਹਿਜ਼ਬੁਲ-ਮੁਜਾਹਦੀਨ, ਅਲ-ਜਹਾਦ, ਅਲ-ਬਰਕ, ਅਲ-ਬਦਰ, ਇਖ਼ਬਾਨ-ਉਲ-ਮੁਸਲਮੀਨ ਤੇ ਤਹਿਰੀਕ-ਉਲ-ਮੁਜਾਹਦੀਨ ਵਰਗੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਨੇ 'ਉਲਝੀ ਤਾਣੀ' ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ

ਫੋਰਟਲੇਜ਼: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਥੇ ਚੀਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਉਲਝੀ ਤਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅਪੂਰਨ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੀਪੂਰਨ ਹੱਲ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮਿਸਾਲ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਬ੍ਰਿਕਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਸ਼ੀ ਮੋਦੀ ਤੇ ਸ਼ੀ ਜੀ ਨੇ ਬੋਝੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਚੀਨੀ ਆਗੂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਵੀਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਰਹੱਦੀ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਸੀ ਭਰੋਸਾ, ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਅਮਨ ਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਸ਼ੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਸ਼ੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਸਰਹੱਦੀ ਮਸਲਾ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਲਝਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਟਕਰਾਅਪੂਰਨ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੀਪੂਰਨ ਹੱਲ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ੀ ਮੋਦੀ ਦੇ ਤਿੱਬਤ 'ਚ ਕੈਲਾਸ਼-ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਲਾਘੇ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਝਾਅ 'ਤੇ ਚੀਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ।

INDIAN BAZAAR

ਇੰਡੀਅਨ ਬਜ਼ਾਰ

334 S. Emerson Ave.,
GREENWOOD, IN 46143

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ

- ਖਾਣਾ ਸੁੱਧ ਵੈਸ਼ਨੋ, ਤਾਜ਼ਾ ਸਮੋਸੇ, ਚਾਟ, ਥਾਲੀ
- ਕੈਟਰਿੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
- ਵੱਡੇ ਆਰਡਰ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੇਟ
- ਤਾਜ਼ਾ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਵੀਰਵਾਰ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ
ਲਈ 10% ਛੋਟ

ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਓ, ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਆਓਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਿਟੀ 'ਚ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਰੇਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ।

ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ
ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ

Ph: 317-534-5151, 317-997-9140

Call India

and world wide

ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਵਧੀਆਂ ਸਰਵਿਸ

25 ਡਾਲਰ ਵਿਚ 37½ ਘੰਟੇ

ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਇਲਾਕੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿਚ
ਸਾਡੇ ਡੀਲਰ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਡੀਲ ਲਵੋ।

Local Dealer in Indiana

Preet Boutique

Call Now 317-603-4018

Sukhpreet Kaur

334, South Emerson Ave, Green Wood In. 46143
spkaurus@yahoo.co.in www.canamfone.com

ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਓ
DESIGNER LEHANGAS,
SUITS, SAREES,
KIDS WEAR

ਡਿਜ਼ਾਈਨਰ ਲਹਿੰਗੇ,
ਸੂਟ ਤੇ ਸਾੜੀਆਂ
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ

Gidha
Bhangra
Dresses
On Rent

Preet
BOUTIQUE

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਗਨਾਂ ਲਈ ਕਲੀਰੇ, ਗਾਨੇ,
ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ,
ਜਾਗੋ ਮਟਕੀ, ਪਰਾਂਦੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

Call: 317-603-4018, 317-332-1387

E-mail: spkaurus@yahoo.co.in
Facebook preetboutique

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਓਹਾਇਓ)

ਚੌਥਾ ਮੇਲਾ ਡੀਆਂ ਦਾ
26 ਜੁਲਾਈ 2014

ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ

@ OTS Hall: 913 Labanon Street, Monroe, Ohio 45050

12 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਮਿਸ ਅਤੇ ਮਿਸਿਜ਼ ਪੰਜਾਬਣ ਚੁਣੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਐਵਾਰਡ
ਵਧੀਆ ਪਹਿਰਾਵਾ ਮੁਕਾਬਲਾ (ਦੋ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਐਵਾਰਡ)

ਮੁਫਤ ਖਾਣਾ
ਮੁਫਤ
ਪਾਰਕਿੰਗ

ਕੋਈ ਦਾਖਲਾ
ਟਿਕਟ ਨਹੀਂ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ
ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਭੁਪਿੰਦਰ ਮਾਵੀ 513-746-9176
ਸਪਿੰਦਰ ਤੱਖਰ 937-479-5091
ਜਸਵਿੰਦਰ ਬਾਠ 513-328-8493
ਬਲਵਿੰਦਰ ਫੰਟੂ 513-328-7555

ਚੌਥਾ ਸਾਲਾਨਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ

ਸਨਿਚਰਵਾਰ 6 ਸਤੰਬਰ 2014

@ GE Park: 12110 Princeton
Pike, Springdale, Ohio 45246

ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਫੁੱਟਬਾਲ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਦੌੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਡਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ
ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਰੰਗਾਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ

Society Members

Harvinder S. Walia 917-862-5000
(President)
Jaswant S. Jassi 513-235-4828
(Vice President)
Surinder S. Cheema 513 324-9043
(Secretary)
Surjeet S. Mavi 513- 616-4530
(Treasurer)

www.sherepunjabcincy.com

Parminder S. Takhar 937-469-0202
Charanjit S. Brar 317-903-7400
Baljit Singh 937-369-3086
Gurminder S. Sandhu, 513-550-6134
Bobby Sidhu (937) 919-4799
Kumar Pawandeep 937-838-3767
Balbir S. Bath 513-292-2517
Jasdev S. Gill 419-604-9275
Sushil Aggarwal 937-673-8004

Email: sherepunjabcincy@gmail.com

ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਗਰਮਾ ਗਈ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਜਗਨ ਨਾਥ ਪਹਾੜੀਆ ਦੀ ਬਿਲ ਉਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲੱਗਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਬਿੱਲ ਹੁਣ ਐਕਟ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੱਖਰੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਲਈ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੁੱਡਾ ਸਰਕਾਰ ਜਿਥੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਇਸ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤਾਂ ਇਸ ਬਿੱਲ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲੈ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਕੋਲ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟ ਲਿਆ ਹੈ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਹਾਲੇ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਣੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ

ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੱਟਿਆ ਟਾਲਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹੱਥਲੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚੱਜ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਸਿਰਫ 10 ਮਿੰਟ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਥੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਨਜਾਣਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ, ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀ ਹੱਲ ਲਈ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦਮਾਜਰਾ ਨੇ ਸਦਨ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਇਹ ਸਰਗਰਮੀ ਰੋਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।

ਮੱਕੜ ਵੱਲੋਂ ਉਪ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੈਂਤੜਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੁਣ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 'ਵਧੇਰੇ ਅਧਿਕਾਰ' ਦੇਣ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਖੇਡਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖਰੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਅੰਦਰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਮੁੱਚੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਖੇ ਵੱਖਰਾ ਸਬ-ਆਫਿਸ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਆਪਣਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗੀ।

ਸ. ਮੱਕੜ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਰਾਜ਼ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਲਈ

ਵੱਖਰੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਫਾਰਮੂਲੇ ਉਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਸੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਗੂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੰਦਰ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਰਲੇ-

ਮੱਛੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇਹ ਬਿੱਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਖਰੀ ਹਰਿਆਣਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬਣੀ: ਹੁੱਡਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕੀਤੀ। ਸ. ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਰਾਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹੁੱਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਈ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਧਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਰਜਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹੁੱਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਚੁੱਕੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਹ ਮਨਸੂਬੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤੇ। ਉਧਰ ਸ. ਮੱਕੜ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਰਾਜ਼ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਫਾਰਮੂਲੇ ਉਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਸੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਉਧਰ ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ (ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਖਾਸਾ ਇਕ 'ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਬਾਡੀ' ਵਜੋਂ 'ਆਰਜ਼ੀ ਹਸਤੀ' ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਤੇ ਡੀਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ 1966 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 72 ਤੇ 88 ਅਧੀਨ ਹਰਿਆਣਾ, ਸੂਬੇ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ

ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਦਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾਜ਼ ਐਕਟ 1925' ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 1925 ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ 'ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਅਹਿਮ' ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ 241 ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੇਠਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਰਹੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ 761 ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਵੰਡ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਅਹਿਮ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਉਧਰ ਰਹਿ ਗਏ।

ਮਗਰੋਂ 1959 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਪੈਪਸੂ ਤੱਕ ਐਕਟ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧਾ ਲਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ 1966 ਨੇ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਬਾਡੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਬਾਡੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖੇਤਰਾਂ (1966 ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ) ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵੀ ਕੰਮਕਾਰ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਸਿੱਖ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇਣਗੇ: ਜਥੇਦਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁੱਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਨੂੰ

ਬੁਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ ਭੁਲਾ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹੁੱਡਾ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਚੰਗਾ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਪਰ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਗਲਬਾ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ: ਬਾਜਵਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ

ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਉਪਰਲੇ ਗਲਬੇ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸ. ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ

ਕਿਉਂਕਿ ਹੁੱਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ 41 ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ ਜਦਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ 11 ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਉਪ-ਦਫ਼ਤਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਫ਼ਿਲਹਾਲ ਉਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 11 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 2011 ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ 11 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾ ਹੋਇਆਂ ਵਰਗੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਣਦੇਖੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵੰਡ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਸਾਲ 1996 ਵਿਚ ਉਭਰੀ ਸੀ ਜੋ 18 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੀ।

ਇਹ ਮੰਗ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਭਰੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜ ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਝੀਂਡਾ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਹਰਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ. ਝੀਂਡਾ ਨੇ ਮਾਨ ਧੜੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ। ਸਾਲ 1999 ਤੇ 2000 ਵਿਚ ਸ. ਝੀਂਡਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸਮਰਥਕ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ

ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਭਾਰਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੰਗ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਉਭਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਚੱਠਾ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ।

ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 2009 ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਗ

ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਵਿਚਲਾ ਰਾਹ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਦਫ਼ਤਰ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਕੰਢੇ ਸੀ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ

ਆਗੂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਨਾ ਬਣ ਸਕੀ। ਹੁਣ ਭਾਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਅਜਾਈ ਚਲਾ ਗਿਆ

Need of a live in Housekeeper

A Punjabi family in Aurora, Illinois needs a live in housekeeper.

Good salary with boarding and lodging.

Please call Sunita

@ 773-370-7106

ਕੈਨਸਸ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਕੈਨਸਸ ਸਿਟੀ, ਮਿਜ਼ੋਰੀ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਡਿਸ਼ ਵਾਸ਼ਰ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ, ਸਹਾਇਕ ਕੱਚੀ ਕੁੱਕ, ਵੇਟਰ ਤੇ ਹੈਲਪਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ
ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ: 816-806-6065

ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮੌਕੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ: ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਲੱਖਾਂ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਜੰਗ ਤੋਂ ਸਬਕ ਲੈਂਦਿਆਂ ਅਮਨ ਬਹਾਲੀ' ਬਾਰੇ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਫਰਾਂਸ ਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਸਥਾਈ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ 25 ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਕੁਟਨੀਤੀ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਸੁਲ੍ਹਾ ਸਫਾਈ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਬਾਨ ਕੀ ਮੂਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਮਨ, ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ 28 ਤੋਂ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ 28 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ। ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਾਲ ਅਤੇ ਉਪਰ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੈਂਪ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਫਾਰਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਚੋਂ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਂਪ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ' ਹੈ। ਇਸ ਪੰਜ ਰੋਜ਼ਾ ਕੈਂਪ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣਾ ਆਪ ਪਛਾਣਨ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨ, ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਚਰਚਾ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਨੋਰੰਜਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੈਂਪ ਦੌਰਾਨ ਸਵੇਰ, ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਤੇ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦਾ ਖੇਡ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਾ 20 ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ 12ਵਾਂ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐਤਵਾਰ, 20 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਬਰਗ ਦੇ ਬ੍ਰੂਮਰਜ਼ ਬੋਸਬਾਲ ਸਟੇਡੀਅਮ (1999 Springinsguth Rd., Schaumburg) ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੇਰੇ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਚ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਖਿਡਾਰੀ

ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਵਜੇ ਤੋਂ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਅਖਾਤਾ ਲਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰੇਗਾ। ਕਲੱਬ ਨੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਰਸ਼ਕਾਂ/ਸਰੋਤਿਆਂ ਲਈ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਤੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਵੀ ਮੁਫਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਂਜ ਮੇਲੇ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਟਿਕਟ 10 ਡਾਲਰ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਟਿਕਟਾਂ ਸਟਾਰ ਫੂਡ, ਸਿੰਘ ਗਰੋਸਰਜ਼, ਬੰਬੇ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਹਾਟ ਮਸਾਲਾ ਅਤੇ ਅਮਰ ਕਾਰਪੋਟਸ (ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ) ਤੋਂ ਅਤੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਦੇ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਵੀ ਲਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਲਵਦੀਪ ਦੁੱਲਤ ਫੋਨ: 224-425-0705, ਹੈਪੀ ਹੀਰ ਫੋਨ: 630-398-7052, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ ਫੋਨ: 847-338-3866, ਜਸਕਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ ਫੋਨ: 630-290-7993 ਜਾਂ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੋਟਸ) ਫੋਨ: 773-507-8043 ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

Jet Airways, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares
available

EARLY BIRD SALE!!!!

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

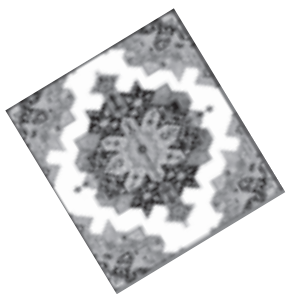
ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੰਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

ਹਾਰਡਵੁੱਡ ਫਲੋਰ, ਕਿਚਨ ਕੈਬਨਿਟ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲੋਰ ਉਪਲਬਧ

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਐਵਨਿਊ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?
ਜਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ?

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਅਟਾਰਨੀ ਪੰਨੂੰ

ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਡਿਫੈਂਸ

- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ (10 ਸਾਲਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੇਸ)
- ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਮੋਸ਼ਨ ਮੁਫਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

NEW YORK
T 718.672.8000
75-20 ASTORIA BLVD, SUITE 170
JACKSON HEIGHTS, NEW YORK 11370
* ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

CALIFORNIA
T 510.796.9000
39180 LIBERTY STREET, SUITE 118
FREEMONT, CA 94538

Punjab Times**Established in 2000
15th Year in Publication**Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746**Fax:847-705-9388**Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

Corrpondents**Detroit, MI**

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send
address changes to Punjab Times,
20451 N. Plum Grove Rd., Palatine,
IL 60074**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Missisipi,
Iowa, Arkansas, Texas, Virginia, Ne-
vada, Washington, Oregon, Arizona,
Georgia, Florida, New York, New
Jersey, Connecticut, Oklahoma, Penn-
sylvania, Missouri, Kentucky**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 95 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ****ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ
ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ
ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ
ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ
ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorses
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਹੁਣ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਹੁਣ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵੀ 'ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ' ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ
ਤੁਰ ਪਏ ਹਨ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਇਥੋਂ ਦੇ
'ਸਾਹਨੀ ਤੇ ਰਿਆਤ ਧੜੇ' ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਏ
ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਧੜੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਕਮੇਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਿੱਖ
ਮਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਰੱਖਣ ਤੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰੀਆਂ
ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਵੀ ਦਰਕਿਨਾਰ
ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ।ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿਥੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਥੇਦਾਰ
ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਰਿਆਤ ਨੇ 'ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.' ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਲਈ ਆਉਂਦੇ
ਦਿਨੀਂ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ
ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ
ਤੇ ਨਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਪਾਟਿਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲਆਖੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਸਥਾਪਨ
ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਗੁਰਜੋਤ ਸਿੰਘ
ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ
ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ 'ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ
ਕਮਿਸ਼ਨ' ਸਥਾਪਤ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੇਂਦਰ
ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਹੈ।ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ
ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਚਾਰ
ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ
ਹੈ, ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੱਖ-
ਵੱਖ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕੋਲ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ.' ਵਰਗੀ ਸੰਸਥਾ ਅਧੀਨ

ਲਿਆਉਣਾ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਆਂ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ
ਵੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਕਮੇਟੀਆਂ 'ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੰਗਠਨ' ਨਾਲ ਹਨ, ਕੁਝ ਕਮੇਟੀਆਂ
'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ' ਨਾਲ ਹਨ,
ਜਦਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਸਿੱਖ ਜਮਾਤ ਤੇ
ਕੁੱਝ ਕਮੇਟੀਆਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਤੇ
ਬਜ਼ੁਰਗ ਪੰਥਕ ਆਗੂ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ
ਦੇ ਨਾਲ ਖੜਦੀਆਂ ਹਨ।ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ
ਉੱਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਦੋ
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਨਗੀਆਂ,
ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੋਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ
ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਥੇ ਇਕ ਚੋਣ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਤੇ ਇਕ
ਹਰਿਆਣਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਹੋਇਆ
ਕਰੇਗੀ।

ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ
ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਤੱਕ
ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ
ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ
ਜੁਟ ਗਈ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ
ਮੰਤਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣ
ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਦਾ ਕਹਿਣਾ
ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਮੇਟੀ
ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਲਾਉਣ ਲਈ
ਤਤਪਰ ਹੈ ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ
ਦਾ ਅਵਸਰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ
ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।ਉੱਜ ਹਰਿਆਣਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ 18 ਮਹੀਨਿਆਂ
ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ
ਮੁਤਾਬਕ ਆਰਜ਼ੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਹਰਿਆਣਾ
ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੱਖੀ 11
ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ
ਸਾਲ 2004 ਵਿਚ ਹੋਈ ਚੋਣ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਚਾਰ ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ
ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਧੜੇ ਦੇ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ
ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮੇਟੀ ਦੀ 2011 ਦੀ
ਚੋਣ ਵਿਚ ਪਾਸਾ ਪਲਟ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਵੱਖਰੀ
ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਰਫ
ਚਾਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ
ਇਕ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਲ 2004
ਵਿਚ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ
ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ
ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ
ਅੜਿੱਕੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਚੋਣਾਂ
ਦੌਰਾਨ ਚੁਣੇ 22 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਦੁਬਾਰਾ
ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 20
ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ।ਹਰਿਆਣਾ ਵੱਖਰੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਐਡਹਾਕ ਦੇ ਗਠਨ ਵੇਲੇ
ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਝੀਡਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ
ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ
ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ.
ਨਲਵੀ ਤੇ ਝੀਡਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਧੜੇ
ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਝੀਡਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸ. ਨਲਵੀ ਥਾਪੇ
ਗਏ ਪਰ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਧੜੇ ਇਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।
ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖਰੀ
ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁਣੇ
ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸ. ਝੀਡਾ ਨੂੰ
ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉੱਜ
ਵੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਸ. ਨਲਵੀ ਨਾਲੋਂ
ਝੀਡਾ ਪੱਖੀ ਮੈਂਬਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰਗਰਮ ਦੱਸੇ ਜਾ
ਰਹੇ ਹਨ।ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ
ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ
ਹੈ ਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ
ਵੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ
ਪ੍ਰਬੰਧ ਲੈਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੱਲ ਤੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ
ਸਮੇਤ ਗੋਲਕ ਨਵੀਂ ਚੁਣੀ ਆਰਜ਼ੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ
ਹਵਾਲੇ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ
ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਤਾਇਨਾਤ
ਹੈ ਤੇ ਚਾਰਜ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਦਾ
ਮਾਹੌਲ ਵਿਗੜਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ
ਚਿੰਤਤ ਹੈ। ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ
ਵੱਲੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਰੋਸ
ਵਿਖਾਵੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁੱਡਾ ਲਈ
ਫਿਕਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਰਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਮਤਾ ਪਾਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦਿਨਾ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ
ਸਭਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ
ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਤਲੁਜ-
ਯਮੁਨਾ ਲਿੰਕ ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ
ਵਿਚ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ
ਹਾਕਮ ਪਿਰ ਸਮੇਤ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੋਕ ਦਲ
ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
ਸਦਨ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨਹਿਰ ਦੀ
ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ
'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵਫ਼ਦ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ
ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ
ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਸਮੇਤ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ
ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਦਨ ਦੇ ਕਸਟੋਡੀਅਨ
ਵਜੋਂ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵਫ਼ਦ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ
ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਇਸ ਮਤੇ ਦੇ ਖਰੜੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਪਰੀਮ
ਕੋਰਟ ਦੇ ਚਾਰ ਜੂਨ ਦੇ ਇਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ
ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਐਸਵਾਈਐੱਲ
ਨਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ
ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ।
ਸੰਸਦੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਰਣਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਸੁਰਜੇਵਾਲਾ ਨੇ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ
ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਨਰਗਠਨ ਐਕਟ 1966 ਦੇ
ਸੈਕਸ਼ਨ 78 ਤਹਿਤ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 20
ਅਕਤੂਬਰ 1969 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ
ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ
'ਤੇ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ
ਗਾਂਧੀ ਨੇ 25 ਮਾਰਚ 1976 ਨੂੰ ਇਕਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ
ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ 3.5 ਮਿਲੀਅਨ ਏਕੜ ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ
ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ
ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ
ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਇਕ ਨਹਿਰ
ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ
ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਦੋ ਕਰੋੜ
ਰੁਪਏ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ
ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਲਝਦਾ ਗਿਆ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਠ ਅਪਰੈਲ 1982 ਨੂੰ ਨਹਿਰ
ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਪਿੰਡ ਕਪੂਰੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ
ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜੀਵ-ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ
ਹੋਇਆ ਪਰ ਪਰਨਾਲਾ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

ਬੇਵੱਸ ਹੋਏ ਬਾਦਲ, ਸਿਆਸੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸੰਨ੍ਹ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਮਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਭਾਜਪਾ
ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਜਿਸ
ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਤੇਵਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ
ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੱਡੇ
ਭਾਈਵਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖਿਲਾਫ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਭੜਾਸ
ਕੱਢੀ ਹੈ।ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮਾਤੇ ਅਕਸ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬਵਿਚ ਮੋਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕੀ। ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਹਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਕਮੇਟੀ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ
ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਰੇਤਾ ਬੱਜਰੀ ਮਾਫੀਆ, ਡਰੱਗ
ਮਾਫੀਆ, ਬੇਲੋੜੇ ਟੈਕਸ ਆਦਿ ਮੁੱਦੇ ਅਹਿਮ
ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ
ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੁਖਬੀਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ
ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ
'ਤੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ ਹੈ।(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਆੜਾ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਬਾਦਲ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ‘ਤੇ ਖਰਾ ਨਾ ਉਤਰਿਆ ਮੋਦੀ ਦਾ ਬਜਟ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਐਨ.ਡੀ.ਏ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਪਲੇਨੇ ਆਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਭਾਵੇਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ ਪਰ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਮਦਦ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਬਜਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਬਜਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮਿਲੇ ਵੀ ਪਰ ਹੱਥ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪਿਆ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਬਜਟ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਘਰ ਰਹੀ ਹਾਲਤ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ, ਫਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਕਣਕ-ਝੋਨੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਤੈਅ ਕਰਨ ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਬਜਟ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹਨ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਨਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੈਕੇਜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਨਅਤ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ ‘ਤੇ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਨੁਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਡੀ ਸਨਅਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਬਜਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣੀ।

ਆਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਖਾਦਾਂ ਤੇ ਡੀਜ਼ਲ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਟਰੋਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ

ਅਕਾਲੀਆਂ ਲਈ ਸੁਖਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਬਜਟ: ਅਮਰਿੰਦਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਪ ਆਗੂ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਔਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਧੁੜ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਦੀ ਤਰਜ਼ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਪੈਕੇਜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਦਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਦਿਖਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਲੈਣ, ਫਿਰ ਦੇਖਿਓ ਪੰਜਾਬ ਕਿਵੇਂ ਝੱਟ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਹਤ ਉਡੀਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਆਈ.ਆਈ.ਐਮ. ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੋਲਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਹਰ ਸਾਲ 11 ਲੱਖ ਲਿਟਰ ਡੀਜ਼ਲ ਖੇਤੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੀਜ਼ਲ ਦਾ ਭਾਅ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਭਾਅ ਮਿਲਣੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਤ ਕੋਈ ਸਨਅਤ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵੀ ਬਜਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਮ ਬਜਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਸ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਗੋਲਣਯੋਗ ਇਕੋ-ਇਕ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ (ਆਈ.ਆਈ.ਐਮ.) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੀ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਉਥੇ ਜਿਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬਣੇਗੀ, ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਈ.ਆਈ.ਐਮ. ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਾਇਓ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਖੇਤੀ ਬਾਇਓਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਕਲਸਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੱਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਲਈ ‘ਆਪ’ ਨੇ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ‘ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਸਥਾਰ’ ਤਹਿਤ ਦੇ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਗਰਾਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਡਾਕਟਰ ਧਰਮਵੀਰ ਗਾਂਧੀ, ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ (ਦੇਵੇਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ), ਐਚ.ਐਸ. ਫੁਲਕਾ, ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਬੁਲਾਰੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਕਨਵੀਨਰ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ।

‘ਆਪ’ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ (ਦੇਵੇਂ ਐਡਹਾਕ) ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਲ ਦਾ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬੂਝ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਜਮਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ, ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ, ਅਗਲੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿਰਜਣੇ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਬਣਤਰ ‘ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਥੇਬੰਦਕ ਕਮੇਟੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਬੂਝ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰੇਗੀ। ਪੱਤਰਕਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਿਗਰਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਅੰਦਰ ਪਾਰਟੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇੰਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਖੁਸ਼

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸੂਬੇ ਦਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਕੇਜ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਪੱਲੇ ਨਾ ਪੈਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਨਅਤੀ ਪੈਕੇਜਾਂ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਡਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਵਿਚੋਂ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿੱਤੀ ਰਾਹਤ ਨਾ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਔਖਾ ਸੀ, ਖਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਵਿੱਤੀ ਤਣਾਅ ਬਹੁਤ ਹੈ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇਤਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵਿੱਤੀ ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਰੇਗੀ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਔਖੇਂ ਪਰੋਖੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਪੱਖੋਂ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਆਮ ਬਜਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇ ਭਰੇ ਦੌਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਤੇ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਨਅਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਫੁੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਐਕਸਾਇਜ਼ ਡਿਊਟੀ 10 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਛੇ ਫੀਸਦੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇੰਜ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਬਾਇਓਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖੇਤੀ-ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਖੋਜ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਧ ਸਕਣਗੀਆਂ। ਆਮ ਬਜਟ ਦੀਆਂ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਅਲਾਊਂਸ, ਫੋਰਜਿੰਗ ਐਂਡ ਕਾਸਟਿੰਗ ਸਨਅਤ, ਖੇਤੀ ਸਿੰਚਾਈ ਤੇ ਸੋਲਰ ਊਰਜਾ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਛੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਹਿੱਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ‘ਹਿਰਦੇ’ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਹਿੰਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਸਿਰਫ 17 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਨ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਜੀਰਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੀ

ਹੈ। ਆਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਾਫ਼ੀ ਅਹਿਮ ਤੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹਨ ਪਰ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਨੇਤਤਾ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੋਣ ਵਜੋਂ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਣਦਾ ਹੱਕ ਤਾਂ ਦੇਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ।

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

Suitable Match for Green Card holder, Jat Sikh girl, 28, 5'-3", fair complexion, BSc nursing, innocently divorcee after brief marriage, working as a RN. Divorcees considerable. Send bio-data and photo to E-mail: csahi1949@gmail.com or Call: 209-483-9783

26 to 30

ਸਾਥੀ ਦੀ ਭਾਲ

Wanted match for 51 year, 5'-10" divorced U.S. citizen, Sikh boy, Physical Therapist professional, no kids. Contact: 812-265-8238

26 to 29

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਤੰਦੂਰੀਏ ਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਚਲਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ

ਤੰਦੂਰੀਏ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਫੋਨ 850-510-3466

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

J FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
J FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਪਾਟਿਲ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਡੱਕਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਰੁਖ਼ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਭਵਨ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਵੀ. ਪਾਟਿਲ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਾਰਟਰਡ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲੈਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਕਮਰਸ਼ਲ ਉਡਾਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹੀ ਲਈ ਹੈ। ਰਾਜ ਭਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਨੌਂ ਲੱਖ 71 ਹਜ਼ਾਰ 352 ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਕ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਰਾਜ ਭਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਾਰਟਰਡ ਜਹਾਜ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਰੜਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਨਵਰੀ 2012 ਤੋਂ ਜੁਲਾਈ 2013 ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਪਾਟਿਲ ਨੇ

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਈ ਚਾਰਟਰਡ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਉਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਰਚੇ 'ਤੇ ਜੋ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰੀ ਸੂਬੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੌਰੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਹ 13 ਜੁਲਾਈ 2012 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਗਏ ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਏ 15 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ। ਇਸ ਦੌਰੇ ਦਾ ਖ਼ਰਚ 16 ਲੱਖ 19 ਹਜ਼ਾਰ 628 ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਈ ਦੌਰੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਗਏ ਤੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦਾ ਗੇੜਾ ਲਗਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਰਾਜ ਭਵਨ ਆ ਗਏ ਸਨ। 11 ਜੁਲਾਈ 2012 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ 13 ਲੱਖ 64 ਹਜ਼ਾਰ 460 ਰੁਪਏ ਦੀ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਸਿੰਧੇ ਲਾਤੂਰ ਦਾ

ਦੌਰਾ ਜੋ ਕਿ 21 ਅਗਸਤ 2012 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ 14 ਲੱਖ 45 ਹਜ਼ਾਰ 231 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਪਿਆ।

ਇਸੇ ਸਾਲ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਪਾਟਿਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਜੁਹੂ, ਪੰਛਰਪੁਰ ਤੇ ਲਾਤੂਰ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰੇ ਦਾ ਖ਼ਰਚ 11 ਲੱਖ 41 ਹਜ਼ਾਰ 373 ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਖ਼ਰਚਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 38 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰਚਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਰਾਜ ਭਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਲ ਤਸਦੀਕ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਭਵਨ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦਰਮਿਆਨ ਠੰਢੀ ਜੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਬਿਲ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਜ ਭਵਨ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਜਪਾਲ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਚਾਰਟਰਡ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਪਾਲ ਕਮਰਸ਼ਲ ਉਡਾਣ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਪਾਟਿਲ ਵੱਲੋਂ ਨੌਂ ਫਰਵਰੀ 2014 ਨੂੰ ਜੁਹੂ-ਪੁਣੇ-ਨਿਲਾਂਗਾ-ਪੁਣੇ-ਜੁਹੂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਾਰਟਰਡ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਏ. ਵੈਣੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵੱਲੋਂ 25 ਮਾਰਚ 2014 ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਏ.ਡੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏ.ਡੀ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਅਪਰੈਲ 2014 ਨੂੰ ਬਿਲ ਤਸਦੀਕ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਰੜਕ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਰਾਜ ਭਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਾਕਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ

ਰਾਜਪਾਲ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਬਿੱਲ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ। ਰਾਜ ਭਵਨ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਸ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਰਾਜ ਭਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵੱਲ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਜੇਕਰ ਰਾਜਪਾਲ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਜਾਂ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਮੰਗੀ ਜਾਵੇ। ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਕਮਰਸ਼ਲ ਉਡਾਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਹੀ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਰਾਜ ਭਵਨ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਸੱਤ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 20 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਆਦਿ ਲਈ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ। ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ।

ਡਾ. ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਖੋਜ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਾਮਜ਼ਦ

ਕੋਲੰਬੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ (ਬਿਊਰੋ): ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਸਿੱਖਿਆਦਾਨੀ ਡਾ. ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਲਿੰਡਸੇ ਵਿਲਸਨ ਕਾਲਜ ਸਕੂਲ ਆਫ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਲਈ ਖੋਜ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਸਿੱਖਿਆਦਾਨੀ ਵਜੋਂ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਰਗਰਮ

ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲਿੰਡਸੇ ਵਿਲਸਨ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਖੋਜ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸ. ਸੰਧੂ ਫੈਕਲਟੀ ਰਿਸਰਚ ਨੂੰ ਗਾਇਡ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਰੈਜੂਏਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਸੰਧੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਲੂਈਸਵਿਲ ਵਿਖੇ ਖੋਜ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਨ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਕੌਂਸਲਿੰਗ ਸਾਇਕੋਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 13 ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ 2 ਛਪਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ 2 ਹੋਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਨਾਮ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਐਵਾਰਡ ਇਸੇ ਸਾਲ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਹਿੰਦ ਰਤਨ' ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਰੱਖੜਾ ਦੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਹਵਾਲੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਖੜਾ ਦੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਕਰੇਗੀ। ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇੰਸਟੀਟਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਿਜ਼ (ਪਿਮਸ) ਇਸ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਮਸ ਮੈਡੀਕਲ ਐਂਡ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰੱਖੜਾ ਇਸ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ 'ਫੌਰਨ ਕੰਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 2010' ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਦਰਜਨ ਐਨ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰੱਖੜਾ ਦੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰੱਖੜਾ ਵੱਲੋਂ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ (ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.)

ਤਹਿਤ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇੰਸਟੀਟਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸਿਜ਼ (ਪਿਮਸ) ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੰਡ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਧੂਰੀ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਅਰਵਿੰਦ ਖੰਨਾ ਦੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ 14

ਦਸੰਬਰ 2010 ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਕੇਸ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਐਨ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਕੈਂਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫੌਰਨ ਕੰਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ 2010 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ 10 ਐਨ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਕੇਸ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਫੌਰਨ ਕੰਟ੍ਰੀਬਿਊਸ਼ਨ (ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ) ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਐਨ.ਜੀ.ਓ. (ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ) ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਫੰਡ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ ਐਨ.ਜੀ.ਓ. ਦੀ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਐਨ.ਜੀ.ਓ. ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਟਰਨ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਐਨ.ਜੀ.ਓਜ਼ ਨੇ ਇਕ ਅਪਰੈਲ 2011 ਤੋਂ ਜੂਨ 2013 ਤੱਕ 295 ਕਰੋੜ ਦੇ ਫੰਡ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸੇਵਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਸਤੂ ਤੇ ਹੋਰ ਨੌਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ 20 ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸਿਮਰਨਾ, ਲੱਕੜ ਦੀ ਚੌਂਕੀ, ਸੈਲੀ ਟੋਪੀ, ਰੁਮਾਲਾ, ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਬਟੂਆ, ਪਸ਼ਮੀਨਾ ਸਿਲਕ ਦਾ ਬਣਿਆ ਦੋਸ਼ਾਲਾ, ਹਜ਼ੂਰੀਆ, ਪਜਾਮਾ ਤੇ ਚੋਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਮਗਰੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 500 ਸਾਲ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈ ਹੈ।

ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਜਲੰਧਰ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਬਿਲਗਾ ਵਿਖੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿਖੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੀ ਸੰਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਕੰਧ ਕਲਾ ਤੇ ਨਕਾਸ਼ੀ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਸਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ

ਖਸਤਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੇਵਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਮਾਹਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਘੋਖਿਆ। ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਤੇ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਜਾਮਾ ਸਿਲਕ ਤੇ ਸੂਤੀ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਧਾਗੇ ਨਿਕਲ

ਗਏ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਲੇ ਦੀ ਵੀ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਕੱਪੜੇ ਵਿਚੋਂ ਧਾਗੇ ਆਪਣਾ ਥਾਂ ਛੱਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ੂਰੀਆ ਤੇ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਸਿਲਕ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਸਮੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਧਾਗਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਛੋੜਛਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। 20 ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਿਮਰਨੇ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਤਾਰ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਚੌਂਕੀ 'ਤੇ

ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੋਨਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਨਾ ਲਾ ਸਕਣ।

ਇਸ ਅਹਿਮ ਧਰੋਹਰ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਹਿਮ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੀ

ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਮੁੜ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਯੋਗ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਬਿਲਗਾ ਨੇੜੇ ਬਣਿਆ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। 1646 ਬਿਕਰਮੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਆਹ ਲਈ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਦੋ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਠਹਿਰਾਅ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਮੇਲਾ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਦੇ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਘਪਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਿਲਕਫੈਡ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮਿਲਕ ਪਲਾਂਟਾਂ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਤੱਥ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਗੋਂ ਇਸ ਅਦਾਰੇ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਥੈਟਿਕ ਦੁੱਧ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖੁਦ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪਿੱਠ ਬਾਪਤਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਸਿੱਥੈਟਿਕ ਦੁੱਧ ਸਪਲਾਈ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਮਿਲਕ

ਪਲਾਂਟ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਮੈਸਰਜ਼ ਗਣੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਸੰਮਤੀ ਤੋਂ ਸਾਲ 2011 ਦੌਰਾਨ 86 ਲੱਖ ਲਿਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਧ ਖਰੀਦਿਆ। ਬੈਂਸ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੁਰੂ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਫਰਮ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਉਕਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦੁੱਧ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮਿਲਕਫੈਡ ਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਰਮ ਨੇ ਸਿੱਥੈਟਿਕ ਦੁੱਧ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਸਹਿਕਾਰਤਾ) ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸੰਧੂ ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਗਣੇਸ਼ਾ ਸੇਵਾ ਸੰਮਤੀ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸਹੀ ਖਰੀਦ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ

ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਮਿਲਕ ਪਲਾਂਟ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮਿਲਕਫੈਡ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਲ 2011-12 ਦੀ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 19 ਲੱਖ 28 ਹਜ਼ਾਰ 695 ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਕ ਘਪਲੇ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਮਿਲਕ ਪਲਾਂਟ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੀਖਕ ਪੜਤਾਲ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 18 ਲੱਖ ਦੇ

ਦੋ ਵੱਡੇ ਘਪਲੇ ਹੋਏ ਜੋ ਦੁੱਧ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਤੇ ਟਰੇਆਂ ਦੇ ਘਟਣ ਵਿਚ ਹੋਏ। ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁੱਧ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮਿਲਕਫੈਡ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤਕਰੀਬਨ 10.5 ਲੱਖ ਲਿਟਰ ਦੁੱਧ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਦੁੱਧ ਸਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਨੌਂ ਲੱਖ ਲਿਟਰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਰਾ ਲੱਸੀ, ਦਹੀਂ, ਮੱਖਣ ਤੇ ਖੀਰ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸਫਾਈ ਵਾਲੀ ਮੁਹਿੰਮ

ਹਰ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਾਂਗ ਬਜਟ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦੀ ਪਹਿਲ ਦੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੀ। ਕਿਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਗੱਡਾ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਾਂ ਕਿਹੜੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਛੋਟ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ। ਸਿੱਧੀ ਲੋੜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਚੀਰ-ਪਾਤ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦੀ ਬਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਰੌਲੇ ਵਿਚ ਰੁਲਦੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਧਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਫੈਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਚਰਚਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਰਨ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਵਾਰੀ ਦੇ ਬਜਟ ਨੇ ਇਹ ਚਰਚਾ ਵੀ ਛੇਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਚਰਚਾ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਇਸ ਬਜਟ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਬੜੇ ਅਹਿਮ ਦਰਿਆ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਉਚੇਚਾ ਫੰਡ ਰੱਖਣ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਕਾਇਦਾ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਲਈਏ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ, ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਹਿਮ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲੋੜ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਵਾਰਾਣਸੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ ਭਰੇ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭਿਜਵਾਇਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਂ ਗੰਗਾ ਨੇ ਆਪ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜਾਂ ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦੀ ਰਿਵਾਇਤ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਹਾਲੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਲਈ ਸਿਰਫ ਗੰਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਕਈ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਚ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੰਦਗੀ ਫੈਲਾਉਣ ਤੋਂ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਸਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਹ ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਫਿਰ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਗੰਦੇ ਵਹਿਣ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੋਧ-ਸੁਧਾਈ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਯਮਨਾ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੰਗਾ, ਗੋਮਤੀ, ਘੱਗਰ, ਚੰਬਲ, ਮਾਹੀ ਆਦਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੰਦਾ ਵਹਿਣ ਹੈ। ਜੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਇਸ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲੇ ਦੇ ਸਵੱਛ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮੱਛੀਆਂ ਤਰਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ ਤੇ ਕੈਮੀਕਲ ਵਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਫਿਲਮਕਾਰ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਨੇ ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਦੇ ਗਾਣੇ ਵਿਚ ‘ਰਾਮ ਤੇਰੀ ਗੰਗਾ ਮੈਲੀ’ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਭੜਕ ਪਏ ਸਨ, ਪਰ 1992 ਵਿਚ ਇਸ ਗੰਦਗੀ ਦੀ ਹਕੀਕੀ ਹਾਲਤ ਉਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਹੋਈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ 3119 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ 209 ਵਿਚ ਅੱਧ-ਪਚੱਧਾ ਗੰਦ ਸੋਧਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਮਸਾਂ ਅੱਠ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਕਸਬੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਪੂਰਾ ਸੋਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ 2910 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗੰਦ ਸਿੱਧਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ 1995 ਵਿਚ ਇਹ ਮਿਲ ਗਈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੌ ਚੌਦਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗੰਦ ਸਿਰਫ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੰਗਾ ਕੰਢੇ ਦੇ ਕਈ ਨਗਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰਿਵਾਜ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੰਗਾ ਕੰਢੇ ਜਾ ਕੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਧ-ਸੜੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਖ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੂਸਰੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦਰਿਆ ਯਮਨਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਯਮਨਾ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੰਗਾ, ਗੋਮਤੀ, ਘੱਗਰ, ਚੰਬਲ, ਮਾਹੀ ਆਦਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੰਦਾ ਵਹਿਣ ਹੈ। ਜੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਇਸ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲੇ ਦੇ ਸਵੱਛ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮੱਛੀਆਂ ਤਰਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ ਤੇ ਕੈਮੀਕਲ ਵਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੱਲ ਫਿਰ ਉਸ ਗੰਗਾ ਵੱਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਫਾਈ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਾ ਕੰਮ ਮੰਨ ਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਯੋਜਨਾ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣਿਆ ਤੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਉਚੇਚਾ ਬਜਟ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਬਜਟ ਨਾਲ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਫਾਈ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਦੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉਲੀਕੀਆਂ, ਬਜਟ ਵੀ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਪਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਹਿਣ ਵਗਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਰਹੀ ਸੀ।

ਹਾਲਾਤ ਵੱਲ ਬੇਰੁਖੀ ਦਾ ਹਾਲ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਦੇਵ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਨੂੰ ਹਰਿਦੁਆਰ ਜਾ ਕੇ ਛੱਡੇ ਜਾਂ ਛੁਡਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਵਾਮੀ ਨਿਗਮਾਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਸਿਰਫ ਪੈਂਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਗੰਦ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ ਕਰਦਾ ਜਾਨ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਦਰਭੰਗਾ ਵਿਚ ਅਗਸਤ 1976 ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸਵਰੂਪਮ ਕੁਮਾਰ ਝਾਅ ਵੱਡਾ

ਵਾਰਾਣਸੀ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਔਰਤਾਂ

ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਣਨ ਦੀ ਰੀਝ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਉਹ ਘਰੋਂ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ 1997 ਵਿਚ ਉਹ ਉਦੋਂ ਜਾਹਰ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਮੈਤਰੀ ਸਦਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰੋਤ-ਬੱਧ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖੁਦਾਈ ਵਿਰੁਧ ਮੋਰਚਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੰਗਾ ਦੀ ਸਵੱਛਤਾ ਲਈ ਲੜੀਵਾਰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਰੱਖ ਲਈ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਵਾਮੀ ਨਿਗਮਾਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਇਹ ਸੱਚ ਦਾ ਖੋਜੀ ਉਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਤੇ ਫਿਰ 2011 ਵਿਚ ਆਪ ਲਗਾਤਾਰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਕੇ ਅੰਨ ਖਾਣਾ ਛੱਡ ਬੈਠਾ। ਦੋ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ

ਫੜ ਕੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖੁਰਾਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਉਹ ਐਲਾਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਪੱਕਾ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ 2011 ਦੀ ਤੇਰਾਂ ਜੂਨ ਦੇ ਦਿਨ ‘ਗੰਗਾ ਪੁੱਤਰ’ ਨਿਗਮਾਨੰਦ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਆਈਏ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਦੇਵ ਦੇ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਵੱਲ। ਉਹ ਯੋਗੀ ਤੇ ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅੰਨ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਅੱਗੇ ਲਿਆਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੱਡਾ ਸਕੇ। ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਦੇ ਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਬਾਹੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕੁੱਟ ਖਾ ਕੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਦੌੜਦਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਭਾਜਪਾ ਉਸ ਦਾ ਲਾਡ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੌੜ ਕੇ ਹਰਿਦੁਆਰ ਜਾ ਪੁੱਜਾ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਉਤਰਾ ਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਿ ਮਿਲ ਗਈ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਮਸਾਂ ਛੇ ਦਿਨ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਨਿਭਾਅ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਕਰੋ ਜਾਂ ਉਹ ਵਰਤ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ, ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਵਰਤ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾ ਲਈ। ਰਾਮਦੇਵ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕਿਹਾ ਮੈਥੋਂ ਮੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰਾਮਦੇਵ ਦੇ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸੀਨ ਭੁਗਤਾਇਆ, ਉਦੋਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮੀਡੀਆ ਉਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸੀ, ਪਰ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਰਾਮਦੇਵ ਮੰਚ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਉਸੇ ਵਕਤ ਉਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸਵਾਮੀ ਨਿਗਮਾਨੰਦ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਗਿਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਗੰਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁੱਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕੀ ‘ਗੰਗਾ-ਪੁੱਤਰ’ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਈ। ਨੌਵੇਂ ਦਿਨ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮਦੇਵ ਵਰਤ ਛੱਡ ਕੇ ਜਦੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋਇਆ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ‘ਗੰਗਾ ਪੁੱਤਰ’ ਸਵਾਮੀ ਨਿਗਮਾਨੰਦ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੰਗਾ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਛੇਤਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਨਹੀਂ।

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਇਸ ਨਾਲੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗੰਦ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹੋ ਪਾਣੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜਸੀ ਵਿਰੋਧਾਂ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰਾਜਸੀ ਦੁਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਹਰਬਾ ਆਖ ਕੇ ਸਾਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਥੇ ਵੀ ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਭਾਜਪਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਵਸੰਤਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲੇ ਦਾ ਗੰਦ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਭੋਜਿਆ ਇੱਕ ਉਚੇਚਾ ਵਫਦ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਥੋਂ ਦਾ ਗੋਤਾ ਮਾਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਗੰਦੇ ਨਾਲੇ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਵੀ ਹੁਣ ਹੋਰ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਅਣਗੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸੰਤ ਹੈ, ਨਿਗਮਾਨੰਦ ਵਾਂਗ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਵੱਛਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ, ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਮੀ ਨਿਗਮਾਨੰਦ ਵਾਂਗ ਭੁੱਖ-ਹੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਗੰਦ ਦਾ ਬਾਟਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਹਿਲ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੌ ਚੌਦਹ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਮੀ ਕਾਲੀ ਵੇਈ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਤਰੱਦਦ ਇਸ ਸੰਤ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਵੇਟਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਸੋਚ ਕੇ ਹੀ, ਗੰਗਾ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਤੇ ਇਸ ਉਤੇ ਪੂਰੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁੱਧ ਵਾਲੇ ਬੈਰੀਅਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਿਹੜੀ ਸਫਾਈ ਦੀ ਲੋੜ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਮੁਕਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਉਥੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਠੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਹੱਕ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ
ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ
ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733

Yuba City Ph:530-419-5058

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 19 ਜੁਲਾਈ 2014

ਫਲਸਤੀਨ ਓ ਫਲਸਤੀਨ!

ਫਲਸਤੀਨ ਅੱਜ ਫਿਰ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਹੈ। ਇਸਰਾਇਲੀ ਬਾਰੂਦ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਉੱਤੇ ਕਹਿਰ ਵਰਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਿਰ ਨੂੰ ਡੱਕਣ ਲਈ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਹਾਂ, ਫੇਸਬੁੱਕ ਵਰਗੀਆਂ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਈਟਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਈ-ਮੇਲਾਂ ਉੱਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਰਾਈਲ ਦਾ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਢੇਲਾ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਉਪਰ ਇਸਰਾਈਲੀ ਕਹਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਇਕਪਾਸੜ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦਾ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਦਰਦ ਹੁਣ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ-ਸਿਰਾ ਫਿਲਹਾਲ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੇਜ਼ੀ ਦੇ ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਲਸਤੀਨ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਹੈ; ਆਪਣੇ ਚਿਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਚੱਟਦਾ ਹੋਇਆ, ਰੋਹ ਤੇ ਰੋਸ ਵਿਚ ਉਬਲਦਾ ਤੇ ਭੁੱਜਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬੇਵਸੀ ਵਿਚ ਬਾਰੂਦ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਇੱਟਾਂ-ਰੋੜਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸਰਾਈਲ ਦੇ ਇਸ ਵਾਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੇ ਤੱਤੇ ਗਰੁਪ ‘ਹਮਾਸ’ ਵੱਲੋਂ ਦਾਗੇ ਰਾਕੇਟਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉੱਜ, ਇਹ ਚਰਚਾ ਨਦਾਰਦ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ‘ਹਮਾਸ’ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਹੇ ਤੋਰਿਆ ਕਿਸ ਨੇ ਹੈ? ‘ਹਮਾਸ’ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਤਾਂ ਬਾਰੂਦ ਦੇ ਗੋਲੇ ਹੀ ਛੱਡੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੱਧ-ਪੂਰਬ ਦੇ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਦਾ ਸ਼ਰੇਆਮ ਘਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਦੇਸ਼ ਵੀ ‘ਤੇਲ ਦੀ ਧਾਰ’ ਹੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਮਸਲੇ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹੀ ਬੇਰੁਖੀ ਵਾਲਾ ਰੁਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਅਰਬਾਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਈਆ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ।

ਫਲਸਤੀਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਾਹਰਲੇ ਜਗਤ ਤੱਕ ਅੱਪੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਔਖੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੀੜ੍ਹੀ-ਦਰ-ਪੀੜ੍ਹੀ, ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਅੱਕੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਸਰਾਈਲ ਵੱਲੋਂ ਫਲਸਤੀਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜਬਰੀ ਵਸੋਬੇ ਦੀ ਲੜੀ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਸਗੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫਲਸਤੀਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬਸਤੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਬੇਵੱਸ ਫਲਸਤੀਨੀ, ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸਰਾਇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰੋਹ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਭੁੱਜਦੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਇੱਟਾਂ-ਰੋੜੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਇਸ ਲਮਕਵੀਂ ਹਿੰਸਾ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ‘ਹਮਾਸ’ ਦੀ ਵਾਹਵਾ ਚੜ੍ਹਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਹਾਦੀ ਤਬਕਾ ਵੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਣ ਡਟਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ਜਹਾਦ ਵਿਚ ਵਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਬੜੀ ਸੂਤ ਬੈਠ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਘੜ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਧਰ, ਮਰਹੂਮ ਅਤੇ ਮਿਸਾਲੀ ਫਲਸਤੀਨੀ ਆਗੂ ਯਾਸਰ ਅਰਾਫ਼ਾਤ ਵਾਲਾ ਗਰੁਪ ‘ਫਤਿਹ’ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ-ਮਾਣਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦਲ-ਦਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਲੀਹ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਿਆ। ਉੱਜ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਰੋਸ ਅਤੇ ਰੋਹ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਬਾਝੋਂ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ। ਪੱਛਮੀ ਕੰਢੇ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ‘ਫਤਿਹ’ ਦੀ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਵਿਚ ‘ਹਮਾਸ’ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਫਲਸਤੀਨੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਲੀਡਰ ਇਸ ਪਾਟਕ ਨੂੰ ਮੁੰਦਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸਰਾਈਲ ਵੀ ਹੁਣ ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਵੰਗਾਰ ਬਣੇਗੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ‘ਫਤਿਹ’ ਅਤੇ ‘ਹਮਾਸ’ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸਰਾਈਲ ਨੇ ਝੱਟ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ‘ਹਮਾਸ’ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਬਤਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸਰਗਰਮੀ ਤੋਂ ਹੱਥ ਪਿਛਾਹ ਖਿੱਚ ਲਵੇਗਾ।

ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਬੁਲੰਦ ਸਿਆਸਤ ਹੀ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੁਖਦਾਈ ਤੱਥ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਾਂ ਦੇ ਜਬਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕਨਸੇਅ ਫਿਲਹਾਲ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਸਰ ਅਰਾਫ਼ਾਤ ਵਰਗਾ ਆਗੂ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਯਾਸਰ ਅਰਾਫ਼ਾਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇਸਰਾਈਲ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਘੱਤਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਹੀ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਜਕੜ ਜਿਸ ਦਿਨ ਵੀ ਟੱਟਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਬੁਲੰਦ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਹੀ ਟੁੱਟਣੀ ਹੈ। ਹਾਂ, ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸਰਾਈਲ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਕਦੀ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਘੁਰਕੀਆਂ ਤੇ ਬੁਰਕੀਆਂ!

ਮਾੜਾ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿੱਦਾਂ ਜੀ ‘ਉਤਲਿਆਂ’ ਨੂੰ, ਕਾਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ‘ਫਿੱਟ’ ਨੇ ਕਰੇ ਹੋਏ। ਚਿੰਤਾ ਕਾਹਦੀ ਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖਿਆਂ ਦੀ, ਢਿੱਡ ਤੰਨੂ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ। ਚੁੱਪ ਧਾਰਦੇ ‘ਸਾਰਾ ਕੁਝ’ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ, ਕਹੋ ਜਿਉਂਦੇ ਨਾ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਰੇ ਹੋਏ। ਮੋਇਆ ਪੁੱਛਦਾ ‘ਦਾਨਿਆਂ-ਭਾਨਿਆਂ’ ਨੂੰ, ਮਤਲਬ ਕੱਢ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਪਰੇ ਹੋਏ। ਡਿੱਜੀ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਕਈ ਦੜੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਸਹਿਮ ਜਾਂਦੇ ‘ਪ੍ਰਧਾਨ’ ਦੀਆਂ ਘੁਰਕੀਆਂ ਤੋਂ। ਕੁਝ ‘ਖੁਸ਼ੀ’ ‘ਚ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੀਚ ਲੈਂਦੇ, ਮਿਲੀਆਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬੁਰਕੀਆਂ ਤੋਂ!

ਕਿਸ ‘ਨੁਕਸਾਨ’ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਮਸਰੂਫ ਹੈ ਬਾਦਲ ਹਕੂਮਤ?

ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਐਤਕੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੌਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੋ ਦਮਨਕਾਰੀ ਬਿਲ (ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੁਕਸਾਨ ਰੋਕੂ ਬਿਲ-2014 ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਰੁਪ ਬਿਲ-2014) ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਲਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਜਨਤਕ ਵਿਰੋਧ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਤਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਬਿਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਬਤ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਉਚੇਚੀ ਟਿੱਪਣੀ ਭੇਜੀ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਦੌਰ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ‘ਪੰਥ-ਰਤਨ’ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਲ ਚਿਹਰਾ ਮੁੜ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 15 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੌਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹਕੂਮਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੋਰ ਦਮਨਕਾਰੀ ਬਿਲਾਂ- ‘ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੁਕਸਾਨ ਰੋਕੂ ਬਿਲ-2014’ ਅਤੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਰੁਪ ਬਿਲ-2014’, ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਿਲ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੋਣੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬਿਲ ਇਸ ਨੂੰ 2010 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਾਗਰੂਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਜਨਤਕ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਪਏ ਸਨ। ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਬਿਲ ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣਗੇ।

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੁਕਸਾਨ ਰੋਕੂ ਬਿਲ-2014’ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਲ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਮੌਨਸੂਨ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਿਲ ਵਿਚ ਭਾਗ 2-ਸੀ ਜੋੜ ਕੇ ਹੁਣ ‘ਰੇਲ ਅਤੇ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਰੋਕਣ’ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜੁਰਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਦੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਅਕਸਰ ਹੀ ਰੇਲਵੇ ਜਾਂ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਠੱਪ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਟੈਂਕੀਆਂ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਢੰਗ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ ਬਿਲ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਵੀਆਨਾ ਵਿਚ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ‘ਚ ਦਲਿਤਾਂ ਵਲੋਂ ਦੁਆਬੇ ‘ਚ ਕੁਝ ਥਾਈਂ ਕੀਤੀ ਭੰਨਤੌਤ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹਕੂਮਤ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ-ਦੁੱਕਾ ਵਾਕਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੰਨਤੌਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਪਰ ਬਾਦਲਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਆਵਾਮ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦ ਹੱਕ-ਜਤਾਈ ਨੂੰ ਮਸਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚਰਚਾ ਅਧੀਨ ਬਿਲ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹਕੂਮਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਏਜੰਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭੰਨਤੌਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ‘ਚ ਫਸਾ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭਿਜਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਜੁਰਮਾਨਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਤੌਤ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਆਵਾਮੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨੂੰ ਆਗੂ-ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨਕ ਸੰਦ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਇਹ ਦਮਨਕਾਰੀ ਬਿਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ‘ਚ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਲੋਕ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਲਈ ਭਾਰੀ ਖ਼ਤਰੇ ਸਮੇਟੀ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਧੜਾ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸਿਆਸੀ ਬਦਲ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ‘ਚ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਹਿਸਾਬੀ ਲੁੱਟਮਾਰ ਦੇ ਸਤਾਏ ਆਵਾਮ ਦੀ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਤਾਘ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਸੱਤਾ-ਨਸ਼ੀਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਇਹ ਆਪਣੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਦੇ ਚਹੇਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਜੁਟ ਗਿਆ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਧੜਵੀ ਫਿਤਰਤ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਸ ਆਉਂਦਾ ਮਾਡਲ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਰ ਜਨਤਕ ਵਸੀਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ‘ਚ ਲੈ ਕੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸਲਤਨਤ ਖੜ੍ਹੀ

ਕਰ ਲਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲੀ, ਪੰਚਾਇਤੀ, ਅਬਾਦਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਟੇ ‘ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਹਵਾ, ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਵੀ ਖੇਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਦਾ ਖਾਜਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦੀ ਵੀ ਦਰਿਆਇਲ ਹੋ ਕੇ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੁਪਰ-ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਹਕੂਮਤ ਵਿਆਪਕ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਖੀ ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ ਦਰਮਿਆਨੀ ਸਨਅਤਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ, ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬੇਵੱਸ ਕਿਸਾਨਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ, ਵਿਆਪਕ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰੀ, ਸਿਹਤ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ, ਆਬੋ-ਹਵਾ ਸਮੇਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਚੱਤਰਫ਼ੇ ਨਿਘਾਰ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਘੋਰ ਗਿਰਾਵਟ, ਗੱਲ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜੀ ਸਰੋਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਮੁਖਾਤਬ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਹੁਕਮਰਾਨ ਤਾਂ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਜੋੜ-ਘਟਾਉ ਦੀ ਵਪਾਰੀ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਅਤੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਹਤੱਪ ਲੈਣ ਦੀ ਬਦਨੀਅਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਿਆਸੀ ਵਤੀਰੇ ਕਾਰਨ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਨਾਮਾਤਰ ਲੋਕ-ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਵੀ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਰ ਵਰਗ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਖੌਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਤੇ ਸੂਝ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ (ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਅਕਾਲੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਾ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਾਅਦਾ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਾ ਵਧੀਆ ਬਹਾਨਾ ਸੀ) ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸੇ ਫਿਰ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਅਸਲ ਲੋਕ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਚੇਤਨਾ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਰ-ਸਵੇਰ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਮੋਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ-ਰਾਜ-ਮਸ਼ੀਨਰੀ-ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੇਠ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਾਲਤ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

-ਬਾਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਧੂ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਪਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਲੋਕ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜਥੇਬੰਦ ਕਿਸਾਨੀ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦਾ ਬਜਟ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦਫ਼ਾ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖੱਡਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਆਮ ਮੰਜ਼ਰ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਮਾਮੂਲੀ ਮੰਗਾਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਧਰਨੇ ਤੇ ਘਿਰਾਓ ਕਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ।

-ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ‘ਚ ਬਾਦਲ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੇ ਜੰਗ-ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੁਰਮਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਜਿਸ ਦੇ ਬੇਦੋਬਸਤ ਲਈ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਦੇਇਮ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਲੀ ਦਾ ਬੱਕਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਢੋਂਗੀ ਮੁਹਿੰਮ

ਚਲਾਉਣੀ ਪਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਸੂਤਰਧਾਰਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪ੍ਰਚੂਨ ਤਸਕਰਾਂ ਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਨਸ਼ੇੜੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਬੰਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਲੋਕ-ਰਾਇ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਹਕੂਮਤ ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰੀ ਬਾਰੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.(ਜੇਲ੍ਹ) ਸ਼ਸ਼ੀਕਾਂਤ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਰਿਪੋਰਟ ਜਨਤਕ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅਸਲ ਸੂਤਰਧਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਵੇ। ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਕਤ ‘ਚ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

-ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਐਨ ਨੱਕ ਹੇਠ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਭੇਤਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗ਼ਾਇਬ ਹੋਏ 27 ਲੜਕਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਿਸਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਦੋ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੋਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰੂਤੀ ਕਾਂਡ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਆਪਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। 12 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਮੁਕੰਮਲ ਬੰਦ ਰਿਹਾ। ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਇਸ ਲੋਕ ਰੋਹ ਦੇ ਵਧਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਠੇਕੇ ‘ਤੇ ਦੇਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਸਹੀ ਹੱਕਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਹੱਕ-ਜਤਾਈ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਲਦ ਕਲਾਂ ਪਿੰਡ ‘ਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਜਾਅਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਪੁੱਗਤ ਵਾਲੇ ਧਨਾਢਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ‘ਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਲਿਤਾਂ ਉਪਰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਜਬਰ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ‘ਚ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਨ ਝੂਠੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਮੜ੍ਹ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਰਿਮਾਂਡ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਧਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਡੋਗਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਉਚ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਦਾਬੇ ਹੇਠ ਰੱਖਣ ਦੀ ਚਾਲ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹਵਾ ਪੂਰੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਉਲਟਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ-ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਕਾਲੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹੀ ਵਾਲੇ ਗੁੰਡਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਖੋਪੜ ਹੋਈ ਗੰਧੜ ਪਿੰਡ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਕਸਤਰ) ਦੀ ਨਾਬਾਲਗ ਦਲਿਤ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਰ ਥਾਈਂ ਵੀ ਉਠ ਸਕਦੇ ਹਨ।

-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡੇ ਨਿੱਤ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਸਿਆਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਝੂਠੀਆਂ ਯਕੀਨ-ਦਹਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਘਸੇ-ਪਿਟੇ ਲਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਅਤੇ ਹੱਕ ਮੰਗਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲੋਂ ਕੁਟਵਾਉਣ ਤੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬਾਦਲਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ। 12 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹਲਕੇ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਰਾਂ ਨੇ ਧਰਨਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਤਿੰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਲਗਾ ਕੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਧਰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ। ਚੋਣੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਅਧਿਆਪਕ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿੱਖਿਆ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ)

ਸਵੈਮਾਣ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ

11 ਜੁਲਾਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ' ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਲੰਕਿਤ ਦਿਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਲਾ ਟਿੱਕਾ ਹੋ ਨਿੱਬੜਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਿਨ ਇੰਡਾਲ (ਮਨੀਪੁਰ) ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਆਸਾਮ ਰਾਈਫਲਜ਼ ਦੇ ਸਦਰ ਮੁਕਾਮ ਅੱਗੇ ਮਨੀਪੁਰੀ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਨਿਰਵਸਤਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੀੜਤ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਮੋਰਚੇ 'ਮੈਰਾ ਪੈਬੀ' ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਜੋ ਬੈਨਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਉਪਰ ਬੜੀ ਤਲਖ਼ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਸੀ: 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ।' ਹੁਣ ਉਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਨੂੰ ਦਸ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 91-94634-74342

ਸਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਜਿਸ ਕਾਜ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹਾਦਰ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਇੰਤਹਾ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ, ਉਹ ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਜਾਰੀ ਹੈ।

10-11 ਜੁਲਾਈ 2004 ਦੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਅਸਾਮ ਰਾਈਫਲਜ਼ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ 32 ਸਾਲ ਦੀ ਮਨੀਪੁਰੀ ਮੁਟਿਆਰ ਕੁਮਾਰੀ ਬਾਂਗਜਮ ਚਾਨੂ ਮਨੋਰਮਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਬੂਟਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਬੇਪਨਾਹ ਤਾਕਤਾਂ ਵਾਲੇ 'ਗਤਬਤ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ' ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਇੰਝ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਮਨੋਰਮਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਸੁੱਟੀ ਹੋਈ ਮਿਲੀ। ਰਾਤ ਭਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਦਰਿੰਦਗੀ, ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਹੇ ਉਸ ਦੇ ਜਿਸਮ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਝਲਕਦੀ ਸੀ। ਜਵਾਨ ਜਿਸਮ ਹੁਣ ਬੇਪਛਾਣ ਲਾਸ਼ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਜਬਰ-ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਫਿਰ ਅਸਹਿ-ਅਕਹਿ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਜਨਣ ਅੰਗਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਖਬਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਬਣੀ: ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰੀ ਗਈ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ।

ਮਨੋਰਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾਲ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਿਆਸਤਾਂ 'ਚ ਰੋਹ ਦਾ ਤੂਫ਼ਾਨ ਉਠਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਵਲੋਂ 'ਗਤਬਤ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ' ਵਿਚ ਢਾਹੇ ਜਾ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਸੀ ਪਰ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ' ਪ੍ਰਤੀ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਚਮੜੀ ਇਸ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਿਰਵਸਤਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਸੀ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਅਤੇ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੁਨਨ-ਪੋਸ਼ਪੁਰਾ, ਖੈਰਲਾਂਜੀ, ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਰਾਤ, ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ, ਨਕਸਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਪੁਲਿਸ-ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੈਂਕੜੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ/ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਵਕਤ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਹੀਣ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰ' ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਸਿਰਫ਼ ਦਸੰਬਰ 2012 ਦੇ ਦਮਨੀ ਕਾਂਡ ਵਕਤ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਜਾਗੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਸੌ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਮਾਰਚ 2014 'ਚ ਭਗਾਣਾ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਬੱਚੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਅਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਹਾਲੀਆ ਡੇਢ ਮਹੀਨਾ ਲੰਮੀ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਵਕਤ ਵੀ ਸੁੱਤੀ ਰਹੇਗੀ। ਆਖ਼ਿਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਏਕਤਾ-ਅਖੰਡਤਾ' ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਿਰੁਧ ਜੰਗ ਲੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਫ਼ੌਜ-ਪੁਲਿਸ ਐਨੀਆਂ 'ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ' ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਮਾਮਲੇ ਕੀ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਭਲਾ!

ਪਰ 'ਗਤਬਤ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ' ਦੇ ਆਵਾਮ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬੇਕਸੂਰ ਮਨੋਰਮਾ ਨੂੰ ਇੰਝ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਫ਼ੌਜ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮਨੀਪੁਰ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਜੋ

ਮਨੋਰਮਾ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾਲ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਿਆਸਤਾਂ 'ਚ ਰੋਹ ਦਾ ਤੂਫ਼ਾਨ ਉਠਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਵਲੋਂ ਢਾਹੇ ਜਾ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਸੀ, ਪਰ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ' ਪ੍ਰਤੀ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਚਮੜੀ ਇਸ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਿਰਵਸਤਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਸੀ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜ ਅਤੇ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੁਨਨ-ਪੋਸ਼ਪੁਰਾ, ਖੈਰਲਾਂਜੀ, ਗੁਜਰਾਤ ਕਤਲੇਆਰਾਤ, ਸਲਵਾ ਜੂਡਮ, ਨਕਸਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜਨਾਂ ਪੁਲਿਸ-ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜੀ ਓਪਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੈਂਕੜੇ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹਾਂ/ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਵਕਤ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਹੀਣ ਰਹੀ ਸੀ।

ਇਕਲੌਤਾ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬੈਠਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਕੀ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਦੇ ਲਾਇਸੰਸ (ਅਫਸਪਾ) ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨੀਪੁਰ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੂਬਾ ਹਕੂਮਤ ਫ਼ੌਜੀ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੌਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਇਹ ਮਨਮਾਨੀ ਤਾਕਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰਵਾਦੀ ਰਾਜ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸੌਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਅਫਸਪਾ (ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਾਵਰਜ਼ ਐਕਟ) ਜ਼ਰੀਏ ਬਖਸ਼ੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੰਸ-ਨੁਮਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਜੂਦ-ਸਮੇਏ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਬੇਪਨਾਹ ਦਮਨਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਨੀਪੁਰ ਦੀ ਸਿਰਤੀ ਧੀ ਇਰੋਮ ਸਰਮੀਲਾ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੈ।

ਦਰਅਸਲ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰਾਜ ਨੇ ਫ਼ੌਜ ਜਾਂ ਨੀਮ-ਫ਼ੌਜ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਔਰਤਾਂ ਅਕਹਿ ਸੰਤਾਪ ਝੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ। 30 ਮਈ 2009 ਨੂੰ ਸ਼ੋਪੀਆਂ (ਕਸ਼ਮੀਰ ਘਾਟੀ) ਦੀਆਂ ਦੋ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੀਲੋਫਰ ਅਤੇ ਆਸੀਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਗ੍ਰੀਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਇਕ ਐਸੇ ਪਹਾੜੀ ਨਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਜੋ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਭਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇੰਤਜ਼ਾਮਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਸੀਹਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਨਾਲ ਕੋਹੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਪੂਰਾ ਸ਼ੋਪੀਆਂ ਹੀ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਭਾਰੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਆਖ਼ਿਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਆਵਾਮੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਕੋਲੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਲਾਸ਼ਾਂ ਕਬਰ ਵਿਚੋਂ ਕਢਵਾ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ।

20 ਅਗਸਤ 2007 ਨੂੰ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਾਕਾਪਲੀ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ ਕੌਧ ਕਬੀਲੇ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਨਕਸਲੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਖਾਸ ਕਮਾਂਡੋਜ਼ 'ਗਰੇਅ ਹਾਊਂਡਜ਼' ਨੇ ਸਮੂਹਕ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਮੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਿਆ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ 26 ਅਪਰੈਲ 2012 ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਂਧਰਾ ਪੁਲਿਸ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਸਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਟੇਅ ਲੈ ਲਈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਦਨਸੀਬ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਦੇ ਬੂਹੇ ਬੰਦ ਹਨ।

'ਗਤਬਤ ਵਾਲੇ' ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਇਹ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ।

'ਅਫਸਪਾ' ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪੁਲਿਸ-ਫ਼ੌਜ ਤੇ ਨੀਮ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਖ਼ੁਫ਼ਾਰ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਮਨੋਰਮਾ ਜਾਂ ਕੁਨਨ-ਪੋਸ਼ਪੁਰਾ ਜਾਂ ਸੋਨੀ ਸੋਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਕਤ 'ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੇਵਾ' ਦਾ ਨਕਾਬ ਭੋਰਾ ਕੁ ਖਿਸਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਥਾਪਤੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਰਾਜਤੰਤਰ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ, ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤਕ ਐਨਾ ਕੁਸ਼ਲ ਹੈ ਕਿ ਫਟਾਫਟ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿੱਲੇ ਨਕਾਬ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਰਤੋੜ ਯਤਨਾਂ 'ਚ ਜੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤੱਤੀ 'ਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੀ

ਜਾਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਤਾਂ ਫ਼ਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਿਰੇ ਦੇ ਬਦਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਐਸ.ਪੀ.) ਅੰਕਿਤ ਗਰਗ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਉਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਮਗੇ ਜੜਦਿਆਂ ਖਾਸ ਮਾਣ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਅਫਸਪਾ' ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਕਵਚ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ

ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਰਤ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਿਨਾਉਣੇ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਜਰਮਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਫ਼ੌਜ ਜਾਂ ਨੀਮ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਮ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 1989 ਤੋਂ ਲੈ

ਆਰਮੀ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਅੱਗੇ ਨਿਵਸਤਰ ਹੋ ਕੇ ਰੋਸ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਮਨੀਪੁਰ ਦੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ।

ਤਾਕਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਰਾਜਤੰਤਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਤੀਰੇ ਅਤੇ ਮੂਲ ਫ਼ਿਤਰਤ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਦਾ ਲਾਇਸੰਸ ਹੈ। ਅਫਸਪਾ, ਆਰਮੀ ਐਕਟ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਉਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਜਾਂ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣੀ

ਕੇ 2011 ਤਕ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਹਿੱਤ 44 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 33 ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਦਕਿ 11 ਮਾਮਲੇ ਅਜੇ ਤਕ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਹਨ। ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਥਰੀਬਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ

ਨੂੰ ਅਨੰਤਨਾਗ ਵਿਚ ਪੰਜ ਬੇਕਸੂਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ, ਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫ਼ੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਆਹਲਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਖ਼ੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਹੋਸੀਅਤ ਉਪਰ ਮੋਹਰ ਸੀ। ਇਹ ਅਦਾਲਤੀ ਵਤੀਰਾ ਆਮ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਰਵ-ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਮੂਲ ਅਸੂਲ ਦਾ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹ-ਮ-ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਉਲੰਘਣ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਧਿਰ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਖੁਦ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ।

ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨੂੰ 'ਕੌਮੀ ਹਿੱਤ', 'ਏਕਤਾ ਤੇ ਅਖੰਡਤਾ' ਅਤੇ 'ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਥੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿਥੇ ਔਰਤ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਉਪਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਜ਼ਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਵਾ ਕੇ ਕੁਝ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 'ਲੜਾਈ ਦੇ ਖੇਤਰ' (ਕਨਫਲਿਕਟ ਜ਼ੋਨ) ਵਿਚ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਜਬਰ ਜਨਾਹ, ਅਗਵਾ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਚ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵਾਹ-ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ। ਆਮ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਜਰਮ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਕ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਮਨੀ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ; ਭਾਵ ਆਮ ਹਾਲਾਤ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੇ ਕਤਲ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਜੁਰਮ ਹਨ, ਪਰ ਲੜਾਈ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਫ਼ੌਜ-ਨੀਮ ਫ਼ੌਜ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਰਮਾਂ 'ਚ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਛੋਟ ਹੈ। ਇਥੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਅਤੇ ਦਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ 'ਮੁੱਖਧਾਰਾ' ਉਮੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਆਵਾਮ 'ਇਤਹਾਪਸੰਦੀ' ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਦੇਣ।

15 ਅਗਸਤ ਦੇ ਦਿਨ ਪੂਰੀ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਉਸ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਉਪਰ ਜਿਥੇ ਔਰਤ ਦਾ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਕਤਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹੀ ਖੜਦੇ 'ਚ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੀ 'ਰਾਖੀ' ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੀ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਹਜਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕਿਸ 'ਨੁਕਸਾਨ' ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ 'ਚ ਮਸਰੂਫ਼ ਹੈ ਬਾਦਲ ਹਕੂਮਤ?

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪ੍ਰਵਾਈਡਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ 5000 ਕੜੀਆਂ ਅਤੇ 2000 ਮੁੰਡੇ ਆਰਜ਼ੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। 2011 'ਚ ਉਦੋਂ ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਹੀ ਪੇ-ਸਕੇਲ ਦੇਣ ਦਾ ਜੋ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਤਕ ਫਫਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਫਸੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਖੇਪਣ ਕਰ ਰਹੇ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਅਣਹੋਂਦ ਹੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਜੋਖਮ 'ਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਵਰਚਾਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਰ ਤਿੱਖੇ ਹੋਣਗੇ ਇਹ ਖ਼ਤਰਾ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮੰਡਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

-ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਭਾਈਰੂਪਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ) ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਮੜ੍ਹੇ ਸੰਗੀਨ ਕੇਸ ਰਾਜ-ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਦੀ ਆਹਲਾ ਮਿਸਾਲ ਹਨ।

ਇਹ ਉਹ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਵਾਮ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਨਾਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿਰੁਧ ਉਠਣ ਵਾਲੇ ਆਵਾਮੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕੁਚਲਣ ਦੀ

ਵਿਆਪਕ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਅਤੇ 'ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਦੇ ਬਣਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਫ਼ਿਤਰਤ ਸਾਂਝੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਹ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਥੋੜ੍ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ-ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ, ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਾਮਨੀ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਆਵਾਮ ਦੀ ਹੱਕ-ਜਤਾਈ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤਾਣੇ, ਮੁਥਾਜ ਤੇ ਬੇਵਸ ਮੰਗਤੇ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜਾਬਰ ਸੰਦ ਹਨ। ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੇਬਾਹ ਦਮਨਕਾਰੀ ਰਾਜ-ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ-ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਕਾਇਮ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਸਲਤਨਤ ਵਾਂਗ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਆਵਾਮ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਖੰਭ ਲਾ ਕੇ ਉਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੂੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਸਲਤਨਤ ਦੀ ਸੁਖਬੀਰ ਮਾਰਕਾ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਵਿਚੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨਵੇਂ ਵਧੇਰੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਨਮ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਬਾਦਲਕੇ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਆਵਾਮ ਦੇ ਨਿੱਤ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸਮਾਂ ਲੁੱਟਮਾਰ ਦਾ ਰਾਜ ਬੇਰੋਕ-ਟੋਕ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਥੇਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਜਨਤਕ ਦਬਾਅ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਕ ਤਰੱਕੀ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਹੈ; ਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਲਈ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਹਕੀਕਤ 'ਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਅਜਿਹੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਕਦਮ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਉਪਰ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹਕੂਮਤੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤ ਆਵਾਜ਼ਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਜਥੇਬੰਦ ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਦਾ ਚੰਦਰਾ ਇਰਾਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਜਥੇਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀਵਾਦੀ ਦਮਨ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਲਿਆ ਕੇ ਜਮਹੂਰੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਸਪੇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁੰਗੋੜਨਾ ਹੈ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਹੀ ਨਿਖੇਧ ਹਨ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦਾ ਜਬਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਆਵਾਮ ਦੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦੀ ਰੀਝ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਅਖੀਰ ਹਫ਼ਤਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਨੇਮ ਮੁਤਾਬਕ ਦਰਿਆ ਵੱਲ ਸੈਰ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਇਸ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਗੂੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ; ਸਗੋਂ 'ਵਾਕ' ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕੈਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਤੀਂ ਖਾਓ-ਪੀਓ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਪੰਚ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ 'ਅਸੀਂ ਸੁਵਖਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਕੇ ਕਿਤੇ ਜਾਇਓ।' ਆਪਣੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਕੁ ਸੋਧੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਕਸਰਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਠੁਰ-ਠੁਰ ਕਰਦਾ ਅੰਦਰ ਆ ਵੜਿਆ। ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਸੋਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਚਾਂ ਦੇ 'ਮਿਸ਼ਨ' ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਤੀਂ ਹੀ ਬੋਤਾ ਜਿਹਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਅਖੇ, ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਵਾਸਤੇ 'ਕਾਰ ਸੇਵਾ' ਅਰੰਭੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪੁਆਉਣਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਬਾਰੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦਾ ਟੋਟਕਾ ਸੋਚ ਕੇ ਹਾਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਸੀ.ਡੀ. ਵਿਚ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਜਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਕੋਲੋਂ ਸਿਵਿਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਮੰਗਣ 'ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਕੱਸਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਓ ਯਾਰੇ, ਐਧਰੋਂ ਉਥੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ! ਉਧਰ ਗਿਆ ਨੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਾਇਤ ਲੈ ਕੇ ਇੱਧਰ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ। ਸੋ, ਕਿਸੇ ਚੱਜ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਮੰਗ ਲਵੋ। ਕੋਈ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਹੀ ਬਣਵਾ ਲਵੋ ਜੋ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੁਧਾਰ ਦੇਵੇ। ਐਵੇਂ ਕਾਹਨੂੰ ਸਿਵਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਰੋੜ੍ਹਨ ਡਰੇ ਹੋ।"

ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਚਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਵਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਖੜੇਮੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਰਜਣ ਲਈ, ਮੈਂ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਾਰ ਦਾ ਹਾਰਨ ਵੱਜਿਆ। ਬੋਟਾ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, 'ਮਨਾ! ਅਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਐਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਝੁਰੀ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਡੁੱਬ ਚੁੱਕਿਆ... ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ... ਕਰਜ਼ਾ...ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰ'ਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਈ ਇੰਨੀ ਅਮੀਰੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ

ਘਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਰੰਗਾਂ 'ਚ ਵਸਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਐਵੇਂ ਪਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕੁੜੀ ਜਾਨੇ ਹਾਂ।'

ਅਮੀਰੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਵੱਡੀ ਚਿੱਟੀ ਕਾਰ ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਰੁਕੀ। ਖੜੱਚ-ਖੜੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ। ਗਰਾਈਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਉਤਰੇ। ਤਿੰਨ ਕਲੀਨ ਸ਼ੇਵ, ਇਕ ਸਰਦਾਰ! ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਮੈਂ ਤਾਕੀ ਦੀਆਂ ਜਾਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਚਹੁੱਥੇ ਦੇ ਹੀ ਟੌਹਰ ਟੱਪੇ ਤੋਂ ਇੰਜ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਹੋਣ। ਵਿਹੜੇ ਵਿਚੋਂ ਆ ਰਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਖੜੱਪ-ਖੜੱਪ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੁੜਾਉਣ ਲੱਗਾ, 'ਜੇ ਇਹ ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਸੱਜਣ ਹੁੰਦੇ, ਤਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਅਗਾਊਂ ਫੋਨ ਕੀਤੀਆਂ ਇੰਜ ਅਚਨਚੇਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣਾ।...ਅਸੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਬੋਟੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਗਏ ਸੀ; ਸੋਚਿਆ, ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।...ਫਿਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਚਲੇ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੇ ਬੰਦਿਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਡਾ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਧੇੜ-ਬੁਣ ਵਿਚ ਪਿਆ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿਵਲ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਚ ਪੁਲਾਸੀਏ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਕਰ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਹੀ ਬੜੀ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਰਮ-ਨਰਮ ਨਿੱਘੇ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਮਲੂਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਏ.ਸੀ. ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਸਫਰ ਕਰ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਪੈ ਰਹੀ ਕਤਾਕੇਦਾਰ ਠੰਢ ਤੇ ਸੰਘਣੀ ਹੁੰਦ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪੂਣੀ ਛੋਟੀ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਅਣਪਛਾਤੇ ਅਤੇ ਬਿਨ-ਬੁਲਾਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਰੱਖਵਾਂ ਜਿਹਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਵੀ ਉਕੇ-ਚਿੱਤੀ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਲੇ-ਹਰਕਤ ਤੋਂ ਕਿਆਫੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਪੱਲੇ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਭੱਦਰਪੁਰਜ਼ ਹੋਏ ਕੌਣ?

"ਤੁਹਾਡਾ ਸਫਰ ਫੇ' ਠੀਕ-ਠਾਕ ਰਿਹਾ ਸਰਦਾਰ ਸਾਬੂ ਜੀ?" ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ, ਕਾਫ਼ੀ ਮੋਟੇ ਢਿੱਡ ਵਾਲੇ ਬਾਬੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਟਾਈ ਸਵਾਰ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਕਾਂਟਾ ਬਦਲਿਆ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਮੂੰਹੋਂ 'ਹਾਂ ਜੀ-ਹਾਂ ਜੀ' ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਰਦਾਰ ਜੀ 'ਤੇ ਹੀ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਰਹੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦੇ ਕਾਲੇ ਬੈਗ ਦੀ ਜ਼ਿੱਪ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ।

ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ ਬਾਕੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕ-ਇਕ ਬਿਸਕੁਟ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਪਰ ਬੈਗ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਬੈਗ ਦੀ ਫਰੋਲਾ-ਫਰਾਲੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਾਗਜ਼ ਪੱਤਰ ਜਿਹੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਐਲਬਮ ਕੱਢ ਕੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖੀ। ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਟੋਢੀ ਪਈ ਐਲਬਮ ਉਤੋਂ ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਵਿੰਗੀ ਜਿਹੀ ਗਰਦਨ ਕਰ ਕੇ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੇ ਬੈਗ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬ ਜਿਹੀ ਕੱਢ ਕੇ ਮੇਜ਼ ਉਪਰ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤੀ।

ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਅਖੇ 'ਪੁੱਟਿਆ ਪਹਾੜ ਨਿਕਲਿਆ ਚੂਹਾ!' ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਜਿਹੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਕਾਰਬਨ ਪੇਪਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਸੀਦ ਬੁੱਕ ਅਤੇ ਐਲਬਮ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਇਹ ਕੋਈ 'ਹਾਈ-ਫਾਈ ਕਾਰ ਸੇਵਕ' ਨੇ।

ਉਗਰਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਰੱਸੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਬੇਰਾਇਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਪਰ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਾਰੇ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ

ਤਜ਼ਰਬਾ ਬਹੁਤ ਕੌੜਾ-ਕੁਸੈਲਾ ਹੈ। ਬੱਸ, ਇਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੇ ਰਾਣੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਾਥੀ ਵਾਂਗ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਦੰਦ ਹੋਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦਿਸਦੇ ਦੰਦ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਪਟੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਛਿੱਲੜ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਪੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੈ ਦੇਣੀਆਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਕੂਲੀ ਫੀਸ ਦੇਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।

"ਸਾਹਬ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਲਾ ਬਿਰਧ ਘਰ..." ਐਲਬਮ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੋਹਰੇ ਨੂੰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਜਣਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਲਾਗੇ ਕਿਸੇ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਰਾ ਖੁਸ਼ਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੰਡੀ ਦੂਰੋਂ ਮੇਰਾ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕ ਕਿੱਦਾ ਆ ਗਿਆ?" ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਈ ਹੈ ਨੂੰ?"

ਸਿਰੇ ਦਾ ਚੁਸਤ ਚਲਾਕ ਜਾਪਦਾ ਟਾਈ ਵਾਲਾ ਬਾਬੂ ਮੈਨੂੰ ਫੂਕ ਛਕਾਉਂਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦਾ, "ਲਓ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਜਨਾਬ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਚੋਟੀ ਦੇ..." "ਫੂਕ ਸ਼ਾਸਤਰ" ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਲੇਖਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਐਲਬਮ ਦਾ ਪੋਥਾ ਬੰਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋ ਦਾ ਨੋਟ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੋ ਦਾ ਇਕੋ ਨੋਟ ਦੇਖ ਕੇ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 'ਮੋਟੀ ਸਾਜੀ' ਨੂੰ ਭੋਟਣ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨਸੂਬੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਉਡ-ਪੁਡ ਗਏ। ਮੈਥੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ 'ਝਾੜਨ' ਦੀ ਝਾਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ 'ਲੱਲੇ-ਭੱਬੇ' ਕੀਤੇ, ਪਰ ਚਾਹ ਛਕਾਉਣ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੇ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰਵਾਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਚੀਨੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਘਰੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਏ ਅਣਸੌਂਦੇ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਿੱਠਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਬੜੇ ਬੇਆਬਰੂ ਹੋ ਕਰ... ਨਿਕਲੋ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦੇ-ਬੰਦੀ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ 'ਨਿਕਾਸੀ' ਉਪਰੰਤ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਘੁੱਟੇ ਵੱਟੇ

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-915-1268

ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਹਾਸਤ ਮੱਚ ਗਈ।

"ਟੋਪ ਦੀ ਏ.ਸੀ. ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਲਾਗਿਓ" ਬੰਦੇ ਆਏ ਚਾਰ...ਤੇ ਸਹੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਰਗਾ ਨੋਟ ਮਿਲਿਆ ਇਕ...ਆਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਅੱਜ ਉਹੀ ਲੜੀਫੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਐ।"

ਉਚੀ-ਉਚੀ ਠਹਾਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਸਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਬੋਟੇ ਨੇ ਲੜੀਫਾ ਸੁਣਾਇਆ; ਅਖੇ, ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੂਟਿਡ-ਬੂਟਿਡ ਅਮੀਰਜ਼ਾਦਾ ਗੱਡੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਭਿਖਾਰੀ ਹੱਥ ਅੱਡ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਬਾਬੂ ਜੀ, ਸੁਬਾ ਸੇ ਭੂਖਾ ਘੁੰਮ ਰਹਾ ਹੂੰ...ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਪਰ ਪਾਂਚ-ਦਸ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੇ, ਕੁਛ ਖਾ ਲੂੰਗਾ।"

ਭਿਖਾਰੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਚੁਪੇੜ ਜੜਦਿਆਂ ਬਾਬੂ ਕਹਿੰਦਾ, "ਸਹੁਰਿਓ, ਮੰਗਣ ਲੱਗਿਆਂ ਅਗਲੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਂਕਤ ਤਾਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਰੋ, ਹੂੰਆ!...ਪਾਂਚ-ਦਸ ਰੁਪਏ।"

ਭਿਖਾਰੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਰਤਾ ਚਮਕ ਆ ਗਈ, "...ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੈ ਬਾਬੂ ਜੀ, ਪੱਚਾਸ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦੇ ਫਿਰ?" ਇਕ ਚੁਪੇੜ ਭਿਖਾਰੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੈ ਗਈ। "ਕਮ-ਬਖਤੋ, ਮੰਗਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਔਕਾਤ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਰੋ!" ਬਾਬੂ ਨੇ ਦੂਜੀ ਚੁਪੇੜ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

ਫਿਲਮ 'ਪੰਜਾਬ 1984' ਬਾਰੇ

ਫਿਲਮ 'ਪੰਜਾਬ 1984' ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਦੇਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਛਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਮੋਟਾ-ਮੋਟਾ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ 5 ਜੁਲਾਈ ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਵਿਚ ਠੀਕ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਰਸ਼ਿਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹੀ ਸੱਚੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਬੇਵਸੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਲ ਫਿਲਮ ਦੇ ਕੱਟੜ ਆਲੋਚਕ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ। ਸੰਘਰਸ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੂਕਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਾਂ 'ਪੰਜਾਬ 1984' ਉਤੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ; ਇਹ ਖੁਦ ਭਾਵੇਂ 1984 ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਜਿੰਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸਿਆਸਤ ਕਰੀ ਜਾਣ! ਉਸ ਦੌਰ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਆਖ ਰਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਤਾਂ ਭੋਗੇ ਹੀ ਹਨ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਭਾਣਾ ਵਰਤ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅੰਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰੀ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਗੱਲ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅੱਧੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਗਰ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪੋ ਹੀ ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਜੋ ਸੱਚ ਜਾਣਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੀਆਂ

ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਲੀਹ ਉਤੇ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਦੱਸੀਏ, ਫੈਸਲੇ ਉਹ ਆਪੋ ਹੀ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਕੋਈ ਹੀਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਉਸ ਸ਼ਖਸ ਉਤੇ ਉਗਲ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇਕ-ਅੱਧੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚੱਪਾ ਸਦੀ ਪਿਛਾਹ ਜਾ ਮੁੜਿਆ ਸੀ।

-ਪਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮਿਲਪੀਟਸ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਵਿਗਿਆਨੀ ਨਿਊਟਨ ਦਾ ਦੇਸ਼

ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਸਿਆਸੀ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਰਲ, ਸੁੱਧ ਤੇ ਠੋਠ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਦਿਲਕਸ਼ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ 28 ਜੂਨ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਿਊਟਨ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਤੇ ਸੈਨੇਟ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਭੌਤਿਕ ਤੇ ਗਣਿਤ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਫਿਲਾਸਫਰ ਸਰ ਆਇਜ਼ੈਕ ਨਿਊਟਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ (ਇੰਗਲੈਂਡਵਾਸੀ) ਸੀ। ਉਹ ਕੈਂਬਰਿਜ 'ਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਰਾਇਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਚ ਸਰਕਾਰੀ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ (1642-1727) ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਐਲਾਨ (4 ਜੁਲਾਈ 1776) ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਿਊਟਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਗਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵਾਕਫ਼ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ. ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਨੇ ਵੀ ਨਿਊਟਨ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸ. ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਦੇ ਪਾਠਕ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ 'ਚੋਂ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਹੋਰ, ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਲਈ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕੋਈ ਜ਼ਿਅਰ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਰਦੂ ਦਾ, ਗਾਲਿਬ ਜਾਂ ਇਕਬਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਅਰ ਅਕਸਰ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਅਰ ਆਧਾਰ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਸੁਣਿਆ-ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ-ਰਸਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਅਰ ਵਿਚਲੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਮਾਨਅਰਥ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਬਦਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵਜ਼ਨ ਅਤੇ ਰਵਾਨੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਅਰ ਦੀ ਲਜ਼ਾਕਤ, ਨਫਾਸਤ ਤੇ ਨਜ਼ਾਕਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸ. ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਵਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਇਕਬਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਅਰ, 'ਚੁੱਪ ਨਾ ਰਹ ਸਕਾ ਹਜ਼ਰਤੇ ਯਜ਼ਦਾਂ ਮੇਂ ਭੀ ਇਕਬਾਲ, ਕਰਵਾਏ ਕੋਈ ਬੰਦਾ-ਏ-ਗੁਸਤਾਖ ਕਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ' ਅਸਲ ਵਿਚ ਜ਼ਿਅਰ ਇਉਂ ਹੈ, 'ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਨਾ ਸਕਾ ਹਜ਼ਰਤੇ ਯਜ਼ਦਾਂ ਮੇਂ ਭੀ ਇਕਬਾਲ, ਕਰਤਾ ਕੋਈ ਇਸ ਬੰਦ-ਏ-ਗੁਸਤਾਖ ਕਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ।' 'ਕਰਵਾਏ ਕੋਈ' ਅਤੇ 'ਕਰਤਾ ਕੋਈ' ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

-ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਹਾਂਸ, ਮਿਲਪੀਟਸ, ਫੋਨ: 408-707-9222

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਦੇ ਲੇਖ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ 5 ਜੁਲਾਈ ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ 'ਬਾਦਲ ਦੇ ਰਾਜ' 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਕਿਉਂ?' ਪੜ੍ਹਿਆ। ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦਾ ਜ਼ਿਅਰ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨਾ ਸੱਚ ਨਾ ਬੋਲ ਕਿ 'ਕੱਲਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇਂ, ਚਾਰ ਕੁ ਬੰਦੇ ਛੱਡ ਲੈ ਮੋਢਾ ਦੇਣ ਲਈ', ਪਰ ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਜ਼ਿਅਰ ਦੀ ਵੀ ਕਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਹੱਕ, ਸੱਚ ਤੇ ਇਨਸਾਫ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅੱਜ

ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਬੇਈਮਾਨ, ਪੱਖਪਾਤੀ ਤੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਸਾਧੂ ਕਦਰਦਾਨ, ਪਾਰਖ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਭੰਡਣਯੋਗ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਡਣਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਕੁ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸੀ, ਸਮਾਜਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਦਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ?

-ਮਾਸਟਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ

ਜਾਪਾਨੀ ਕਵਿਤਾ ਹਾਇਕੂ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ 28 ਜੂਨ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪੇ ਸ. ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਦੇ ਹਾਇਕੂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਹਾਇਕੂ ਨਹੀਂ, ਹਾਇਕੂ ਦੀ ਪੈਰੋਡੀ ਹੈ। ਹਾਇਕੂ ਜਾਪਾਨੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਵਿਧਾ ਹੈ ਜੋ ਧੁਨੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਪਰੇ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਖਿਆਲ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਨੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੀਟਰ ਇੰਜਣ ਦੀ ਠੱਕ-ਠੱਕ ਵਾਂਗ ਸਾਡੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਧੁਨੀਆਂ ਠੱਕ-ਠੱਕ ਕਰ ਕੇ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਠੱਕ ਨੂੰ ਸਿਲੇਬਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਬਦ 'ਟੀ' ਵਿਚ ਇਕ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ 'ਟੇਬਲ' ਵਿਚ (ਟੇ+ਬਲ) ਦੋ ਸਿਲੇਬਲ ਹਨ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਾਨੀ ਹਾਇਕੂ ਵਿਚ ਸਤਾਰਾਂ (17) ਸਿਲੇਬਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ. ਜੌਹਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਾਇਕੂ 'ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਕੇਸ/ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ/ਬਰੀ ਹੋ ਗਏ' ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦਸ ਸਿਲੇਬਲ

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਹਨ। ਸਤਾਰਾਂ ਸਿਲੇਬਲ ਵਾਲੇ ਹਾਇਕੂ ਛੇ+ਸੱਤ+ਚਾਰ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦੇਖੋ, ਖੇਤ ਵਿਚ ਇਕ, ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਤਲਾਅ, ਵਿਚੋਂ ਘਾਹ ਦੇ, ਡੱਡੂ ਨੇ ਮਾਰੀ ਛਾਲ ਪਾਣੀ ਕਹਿੰਦਾ ਟਟ੍ਹੀ।

ਸ. ਜੌਹਲ ਨੂੰ ਹਾਇਕੂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

-ਪ੍ਰੋ. ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਫੋਨ: 916-410-8740

ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ

ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਚੁਕ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਰੂਹ ਨੂੰ ਰੱਜ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਮਿਆਰੀ ਪਰਚਾ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਅੱਪੜਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ। ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ-ਝਰੋਖਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ 'ਚੀਰ-ਫਾੜ' ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਕਹਿ ਲੈਣ ਨੂੰ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਦਿਲਚਸਪ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨ ਵਧਾਉ ਵੀ। ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹਨ, ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਪੋਤੜੇ ਫਰੋਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਖਰੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ।

ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੇ ਹਨ। ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਵੀ ਗੱਲਾਂ-ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਚੋਭਾ ਲਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਠੇ ਉਦਤਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਅਕਾਊ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

-ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤੁੰਗ

ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350ਵੇਂ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਈਲੈਂਡ ਲੇਕ

ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ।

ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ

ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਆਏ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ।

ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਸਭਿਨੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੱਚੇ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਢਾਂਡੀ ਜਥੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੰਗਤਾਂ

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੈਗਮ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ 'ਚ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਲੰਘੀ 12 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਫ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਕਾਰ ਸੇਵਕ ਜਥੇ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸ. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਐਲਾਨ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਸੋਈ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਪੇਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਿਚਨ ਦੇ ਸਟੋਵ, ਡਰੇਨ ਹੋਲ ਸਿੱਕ ਅਤੇ ਗਾਰਬੇਜ ਕੈਨ, ਫਰਿਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦੇ ਸੌਦੇ-ਸੀਦੇ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰੈਂਕਾਂ, ਹੁਡ ਪੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਬੈਂਚਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਗਰਦ ਲਾਹੀ ਗਈ। ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਆਂ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਤੇ ਕੰਧਾਂ ਵੀ ਸਾਫ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕੈਂਪ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵੀ ਸਾਫ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟਿਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਲਈ ਪੀਜ਼ੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਿਚ ਮਕਾਨ
ਵੇਚਣ/ਖਰੀਦਣ ਲਈ
ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਾਂ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

Ph: (734) 612-9984

Either Buying or Selling a
Home in Michigan
"Always Go with the Winner"

COLDWELL
BANKER

44644 Ann Arbor Road Plymouth, MI 48170

Email: KarnGill@Hotmail.com

Website: www.KarnGill.com

ਰੰਗਮੰਚ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤੀ ਜ਼ੋਹਰਾ ਸਹਿਗਲ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰੰਗਮੰਚ ਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤੀ ਜ਼ੋਹਰਾ ਸਹਿਗਲ ਦਾ 102 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਲੰਮੇ ਕਰੀਅਰ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਸਹਿਜ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਨ ਤੇ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਜੇਤੂ ਸਹਿਗਲ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸਨ। ਜ਼ੋਹਰਾ ਨੇ 1935 ਵਿਚ ਉਦੈ ਸ਼ੰਕਰ ਨਾਲ ਨ੍ਰਤਕੀ ਵਜੋਂ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਫਿਲਮਾਂ, ਟੀਵੀ ਲੜੀਵਾਰਾਂ ਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਜ ਕਰਾਈ।

ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ 'ਗਰੈਂਡ ਓਲਡ ਲੇਡੀ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇਹ ਖੁਸ਼ਦਿਲ ਤੇ ਉਰਜਾ ਭਰਪੂਰ ਹਸਤੀ 2007 ਵਿਚ ਸੰਜੇ ਲੀਲਾ ਭੰਸਾਲੀ ਦੀ 'ਸਾਂਵਰੀਆ' ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੀ ਗਈ ਸੀ।

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment
www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer

Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

*Refinance up to 125% value of the house.

Loans
Available
In
Most
States!

>100% FHA Financing>Residential (Purchase & *Refinance)>Self Employed>Cash Out Refinance>Investment Property Loans>Jumbo Loans>Commercial Property With Business or Business Only

A Motel available in North Central Iowa for \$399K, less than 3 times the gross.

Want to Buy/Sell Home

Call Madan Khatri 847-530-1550

www.PropertyZoo.com

Recognized as the 2013 Multi-Family Broker of the Year by the MORE* MLS Board Committee.

Buy A Home anywhere in Metro !!

Top Producer at the Prudential Office in 2013!

A Broker who can work with you from Beginning to End, Call Now!

Madan Khatri

Prudential at 25 Turner Ave, Elk Grove Village, IL

**King Ways
Travel Service**

Fly India /Nepal/Bangladesh /
\$ 899.00 + Taxes Round Trip

We have the best fares for Europe
LONDON/MUNICH/GLASSGOW/
ROME/ATHENS/MADRID/PARIS

\$299.00 O/W + Plus Taxes

Group Fare / Group Tours specials

DELHI	HYDRABAD
MUMBAI	LAHORE
AHMADBAD	KHATMUNDU
AMRITSAR	BANGKOK
CHANANI	SINGAPORE

\$899.00 Plus Taxes

kingwaystravel@outlook.com

Call Toll Free: 1-888-300-9579

Customer Service: 1-914-600-7224

ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਮਿਡਵੈਸਟ ਦਾ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ): ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੈਸਟ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਮਿਲਵਾਕੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਟੀਮ ਜੇਤੂ ਰਹੀ ਜਦਕਿ ਡੈਲਸ ਦੀ ਟੀਮ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਰਹੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਲੀਵਾਲ

ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਖਿਡਾਰੀ ਧਾਵੀ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੈਂਟਾ ਨੇ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਡੈਲਸ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਧਾਵੀ ਰਾਜਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਹਣੀਆਂ ਕਬੱਡੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਲਈ ਵਾਹਵਾ ਅੰਕ ਬਣੇ। ਤਾਊ ਤੇ ਪਾਬਲੇ ਨੇ ਚੰਗੇ

ਤੇ ਜੱਫੇ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈ ਦਰਸ਼ਕ ਨਕਦ ਇਨਾਮ ਨਾਲ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ-ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ 14 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਾਢੇ 39 ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੱਪ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ।

ਮਿਲਵਾਕੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕਾਲੇ ਮੂਲ ਦਾ ਡਾਂਟੇ ਤੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਮੂਲ ਦੇ ਸ਼ਾਵੇਜ਼ ਭਰਾਵਾਂ-ਹੈਰੋ ਸ਼ਾਵੇਜ਼ ਤੇ ਜੀਸਸ ਸ਼ਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੋੜੀ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਖੇਡ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮੈਚ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਨਦਾਰ ਖੇਡ ਦਿਖਾਈ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟੀ। ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਰੇਡਰ ਮੌਲੇ, ਗੁਰੀ ਤੇ ਇੰਦਰਦੀਪ ਦੀ ਤਿੱਕਤੀ ਤੇ ਡੈਲਸ ਦੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਮੂਲ ਦੇ ਪਲਵ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਹੱਥ ਅਜਮਾਏ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਤੇ ਰਾਜਵੀਰ ਨੇ ਵੀ ਡਾਂਟੇ ਤੇ ਸ਼ਾਵੇਜ਼ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੰਮ ਕੇ ਟੱਕਰ ਲਈ। ਬਲਜਿੰਦਰ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਬਲਰਾਜ ਤੇ ਇੰਦਰਦੀਪ ਅਤੇ ਪਾਬਲੇ ਤੇ ਡਾਂਟੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੀ ਜਾਨਦਾਰ ਰਿਹਾ। ਸੀਬੇ ਨੇ ਵੀ ਕਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ, ਡਾਂਟੇ ਤੇ ਸ਼ਾਵੇਜ਼ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਡੈਲਸ ਦੇ ਧਾਵੀਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਤੀ। ਜੋਸ 'ਚ ਆਏ ਡਾਂਟੇ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਮੋਢੇ ਉਪਰ ਚੁਕ ਲਿਆ ਜਦਕਿ ਹੈਰੋ ਸ਼ਾਵੇਜ਼ ਵੀ ਅੰਕ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਪੁੱਠੀ ਛਾਲ ਲਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦਾ।

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਪਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਹਰਦਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਬੱਬੂ ਧਾਮੀ ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੈਫਰੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਰਾਣਾ ਭੰਡਾਲ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਮੈਚਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ ਮਹਾਂਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਚਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਮੇਂਟਰੀ ਇਕਬਾਲ ਗਾਲਿਬ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟੋਟਕਿਆਂ 'ਸਾਭੋਂ ਵਿਰਸਾ-ਬੋਲੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸੰਭਾਲ ਲਵੋ', 'ਬੜੇ ਮਹਿੰਗੇ ਤੇਰੇ ਸ਼ੌਂਕ ਮੀਆਂ, ਨਿੱਤ ਖਾਏ ਮੁਰਗਾ-ਮੱਛੀ, ਤੂੰ ਪੀਨਾਂ ਸਕਾਚ ਮੀਆਂ', 'ਜਿੱਤ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਜ਼ਬਾ ਤਾਂ ਹਾਰ ਕੇਲੋਂ ਮੂਲ ਨਾ ਡਰੀਏ ਜੀ' ਅਤੇ 'ਵਿਚ ਯੂ ਐਸ.ਏ. ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਸ ਗਿਆ, ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਕਰਨ ਪਿਆਰ ਕਬੱਡੀ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਇਹ ਮੂਲੋਂ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਨਾ ਝਿਜਕਦਾ ਹਾਂ' ਆਦਿ ਨਾਲ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਕ ਕ੍ਰਮੇਂਟਰੀ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਲਈ ਛੇ ਟੀਮਾਂ-ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਦੋ ਟੀਮਾਂ, ਕਾਲੋਨੀ ਸੀਕਸ, ਵਿੰਡਸਰ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟੋਰਾਂਟੋ ਅਤੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਖੇਡੀਆਂ। ਵਿੰਡਸਰ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਤੇ ਇੰਡੋ-ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਈ ਫਸਵੀ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਵਿੰਡਸਰ ਦੀ ਟੀਮ 3-2 ਸੈਟ ਨਾਲ ਜੇਤੂ ਰਹੀ। ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਨਿੱਕ, ਹਰਸ਼ਲ ਤੱਖਰ, ਸੰਦੀਪ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਸੰਘੇੜਾ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਵਾਲੀਵਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਜੱਸੀ ਸਿੰਘ ਰੀਮੈਕਸ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਬਰੋਕਰ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਮਾਣੂਕੇ ਵਲੋਂ ਸਪਾਂਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ, ਕੜੀ-ਚੌਲ, ਨਾਨ-ਛੋਲੇ ਤੇ ਗਰਮ ਗਰਮ ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲੇਬੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਨੀਟੂ ਗਰੇਵਾਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਲੇਨਫੀਲਡ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਜਰਾ, ਚਾਹ-ਪਕੌੜਿਆਂ ਅਤੇ ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੰਜਾਬ ਸਵੀਟਸ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸਫਾਈ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਸੌਂਕਰ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੰਦ ਬੋਤਲਾਂ ਵਿਚ ਛੇਦ ਕਰ ਕੇ ਪਿਚਕਾਰੀ ਬਣਾ ਹੋਲੀ ਖੇਡਦੇ, ਦੁੱਡੇਗੇ ਮਾਰਦੇ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਝੁਮ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਈਸ ਕ੍ਰੀਮ ਵਾਲੇ ਦੁਆਲੇ ਝੁਰਮਟ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਮੇਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਇਓਵਾ ਸਨ। ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਮਿਲਵਾਕੀ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਆਇਓਵਾ ਤੋਂ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀਆਂ ਕਰੀਬ ਕਰੀਬ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਤੇ ਪਤਵੰਤੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੰਚ

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਮੈਚਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਅਖਾੜਾ ਲੱਗਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਹੁਲ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕੁਝ ਗੀਤ ਗਾਏ। ਉਪਰੰਤ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਹੈਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ 'ਧੰਨ ਓ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ' ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ। ਗਾਇਕਾ ਸਤਵਿੰਦਰ ਲਵਲੀ ਨੇ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਲਾਮ ਪਿਛੋਂ ਕੰਜੂਸ ਘਰਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਤਲੇ ਜਿਹੇ ਮਾਹੀ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨੇ 'ਆਜਾ ਮਾਹੀ ਆਜਾ ਦੇਵੇਂ ਨਚੀਏ', 'ਜੋੜੀ ਵਧੀਆ ਲਗਦੀ ਤੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਵੇ', 'ਸੂਹੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆਂ' ਆਦਿ ਗੀਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਹੈਰੀ ਤੇ ਸਤਵਿੰਦਰ ਲਵਲੀ ਨੇ ਦੋ-ਗਾਣਾ 'ਕੱਚੇ ਦੁੱਧ ਵਾਗੂੰ ਤੇਰਾ ਰੰਗ' ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਲਵਲੀ ਨੇ 'ਜੁਗਨੀ' ਗਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸਤਵਿੰਦਰ ਲਵਲੀ ਤੇ ਹੈਰੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਲੇਕਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ

ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿੰਡਸਰ ਦੀ ਟੀਮ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹੀ। ਐਲਕ ਗਰੂਵ ਦੇ ਬਸੀਵੁਡ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ ਵਿਚ ਚਾਰ ਟੀਮਾਂ-ਸੋਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੈਸਟ, ਡੈਲਸ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ, ਮਿਲਵਾਕੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਦੁਆਬਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਭਿਤੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੇ ਡੈਲਸ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ ਫਸਵੀ ਮੈਚ ਵਿਚ ਡੈਲਸ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮ ਜੇਤੂ ਰਹੀ। ਮਿਲਵਾਕੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਤੇ ਦੁਆਬਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ ਦੂਜੇ ਮੈਚ 'ਚ ਮਿਲਵਾਕੀ ਕਲੱਬ ਜੇਤੂ ਰਿਹਾ।

ਸੈਮੀ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਸਾਢੇ 44-30 ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਡੈਲਸ ਦੀ ਟੀਮ ਦੁਆਬਾ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਜੇਤੂ ਰਹੀ। ਦੁਆਬਾ

ਰੋਪੜੀ ਜਿੰਦੇ ਲਾਏ, ਕਈ ਰੇਡਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਟੇ ਤੇ ਪਾਬਲੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸਵੀ ਟੱਕਰ ਹੋਈ। ਸੁਖਾ, ਬਲਰਾਜ, ਸੀਬੇ ਤੇ ਪੁਲਕ ਆਈਲੈਂਡ ਦੇ ਗੈਰ-ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀ ਪਲਵ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਕਤੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਕੇ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਏ।

ਡੈਲਸ ਤੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਅੱਧੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ 7 (ਡੈਲਸ) ਅਤੇ ਸਾਢੇ 20 (ਮਿਲਵਾਕੀ) ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦੋਵਾਂ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾ ਸੀ। ਮੈਚ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਇਕ ਅੰਕ ਲੈਣ ਲਈ ਪੁਰਾ ਤਾਣ ਲਾਇਆ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟੀ। ਦਰਸ਼ਕ ਵੀ ਹਾਰ-ਜਿੱਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ 'ਕੱਲੀ-ਕੱਲੀ ਰੇਡ

ਸੰਚਾਲਨ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਣਾ ਤੇ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਮੁਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ, ਸਪਾਂਸਰਾਂ ਤੇ ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ, ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਤੇ ਹੋਰ ਮੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਮੇਲੇ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਰੇਡਿਓ 'ਚੰਨ ਪ੍ਰਦੇਸੀ' ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕ੍ਰਮੇਂਟਰੀ ਇਕਬਾਲ ਗਾਲਿਬ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਲੀਨਾਏ ਸਟੇਟ ਦੇ 54 ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਾਡੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਆਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੋਟ ਤੇ ਸੁਪੋਰਟ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਕੀਤਾ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਸਾਣਾ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੈੜਾ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਯੋਧ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੁੱਕਰ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਦਵਾਣ, ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ, ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐੱਸਲਾ, ਦਿਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਸੁਭਾਸ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਦਾ, ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੱਲੀ ਤੇ ਸੰਨੀ ਸੇਖੋਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭਰਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ।

(ਹੋਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਗਲੇ ਸਫੇ ਉੱਤੇ ਦੇਖੋ)

ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਯੂਐਸਏ
Punjabi RADIO USA
Uniting Punjabi's All Over

24 ਘੰਟੇ ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਸੁਣੋ

Listen on :
Radio Sets (CA, WA, NV)
Dial in
832-551-5029 or 605-475-6868
Android & iPhone App

www.PunjabiRadioUSA.com
Ph: 408-272-5200

ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਨੂੰ 25 ਅਗਸਤ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਘੀ ਇਕ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੀ ਦਿਆਨੰਦ ਕਲੋਨੀ ਵਾਸੀ ਨੀਰਜ ਸਲਹੋਤਰਾ

ਨਾਮੀ ਇਕ ਵੋਟਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਐਕਟ, 1951 ਧਾਰਾ 80 ਤੇ 81 ਸਣੇ 100 ਤਹਿਤ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਦੀ ਚੋਣ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8ਏ ਦੇ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਗਰੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਖੰਨਾ ਉੱਤੇ ਚੋਣ ਖਰਚ ਦੀ ਤੈਅ ਹੱਦ 70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਛੇ ਲੱਖ 45 ਹਜ਼ਾਰ 719 ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੀ.ਟੀ.ਸੀ. ਨਿਊਜ਼ ਤੇ ਫਾਸਟਵੇਅ ਕੇਬਲ ਨੈਟਵਰਕ 'ਤੇ ਚੱਲੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ, ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਥਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੰਬੋਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਯਾਦਗਾਰ ਚੱਪੜ ਚਿਤੀ, ਵਿਰਾਸਤ-ਏ- ਖਾਲਸਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਵੱਡਾ ਘੁੱਲੂਕਾਰਾ ਯਾਦਗਾਰ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਆਦਿ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਖਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ
www.011india.com

\$25 2,500 Minutes
ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਕੋ ਰੇਟ
ਸਾਡੀ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ।
Limited Time Offer. Restrictions & Additional Fees Apply.

✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ✓ ਘਰੋਂ ਤੇ ਸੈਲ ਫੋਨ ਤੋਂ ਇਕੋ ਵੇਲੇ ਦੋ ਫੋਨ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ
✓ ਬਗੈਰ ਪਿੰਨ ਤੋਂ ਵਰਤੋਂ
✓ ਸਪੀਡ ਵਾਲੇ ਨੰਬਰ ਸੈਟ ਕਰੋ

800.914.1013 • 408.659.9400

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਮਿਡਵੈਸਟ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ) ਦਾ ਖੇਡ ਮੇਲਾ-ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ

ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ

ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ-2014

ਅਤੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ

31 ਅਗਸਤ 2014

(ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ) @ Busse Wood Forest Preserve South, Elk Grove, IL

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਪ੍ਰਧਾਨ

ਹਰਦਿੰਦਰਜੀਤ
ਧਾਲੀਵਾਲ

ਹਰਦੀਪ (ਦੀਪਾ)
ਬੰਦੇਸ਼ਾ

ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ
ਆਓ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ,
ਖਾਣੇ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ
ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ
ਦਾਖਲੇ ਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ
ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ

ਗਾਇਕ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ

For Further Information,
Please Contact:

Hardeep Bandesha 815-546-0525
Jinder Benipal 773-895-2041
Jindi Khangura 847-529-1464
Parminder Walia 847-477-1613
Amardev Singh 708-612-7963
Jassi Gill 773-759-0433
Billu Gill 847-271-7451
Baljit Mangi 773-469-9384
Balwinder Chatha 630-523-3412

ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ

ਡਾ. ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਨੰਦੜਾ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਲਾਲੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ, ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੰਦੜਾ

ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਪਰਮਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ, ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ, ਅਮਰਦੇਵ ਬੰਦੇਸ਼ਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਰਾਂ, ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖੰਗੂੜਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਗਿੱਲ

ਜਿੰਦਰ ਬੈਨੀਪਾਲ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਜੱਸੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਗਿੱਲ, ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਬੱਬੀ ਬਾਠ, ਰਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ, ਬਲਜੀਤ ਮੰਗੀ, ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਚਮਨ ਲ...

ਰੁਪਿੰਦਰ ਅਰੋੜਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕੰਵਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੇਪੀ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਰਘਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪੰਮੀ ਗਰੇਵਾਲ

ਸਾਡੇ ਸ

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ, ਬਾਬ ਹੁੰਦਲ, ਸੁਖਰਾਜ ਤੱਖੜ, ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਫੀਨਾ, ਪੁਸ਼ਪਿੰਦਰ ਪੁਨੀਆ, ਨਿਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਜੱਸੀ ਸਹੋਤਾ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਕੰਗ, ਦੀਦਾਰ ਧਨੋਆ, ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਪੰਮਾ

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਕੰਵਰਜੀਤ ਬਾਜਵਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਲੌਟ, ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੱਧੂ, ਜੱਸੀ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਣਾ ਸਿੱਧੂ, ਤੀਰਥ ਅਟਵਾਲ, ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਤੂਰ, ਸਤੀਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਬਲਦੇਵ ਬਾਗੜੀ

(ਸਾਡੇ ਸਪਾਂਸਰ) ਸ਼ਿਕਾਰੀ: ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਡਾ. ਇੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂ, ਸੋਨੀ ਗਿੱਲ, ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਹਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੈਲ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ, ਪੰਨਾ ਚੱਢਾ, ਬਲਰਾਜ ਹੁੰਦਲ, ਹਰਕੇਵਲ ਲਾਲੀ, ਇੰਦਰ ਦੇਵ (ਪੰਜਾਬੀ ਚਾਬਾ), ਬਲ ਰਿਬਨ ਟੈਕਸੀ, ਗਲੋਬ ਟੈਕਸੀ, ਸਟਾਰ ਫੁਡ ਐਂਡ ਗਿਫਟਸ ਇੰਕ, ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਨਿਲੇਸ਼ ਟੋਪੀਵਾਲਾ, ਰਮੀ ਗਰੇਵਾਲ (ਪੰਜਾਬ ਸਵੀਟਸ), ਹਾਲਸਟੈਡ ਆਟੋ ਰਿਪੇਅਰ, ਅਲ ਮਦੀਨਾ ਆਟੋ ਰਿਪੇਅਰ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਰਘਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਕਿਨੋਸਾ), ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ (ਲਿਮੋ ਸਰਵਿਸ), ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜੋਸੀ ਸਿੰਘ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਅਮੇਰਿਕਨ ਬਿਜਨਸ ਬਰੋਕਰ), ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਐੱਜਲਾ ਬੁਦਰਜ (ਮਣੀ ਤੋ ਲੱਕੀ), ਹਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਜੱਸੀ ਤੋ ਬਿੱਲਾ ਮਿਆਣੀ ਡਿਕੇਟਰ, ਸੋਨੀ ਘੋੜਤਾ, ਰਾਜ ਘੋੜਤਾ, ਰੋਕੀ ਭੱਲਾ, ਵਿੱਕੀ ਭੱਲਾ, ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਜਿੰਮੀ ਬਰਾਤ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਮੁਖਤ ਬੰਦੇਸ਼ਾ, ਇੰਡੀਆ ਹਾਇਸ, ਸ਼ਾਮਬਰਗ, ਆਸਿਆਨਾ ਬੈਕਇਟ ਹਾਲ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੋਰੇਟਸ), ਦਰਸ਼ਨ ਪੰਮਾ (ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੋਡਕਟਸ), ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀ, ਟੈਕਸੀ ਪਾਰਟ ਇੰਕ-ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਯੂ ਐਸ ਆਟੋ ਪਾਰਟਸ, ਜੋਚੀ ਮਾਨ, ਅਮਰਜੀਤ ਮਾਨ, ਪ੍ਰੇਮਪਾਲ ਸਿੰਘ ਝੱਜ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝਾਵਰ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ (ਐਡੀਸਨ), ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਾ, ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਤਾਰੀ, ਬਬਲ ਚੌਠਾ, ਜਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਕਿਨੋਸਾ), ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਜੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਰਸਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਡੀ ਜੇ), ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗਟ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਕਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਰੋਮਾ ਇੰਡੀਆ ਕੁਜ਼ੀਨ, ਮਨਜੀਤ ਗਰੇਵਾਲ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਾਗਟ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਗੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਾਈਕ, ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਬਰਾਤ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਈਕ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਏਪੀ), ਦੀਵਾਨ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਅਰਵਿੰਦ ਅਗਰਵਾਲ; ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਬਸੰਤੀ (ਐਪਲਟਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ); ਆਇਓਆ: ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਿਊਟਨ, ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ, ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਬਿਆਤਾ-ਐਮਲੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ (ਕੋਨਸਸ ਸਿਟੀ), ਜਥੇਦਾਰ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮਿੰਨੀਐਪੋਲਿਸ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੱਕਰ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਡੇਵਨ ਪੋਰਟ ਤੋਂ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ

ਡਿ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਰੀ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਗਿੱਲ ਬੁਦਰਜ਼ ਆਫ ਵਾਕੀਗਨ (ਪਿੰਡ ਗਿੱਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਲੋਂ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਪਿੰਡ ਗਿੱਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਲੋਂ

ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਇਨਾਮ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ

ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ

ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ

ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰਜ਼

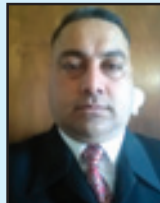

ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ
ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ
ਮਦਨ ਪੋਪਲੀ ਮਿਲਵਾਕੀ

ਪਲਾਟੀਨਮ ਸਪਾਂਸਰ

ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ
ਸੰਨੀ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ
ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੱਟੜਾ
ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸੱਤੀ) ਭੱਠਲ
ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ

ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ ਇਕਬਾਲ ਗਾਲਿਬ

ਜਲੇਬੀਆਂ, ਪਕੌੜਿਆਂ ਅਤੇ ਚਾਹ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਨੀਆ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗੀ

ਮੇਲਾ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ

ਲਾਲ ਮਿਨਹਾਸ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਭੱਟੀ
ਧਰਮਿੰਦਰ ਜਸਵਾਲ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਚੱਠਾ
ਹਰਬੰਤ ਗਰੇਵਾਲ
ਮੋਹਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਲਖਵਿੰਦਰ ਬਿਹਾਰੀਪੁਰ
ਵਿੱਕੀ ਸ਼ੰਮੀਪੁਰੀਆ
ਰਾਜਦੀਪ ਪੰਮਾ
ਅਮਰਜੀਤ ਢੀਂਡਸਾ
ਲਖਬੀਰ ਢੀਂਡਸਾ
ਜਸਜੀਤ ਸਿੱਧੂ
ਦਪਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਪਰਮਜੀਤ ਮਹਿਰਾਜ

ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ

ਗੁਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਬਸੰਤੀ
ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ
ਅਮਰਜੀਤ ਸੰਧਰ
ਜਗਦੀਸ਼ ਕਲੇਰ
ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ
ਹਰਜੀਤ ਸੰਧਰ
ਕੁਲਵੰਤ ਢਿੱਲੋਂ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਸੁਰਜੀਤ ਤੂਰ
ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ
ਹਰਿੰਦਰ ਚਾਹਲ
ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਪੀ
ਸੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿਲਖੂ

ਸਪਾਂਸਰ

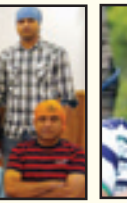
ਸੁਖਦੇਵ ਸਮਰਾ
ਅਨੁਪਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਸੁਰਿੰਦਰ ਜੈਨ
ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮਨਦੀਪ ਦਰਾਨ
ਅਮਨਦੀਪ ਦਰਾਨ
ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਸੰਦੀਪ ਸਹੋਤਾ
ਨਰਿੰਦਰ ਮੁੰਦਰ
ਹਰਪਾਲ ਟਾਂਡਾ
ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਪਾਲ ਬੰਦੋਸ਼ਾ

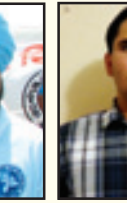

ਮਨਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ
ਗੁਰਮੀਤ ਕਾਲੇਕਾ
ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ
ਜੱਸੀ ਸਿੰਘ
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਾਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਦਰਸ਼
ਵਰਿੰਦਰ ਸਾਹੀ
ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਕਮੇਟੀ, ਸਾਊਥਵੈੱਡ
ਜੱਸੀ ਪਰਮਾਰ
ਬਲਿਹਾਰ ਦੁਲਦੀ
ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਪੁਨੀਆ

ਸਹੋਤਾ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਨਾ, ਭਜਨ ਸਿੰਘ; **ਮਿਸ਼ੀਗਨ:** ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਲਵਿੰਦਰ ਬਾਨ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਬੈਣੀਪਾਲ, ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਰਾਜਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਖੇਮ ਸਿੰਘ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਬੈਟਲ ਕਰੀਕ); **ਇੰਡੀਆਨਾ:** (ਕਰਾਉਨ ਪੁਆਇੰਟ) ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ, ਰਾਣਾ ਵਿਰਕ, ਕਮਲਜੀਤ ਵਿਰਕ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੱਗ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟਤਾ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਟਤਾ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਆ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਜੋਗੀਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਪਾਲੀ ਗਰੇਵਾਲ, ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਸਿਆਣਾ; (ਇੰਡੀਆਨਾਪੋਲਿਸ) ਸੰਨੀ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਬਲਦੇਵ ਬਿੰਦ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਉਬੋਛਾ, ਸੋਟ ਲਈਸ:ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਨੀਟ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਨੀ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਪਰਮਜੀਤ ਪੰਮੀ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਲਡੀ, ਐਸ ਐਲ ਵੀ ਇੱਕ (ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਸੋਨਜ਼, ਇੰਡੀਆਨਾ), ਵਰਿੰਦਰ ਸਾਹੀ, ਸਿੰਘ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ, ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਗੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਨਾਗਰਾ, ਰਾਣਾ ਸਿੱਧੂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ), ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ (ਸਾਉਥਵੈੱਡ), ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ-ਅਮੋਲ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ। **ਟਰਾਂਕਰ ਸਪਾਂਸਰ:** ਘੁਮਣ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ, ਸਿੱਧੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਟਰੇਡਿੰਗ, ਦੀਪਾ ਵਿਰਕ, ਹਰਵੀਰ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਇੰਦੀ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਹਲ, ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰੇਸੀਨ), ਜਸਵਿੰਦਰ ਲਾਖਨ ਅਤੇ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਮਿਸ਼ੀਪੀਪੀ)। **ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ:** (ਸ਼ਿਕਾਰੀ) ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਮਿਡਵੈਸਟ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਥ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਫਰੈਂਡਜ਼ ਆਫ ਪੰਜਾਬ, ਪੀ ਸੀ ਐਸ, ਪੀ ਐਚ ਓ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਰੀ। (ਮਿਲਵਾਕੀ) ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ, ਪੀ ਸੀ ਓ। (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਯੂਥ ਕਲੱਬ, ਫਾਈਵ ਰਿਵਰ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ; (ਮਿਸ਼ੀਗਨ) ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਕੋਲਮਜ਼, ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਆਰਗਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ-ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ-ਕੋਲਮਜ਼, ਯੂ ਐਸ ਏ ਕਬੱਡੀ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ-ਓਟਾਰੀਓ (ਕੈਨੇਡਾ), ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਗਰੀਨਵੁਡ (ਇੰਡੀਆਨਾ), ਸ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ-ਲਾਸ ਬੈਨੋਸ (ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ), ਓਹਾਇਓ: ਸ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ-ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ।

ਫੀਫਾ ਕੱਪ: ਜਰਮਨੀ ਬਣਿਆ ਚੈਂਪੀਅਨ

ਬਰਲਿਨ: ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਫੀਫਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਏਕੀਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਿੱਤ 24 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤੇ 1990 ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਉਧਰ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਖਿਤਾਬ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਰੁਕ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਨੇ ਕੌਮੀ ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਨੋਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਹੌਲ ਹਿੰਸਕ ਬਣ ਗਿਆ।

ਰਿਕਾਰਡ ਅੱਠਵੀਂ ਵਾਰ ਫਾਈਨਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲੀ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਦੂਸਰੇ ਹਾਫ ਵਿਚ ਕਲੋਜ਼ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਾਏ ਬਦਲਵੇਂ ਖਿਡਾਰੇ ਮਾਰੀਓ ਗੋਟਜ਼ੇ ਨੇ ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਲਈ ਗੋਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਨਾਲ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਯੂਰਪੀਅਨ ਟੀਮ ਬਣ ਗਈ ਤੇ ਮੈਸੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ।

ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਨੂੰ 7-1 ਨਾਲ

ਹਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜਰਮਨ ਟੀਮ ਦੇ ਫਾਰਵਰਡ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਮੁਢ ਬਣਾਏ, ਪਰ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਵੱਲੋਂ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਹੀਰੋ ਰਹੇ ਗੋਲਕੀਪਰ ਸਰਜੀਓ ਰੋਮੇਰੋ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਹਾਫ ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਦਾ ਮਿਡਫੀਲਡਰ ਟੋਨੀ ਕਰੂਸ ਨੇ ਹੈਡਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਗੋਲਕੀਪਰ ਮੈਨੁਏਲ ਨੇਜ਼ਰ ਨੂੰ ਬਾਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਿੱਧੀ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਿਗੁਏਨ ਤੋਂ ਚਲੀ ਗਈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਗੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਜਰਮਨ ਦੇ ਬਾਸਟਾਇਨ ਸ਼ਵਾਈਨਸਟਾਈਗਰ ਨੂੰ ਮੈਚ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੀਲਾ ਕਾਰਡ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਹਾਫ ਵਿਚ ਮੈਸੀ ਨੇ ਸਾਬੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦਿਵਾਏ। ਮੈਚ ਦੇ 30ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦਾ ਗੋਨਜ਼ਾਲੇ ਹਿਗੁਏਨ ਨੇ ਮੈਸੀ ਦੇ ਪਾਸ 'ਤੇ ਗੋਲ ਤਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਟਲੀ ਦੇ ਰੈਫਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਫ ਸਾਈਡ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। 37ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਆਂਦਰੇ ਸ਼ੁਰਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਿੱਕ ਲਗਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਮੇਰੋ ਨੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਚਾਇਆ। ਹਾਫ ਟਾਈਮ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦੀ ਟੀਮ ਜਰਮਨ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ, ਮੈਚ ਦੇ 47ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਅਰਜਨਟੀਨਾ

ਦਾ ਸਟਾਰ ਖਿਡਾਰੀ ਲਿਓਨੇਲ ਮੈਸੀ ਗੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਮੌਕਾ ਖੁੰਝ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਹਾਫ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਟੀਮਾਂ ਗੋਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਜਰਮਨ ਵੱਲੋਂ ਆਂਦਰੇ ਸ਼ੁਰਲੇ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਕਿੱਕ ਨੂੰ ਰੋਮੇਰੋ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਚਾਇਆ। ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਵੱਲੋਂ ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰੋਡਰੀਗੋ ਪਲਾਸੀਓ ਗੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਬੇਹਤਰੀਨ ਮੌਕਾ ਖੁੰਝ ਗਿਆ। ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 15 ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਟੀਮ ਗੋਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਚ ਦੇ 113ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਆਂਦਰੇ ਸ਼ੁਰਲੇ ਦੇ ਪਾਸ 'ਤੇ ਕਲੋਜ਼ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੈਦਾਨ 'ਤੇ ਆਏ ਮਾਰੀਓ ਗੋਟਜ਼ੇ ਨੇ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਗੋਟਜ਼ੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਗੋਲ ਸੀ। ਮੈਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਪੇਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਖਿਡਾਰੀ ਕਾਰਲਸ ਪਾਊਲ ਤੇ ਮਾਡਲ ਜਿਸਲੇ ਬਨਚਨ ਨੇ ਮੈਦਾਨ 'ਤੇ ਫੀਫਾ ਟਰਾਫੀ ਲਿਆਂਦੀ। ਮੈਚ ਦੌਰਾਨ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਖਿਡਾਰੀ ਪੇਲੇ, ਕਾਕਾ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਖਿਡਾਰੀ ਡੇਵਿਡ ਬੈਕਹਮ ਵੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਇਕ ਗੋਲ ਨੇ ਗੋਟਜ਼ੇ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੀਰੋ

ਬਰਲਿਨ: ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਜੇਤੂ ਗੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਰੀਓ ਗੋਟਜ਼ੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੋਲ ਨੇ ਹੀਰੋ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਗੋਟਜ਼ੇ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੈਚ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਰੋਸਲਾਵ ਕਲੋਜ਼ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਮੈਚ ਦੇ 87ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਗੋਟਜ਼ੇ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਵਿਰੁੱਧ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਮੈਚ ਦੇ ਵਾਧੂ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗੋਲ ਨਾਲ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਦਿਵਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਨੋਖਾ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਗੋਲ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣਾ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿਚ, ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚ ਹੋਣ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗੋਟਜ਼ੇ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਬੇਹੱਦ ਸੰਘਰਸ਼ਪੂਰਨ ਰਹੇ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਲੱਬ ਬਾਇਰਨ ਮਿਊਨਿਖ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਗਿਆਰਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਰੋਸਲਾਵ ਕਲੋਜ਼ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਮੈਚ ਦੇ 87ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਖੇਡਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਗੋਟਜ਼ੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਤੇ ਸਾਲ ਉਸ ਲਈ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਮੈਸੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਗੋਲਡਨ ਬਾਲ

ਰੀਓ ਡੀ ਜਨੇਰੋ: ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਗੋਲ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਿਆ ਪਰ ਮੈਸੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਗੋਲਡਨ ਬਾਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਮਹਾਨ ਡੀਏਗੋ ਮੈਰਾਡੋਨਾ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਖਿਡਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਰਾਡੋਨਾ ਨੇ 1986 ਵਿਚ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਉਦੋਂ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਨੇ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ। ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਮੈਨ ਆਫ ਦਿ ਮੈਚ ਰਹੇ ਮੈਸੀ ਨੇ ਇਸ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੀ ਦੋੜ ਵਿਚ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਥਾਮਸ ਮੂਲਰ, ਨੈਦਰਲੈਂਡਜ਼ ਦੇ ਅਰਜੇਨ ਰੋਬੇਨ ਨੂੰ ਪਛਾੜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਚਾਰ ਗੋਲ ਕੀਤੇ। ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਸਟਰਾਈਕਰ ਜੇਮਜ਼ ਰੋਡਰੀਗੇਜ਼ ਨੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛੇ ਗੋਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲਡਨ ਬੂਟ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ।

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਰੱਤੀ ਬਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਆਪ ਕੰਗਾਲੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ 27 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਸਰਵਿਸ ਰੂਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਆਊਟ ਸੋਰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਜ ਜੱਜ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਅਸਾਮੀਆਂ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਐਲ.ਆਰ.

ਰੂਜ਼ਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਆਸਾਮੀਆਂ ਦੇ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਣੋਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਗੰਭੀਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਹੈ ਤੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੇ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜੱਜ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਰੂਟੀਨ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਚਾਲ ਵੀ ਮੰਨੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕੇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲਈ ਲਟਕੇ ਪਏ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਸਟਿਸ ਜਗਦੀਸ਼ ਭੱਲਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰਫ ਪਬਲਿਕ ਕੋਟੇ ਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਮ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਕਈ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ 1997 ਵਿਚ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਸਤਾਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਿਵਲ ਰੂਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਵਲ ਰੂਲਜ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਕ ਜਨਤਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਤੇ ਉਪ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਕੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸਟਾਫ਼ ਵੀ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਭਰਤੀ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ

ਆਊਟ ਸੋਰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਉੱਕੀ-ਪੁੱਕੀ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਰੱਖ ਕੇ ਅੱਗੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਭੇਤ ਅਜੇ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਆਸਾਮੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਕੱਟ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਕੇਸ ਸੁਲਝਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਲੈਣ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ

'ਤੇ ਜਬਰੀ ਕਬਜ਼ਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਸ਼ੋਅਰੂਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਸੈਕਟਰ 27 ਵਿਚ ਇਕ ਕਨਾਲ ਦਾ ਪਲਾਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਸੈਕਟਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪਲਾਟ ਲਈ ਨਵੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ 'ਦੰਦਾਂ' ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹਾਥੀ' ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਈ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜ੍ਹਕਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਬਿਊਰੋ): ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨੰਬਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਭੰਡਾਰਨ ਦੌਰਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨਾਜ ਗਾਇਬ (ਭੰਡਾਰਨ ਘਾਟਾ) ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 52 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੌਣੇ ਦੋ ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਡ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹੋਰ-ਫੇਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੱਕ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੇਂਦਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਮਾਮਲੇ, ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਸੂਚਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਅਪਰੈਲ 2011 ਤੋਂ ਮਈ 2014 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚ ਭੰਡਾਰਨ ਦੌਰਾਨ 52.52 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਗਾਇਬ (ਭੰਡਾਰਨ ਘਾਟਾ) ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁਵਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ 1.83 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਗਾਇਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨਾਜ

ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਰ ਖਰੀਦ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 2.20 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਡ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ 16.80 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਗਾਇਬ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ 2012-13 ਵਿਚ 16.97 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਤੇ ਸਾਲ 2011-12 ਦੌਰਾਨ 16.54 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਪਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ 116.41 ਲੱਖ ਟਨ ਕਣਕ ਤੇ 77.31 ਲੱਖ ਟਨ ਚੌਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਲ 2013-14 ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ 108.97 ਲੱਖ ਟਨ ਤੇ 85.58 ਲੱਖ ਚੌਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਦੇ 117 ਭੰਡਾਰਨ ਪੁਆਇੰਟ ਹਨ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚ ਭੰਡਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ

ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਨੇਜਰ ਬਠਿੰਡਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਚੌਲ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਤੋਂ ਡਲਿਵਰ ਕਰਨ ਤੱਕ ਨਮੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਫਰਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਜ਼ਨ ਵਿਚ ਕਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਘਾਟਾ ਖੁਰਾਕ ਨਿਗਮ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਸਿਰ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 4.47 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਗਾਇਬ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 50 ਫ਼ੀਸਦੀ ਇਕੱਲਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮਾਹਿਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਝੋਨਾ ਭੰਡਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਨਮੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 15 ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚ ਭੰਡਾਰ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਨਮੀ 11 ਤੋਂ 12 ਫ਼ੀਸਦੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਨਾਜ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭੰਡਾਰ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਅਨਾਜ ਕੀਤੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਦੀ ਭੇਟ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਸੜ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਅਨਾਜ ਚੋਰੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਅਨਾਜ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਪਰੈਲ-ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 1.48 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉੱਡ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਲ 2012-13 ਦੌਰਾਨ 31,980 ਬੋਰੀ ਅਨਾਜ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਭੰਡਾਰਨ ਤੇ ਮੁਵਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਅਨਾਜ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਯੂਪੀ ਵਿਚ ਮੁਵਮੈਂਟ ਦੌਰਾਨ ਕਾਫੀ ਅਨਾਜ ਅਜਾਈ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭੰਡਾਰਨ ਦੌਰਾਨ ਘਾਟੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਦਾਮਾਂ

ਦੀ ਰਾਖੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਦਾਮਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਇੰਸਪੈਕਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਨਾਜ ਚੋਰੀ ਵਗੈਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਨਾਜ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਬਕਾਇਦਾ ਛਿੱਤਕਾਅ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੰਘੇ ਸਵਾ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਟਨ ਅਨਾਜ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ ਐਲਾਨਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਾਲ 2011-12 ਦੌਰਾਨ 37 ਮੀਟਰਕ ਟਨ, ਸਾਲ 2012-13 ਦੌਰਾਨ 123 ਮੀਟਰਕ ਟਨ, ਸਾਲ 2013-14 ਦੌਰਾਨ 72.631 ਮੀਟਰਕ ਟਨ ਅਤੇ 2014-15 (31 ਮਈ ਤੱਕ) ਦੌਰਾਨ 37.425 ਮੀਟਰਕ ਟਨ ਅਨਾਜ ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ।

The Anu Attorney Immigration Law Firm Law offices of Anu Peshawaria

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability *Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice Immigration & Bankruptcy in all 50 states.
More than 20 year experience in US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students, Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com

www.anuattorney.com

FAMILY LAW

*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS

*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

*Bankruptcy Consultation & Filing

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538

801, Pine Street, # 24 C, Seattle, Washington 98101

Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Weekends &
Evening
Appointments
Available

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੁੜ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ 'ਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ-ਭੁਲੇਵਾਲਰਾਠਾਂ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਗੜ੍ਹਸ਼੍ਰੋਮਣ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਲੇਵਾਲਰਾਠਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵਲੋਂ ਭਰਵਾਂ ਸਵਾਗਤ

'ਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹਾਸਰਸ ਲਿਖਾਰੀ ਸਵਰਗੀ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮਿਡਵੈਸਟ ਇਕਾਈ ਦੇ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਲੇਵਾਲਰਾਠਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਸਕਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ ਤੇ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਸਮਰਥਕ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਹਾਰਾਜਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿਲਣੀ ਦੌਰਾਨ ਸ. ਭੁਲੇਵਾਲਰਾਠਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੁਜੀ ਵਾਰ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਹਿਯੋਗ ਮਿਲੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ

ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਸ. ਭੁਲੇਵਾਲਰਾਠਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ (ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ), ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਲਵਦੀਪ ਦੁੱਲਤ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਨ ਤੇ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜੱਸੀ ਪਰਮਾਰ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਸੀ., ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਲਾ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

India Delight
Indian Cuisine See Tasty

WE DO CATERING FOR ANY EVENT.
2410 W. Army Trail Road,
Hanover Park, IL 60133
(Next to Patel Brothers)
Ph: 630-855-6067
www.india-delight.com

SPECIAL Weekdays
LUNCH THALI
6.99

SPECIAL Weekend
LUNCH BUFFET
7.99

City Travel & Tour

We are the cheapest in the travel industry guaranteed for you travel.

From All Major destination of USA to most destination of India

\$ 799.00 RT + Taxes

\$500.00+taxes One way to any where in India

Please call us for the special group fares for weddings and and student group trip We also offer senior citizen discount and student discount for three or more tickets

England, Germany, Spain, Norway, Italy, Canada, France,
\$299.00 plus TX based on RT purchase

Infant fly free

travelforce@outlook.com

Toll Free: 1-888-264-5068

Dhillon Truck Stop Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਡੀਜ਼ਲ ਅਤੇ
ਰੇਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph:575-576-4111, 575-815-8536

ਦਾਸਤਾਨ-ਏ-ਦੁਖਤਰ

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਮੀਰ ਪੁਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਮਾਈ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬੜੀ ਦਰਦਨਾਕ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼, ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਦੋ ਰੱਤੀਆਂ ਉਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਇਕ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਉਹ ਜੀਅ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਬਲਾਵਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। 'ਦਾਸਤਾਨ-ਏ-ਦੁਖਤਰ' ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਨੇਬਰ ਸਾਰਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

'ਦੁਖਤਰ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਵਾਕਿਫ਼ ਨਹੀਂ ਸਾਂ। ਹੁਣ ਉਰਦੂ ਸਿੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਤਫ਼ਾਕਨ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਬਰਫ਼ੇ ਵਾਂਗ ਖੁੱਭ ਗਏ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ 'ਧੀ' ਹੈ। ਧੀਆਂ, ਮਤਲਬ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ। ਅਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ (ਰੂਟਸ) ਕੀ ਨੇ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿੰਨਾ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਕਿਥੋਂ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਟੱਟ-ਫੱਟ 'ਦੁਖਤਰ' ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਕੁੜੀ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਮਾਈ ਨਾਲ ਜੋੜੀ। ਉਹਦੀ ਜੀਵਨੀ 'ਇਨ ਦਿ ਨੇਮ ਆਫ਼ ਔਨਰ' (ਅਣਖ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ) ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ

ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਮਾਈ ਦੀ ਜੀਵਨੀ 'ਇਨ ਦਿ ਨੇਮ ਆਫ਼ ਔਨਰ' ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਹਿਜ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਸੀ।

ਵਾਲੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਲਾਇਆ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਡੰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤਾਰ ਸਕੇ। ਐਡਾ ਲੋਹੜਾ? ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸੂਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਣ ਰਹੀ। ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਮਾਈ ਦਾ ਕਸੂਰ ਕੀ ਸੀ ਭਲਾ? ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਪਤਾ ਹੈ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਉਮਰ ਉਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਸੀ? ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ!... ਤੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੀ 20 ਸਾਲ। ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਮਾਈ ਨੇ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਜੋ ਹਾਲ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਰੁਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮਰ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਗੁਬਾਰ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਔਖੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਔਰਤ ਉਸ ਦਾ ਸਾਇਆ ਹੋ ਨਿਬੜੀ। ਪਲ-ਪਲ ਉਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ। ਇਸ ਔਰਤ ਨੇ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਨੇ ਬਚਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਣ ਜੋਗੀ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਔਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਦੀ ਅੰਮਤੀ ਸੀ। ਸੋਚੋ... ਇਸ ਅੰਮਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਕਿੰਨਾ ਭਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ!

ਕੌਣ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ? ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਜ ਹਰ ਹਾਲ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਇਹ ਕੇਸ ਲੜਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਕਿਤੇ ਰੁਕੀ ਨਹੀਂ। ਬੱਸ, ਅਡੋਲ ਤੁਰਦੀ ਰਹੀ। ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਨਿਰੋਲ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਕੁਰਾਨ ਉਚਾਰਨਾ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਔਲਾ ਦੀ ਇਹ ਬੰਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਭਲਾਈ ਸਕੂਲ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਧਮਕੀਆਂ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਸ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਡਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਲੜਨ ਦੀ।

ਸਨੇਬਰ ਸਾਰਾ
ਫੋਨ: 91-98767-64065

ਸਹਿਜ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਲ ਗਈ ਸਾਂ। ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਕੁੜੀ, ਆਖਰ ਕਿਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਖਬਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਜੇ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਮੈਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਨਾ ਮਿਲਦੀ, ਤਾਂ ਖੋਰੇ ਅਜੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਨਾ ਸਕਦੀ। ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਉਠੇ, ਜਵਾਬ ਇਕ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਹੁਣ ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਬੈਠੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਗੱਲ ਕਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ।

ਜਿਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਮਰਦ ਸਭ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ

ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ 'ਸੱਚ' ਬਾਰੇ ਸਭ ਪਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਇਹ ਸੱਚ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਖਬਾਰ ਜਾਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਚੁੱਕ ਲਓ, ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦਾ ਦੈਂਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਲਗਾਤਾਰ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਮਾਈ ਵਾਲਾ ਕੇਸ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਕੁੜੀ ਦੇ ਘਰ

ਅਜੇ ਮੁੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਲੜਾਈ...

ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਮਾਈ ਨਾਲ ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਦੀ ਘਟਨਾ ਜੂਨ 2002 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੁੱਲ 14 ਜਣਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੇਸ ਚੱਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 6 ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਗਏ, ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 6 ਵਿਚੋਂ 5 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ 6ਵੇਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਗਈ, ਪਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ 'ਇਨਸਾਫ਼' ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਦਾ ਰੋਣਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਉਹ ਫਿਰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਆਏ ਬਦਮਾਸ਼ ਦੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਬੈਠਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ। ਉਂਜ, ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ- ਉਸ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਕੀ ਇਹੀ ਹਸ਼ਰ ਹੋਣਾ ਸੀ?

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 26 ਜੁਲਾਈ 2014 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-126

ਤਸਵੀਰ: ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਪੈਰੀਂ ਵਾਟ ਕੱਢਣੀ ਭੁਲਾਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ
ਪੁੱਟਣਾ ਨਾ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਇਕ ਡਿੱਘ ਜੀ।
ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣਿਆ
ਸਿੰਘਣੀ ਬਿਠਾਈ ਰਿਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ!

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-124

ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਟੋਹਰ ਸੀ ਮੇਰੀ
ਜਦ ਨਵੀਂ ਨਵੇਲੀ ਆਈ ਸੀ।
ਸੂਹਾ ਰੀਬਨ ਮੈਂ ਸੀ ਪਾਇਆ
ਸਭ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਸੀ।
ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੌਂਕਣਾ ਆ ਕੇ
ਮੇਰੀ ਕਦਰ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ।
ਬੇਕਾਰ ਕਬਾਤ ਸਮਝ ਕੇ
ਪੱਠੇ ਢੇਵਣ ਲਾ ਦਿੱਤੀ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: 204 5050751

ਮਾਰੂਤੀ ਗੱਡੀ ਸੀ ਜਪਾਨ ਦੀ
ਵੱਸ ਕਰ ਲਈ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ।
ਪਹਿਲਾਂ ਟੋਹਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸਵਾਰੀ
ਹੁਣ ਕਰਨ ਡਰੇ ਇਹ ਖਰਾਬੀਆਂ ਨੇ।
ਰਾਣੀ ਸੀ ਜੋ ਪੱਕੀਆਂ ਸਤਕਾਂ ਦੀ
ਤੋਰ ਲਈ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਬੀਆਂ ਨੇ।
ਹਾਲੇ ਵੀ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕੋਈ
ਪੱਠੇ ਢੇਵਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਨਵਾਬੀਆਂ ਨੇ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ

ਫੋਨ: 408-912-3438

ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾ ਕੋਈ
ਨਾ ਕੋਈ ਕਰੇ ਸਾਫ਼-ਸਫਾਈ।
ਟੋਹਰ ਲਈ ਮੈਂ ਖਰੀਦੀ ਸੀ
ਹੁਣ ਪੱਠੇ ਢੇਵਣ ਲਾਈ।
ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਕਾਰ ਹੁਣ
ਵਿਚ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਆਈ।
ਮੈਂ ਤੱਤਤੀ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੁੱਛੇ
ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਭ ਨੂੰ ਭਾਈ।
-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-690-8403

ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈ ਓ ਮੇਰੇ ਯਾਰ
ਪੱਠੇ ਢੇਵਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਾਰ।
ਨਹੀਂ ਸੋਭਦਾ ਇਹ ਵਿਹਾਰ
ਸਿੱਖ ਲੈ ਕਰਨੀ ਹੱਥੀਂ ਕਾਰ।
ਕਰੋ ਕਿਰਤ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ
ਇਹੀ ਦੱਸਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ।
-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ, ਕੈਨੇਡਾ

ਸ਼ੌਂਕ ਅਵੱਲੇ, ਰੱਖੀਏ ਟੋਹਰ
ਕਾਰ ਨੂੰ ਗੱਡਾ ਬਣਾਇਆ।
ਪੁਰਾਣੇ ਜੁਮਾਨੇ ਲੱਦ ਗਏ
ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਜੁਮਾਨਾ ਆਇਆ।
ਕੀ ਹੋਇਆ ਪੈਟਰੋਲ ਮਹਿੰਗਾ
ਕਾਰ ਦੀ ਕਰੀਏ ਸਵਾਰੀ।
ਕਿਹੜਾ ਹੱਕੇ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ
ਸਾਨੂੰ ਕਾਰ ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ।
-ਪਰਸੋਤਮ ਸਿੰਘ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਉਣ ਦਾ ਕਦੇ ਸੰਕਲਪ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਂਜ ਵੀ ਵਿਆਹ ਮੁਕਲਾਵਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਉਣਾ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਅ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਤਾਜ ਮਹੱਲ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਡਿੱਗ ਕੇ ਫਿਰ ਲੀਤੇ ਝਾੜ ਕੇ ਉਸੇ ਦਮ ਨਾਲ ਦੌੜ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਸ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਢਾਹਾਂ ਕਲੋਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਤੇ ਭਾਈ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਘਨੱਈਆ ਜੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਇਕੱਲਾ ਤੁਰਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਕਾਫਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਉਚ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਆਂਦੀਆਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਜੁੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਬਾ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਕਦੇ ਜਲੰਧਰੋਂ ਬਰਾਸਤਾ ਫਗਵਾੜਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੰਗਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੁ ਮੀਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਰਗੀ ਦਿਸੇਗੀ, ਉਹ ਢਾਹਾਂ ਕਲੋਰਾਂ ਅੱਡੇ ਦੀ ਹੈ। ਲਾਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਧਰੇ ਕੱਦ ਦੇ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਗੱਲ ਕਰੀਬ ਪੈਂਤੀ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਥਾਂ ਕੱਲਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰਖਵਾਇਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਿੰਤ-ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਲਾਬ ਕੱਲਰਾਂ 'ਚ ਵੀ ਉਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੇਖਦਿਆਂ-ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਹਸਪਤਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਰਵੀਂ ਤੱਕ ਦੀ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ

ਬੁੱਢਾ ਹੋਇਆ ਪੋਸਤੀ ਯਾਨਿ ਕੇ. ਦੀਪ (ਸੱਜੇ)

ਮੈਡੀਕਲ ਕੋਰਸਾਂ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਢਾਹਾਂ ਕਲੋਰਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਉਹੀ ਥਾਂ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਖੀ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਟਰਸਟ ਵੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ, ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਧ

ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਉਵੇਂ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਜਿਵੇਂ ਮਾਲੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਕਰਨੀ ਪਈ ਕਿਉਂਕਿ ਟਰਸਟ ਲਈ ਸੁਸ਼ੀਲ ਸ਼ਰਮਾ ਤੋਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੌਰ ਬਣ ਕੇ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨੂੰ ਉਹ ਟਰਸਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਅੱਠ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਮਰ ਦਾ ਅੱਗਾ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹਿੰਮਤੀ ਇਨਸਾਨ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਅੜਿੱਕੇ ਫਿਰ ਹਾਰ ਗਏ। ਹਾਲਾਤ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਬਣੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਬੁਢਾਪੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਉਮਰੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬੱਚਾ ਗੋਦ ਖਿਡਾਉਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇ; ਪਰ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਲਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤੇ, ਤੇ ਹੁਣ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬੇ ਉਤੇ ਅਤਿ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਝੰਡਾ ਜਾ ਗੱਡਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗਤਸ਼ੁਕਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਤੇਰਵੇਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਫਿਰ ਤੇਰਾਂ-ਤੇਰਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇ ਕੇ ਕੰਢੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਰੁਤਬਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਂ ਇੰਨੇ ਕੁ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਢਾਹਾਂ ਕਲੋਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੁੱਲਪੁਰ ਨਵਾਂ ਗਰਾਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਫਿਰ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਸੜੋਆ ਦੇ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਉਤੇ ਬਣੀ ਇਮਾਰਤ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੀ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਵਹੀ ਵਿਚ ਨਾਂ ਲਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਬੁਲੰਦ ਹੌਸਲੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ। ਕਰੀਬ ਨੌਂ ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਭਾਵੇਂ ਹਾਲੇ ਉਸਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਪਰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ

ਟਰੋਮਾ ਸੈਂਟਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਐਨ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੂਭੈਕੀ ਇਸ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਦਾਨੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਦਾਨ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਖ ਕੇ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਚੰਗੇ ਕਾਰਜ ਬਿਨਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਹੀ ਸਿਰੇ ਜਾ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੌਰ ਤੇ

ਬੇਹਿੰਸ ਹਿਰਦੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨਿਰੀਆਂ, ਚੰਮ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਪੁਤਲੇ, ਆਪਣੀ ਖਾਤਿਰ ਹੀ ਤਾਂ ਜੀਣਾ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਕੋਈ ਜੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇ ਕੇ ਸਿਰ ਸਰਦਾਰੀ ਲੈਣੀ, ਜੀਵਦਿਆਂ ਹੀ ਮਰ ਕੇ ਜੀਉਣਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਵਡਾ ਜੀਵਨ ਖਾਤਿਰ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਖਲਕਤ ਸੇਵਾ ਵਤਨ ਪ੍ਰਸਤੀ, ਕਹਿਣੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਮੰਜ਼ਲ ਦੇ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਉਪਰ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਜ਼ਮੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਰਸੀ ਪੀਘ ਦੇ ਸੁਗਜ਼ ਜਿਹਾ, ਪੈਂਦਾ ਹੱਥੀ ਸੁਰਗ ਸਜਾਉਣਾ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਲ ਪਰੋਸੀ, ਫਿਰਦਾ ਅਫਲਾਤੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

-ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲੀ,
ਵੈਨਕੂਵਰ, ਕੈਨੇਡਾ।
ਫੋਨ: 604-502-7151

ਬਿਨਾਂ ਪੌੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਚੁਬਾਰੇ

ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀ ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਬੰਦੇ ਦਾ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਭਾਅ ਹੋਵੇ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਇਕੱਠ ਅਤੇ ਸੱਜਣ ਮਿੱਤਰ ਭਾਲਦੇ। ਹੁਣ ਖੈਰ ਮੇਲੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਪਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਸੰਗੀਤ 'ਚ

ਪਹਿਲਾਂ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦੋਂ ਟਪਕੇ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਯੁਧਵੀਰ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ, ਤੇ ਫਿਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰ ਅੱਖ ਸਿੱਲ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਫਿਰ ਇਸ ਉਦਾਸ ਮਾਹੌਲ ਪਿੱਛੋਂ ਪਿਆ ਗਿੱਧਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਲ ਕੇ ਪਾਈਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵੀ ਫਿੱਕੀਆਂ ਹੀ ਲਗਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਨਵੇਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਠਿਕਾਣੇ ਕੁੱਲਪੁਰ ਨਵਾਂ ਗਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰ

ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਲੱਭਣ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮਖਸੂਸਪੁਰ ਕਦੇ ਬੱਬਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਰ ਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ, ਕਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਖਤੌਰੇ ਵਰਗੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਕਰ ਕੇ, ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਇਰ ਤੇ ਗਾਇਕ ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ ਕਰ ਕੇ ਵੱਧ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਇਸ ਪਿੰਡ ਨਾਲ ਗੁੜ੍ਹਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਗਏ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਚਲੋ, ਐਤਕੀ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇਕ ਰਾਤ ਮਨਾ ਕੇ ਚਿੱਤ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬਹਾਨਾ ਭਾਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਰਾਤ ਸੱਚੀ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਭਰੀ ਤੇ ਰੰਗੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣੀ, ਸਗੋਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਵੀ ਬਣ ਗਈ। ਦੇਬੀ ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ, ਫਗਵਾੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬੁਲਾਵੇ 'ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਜਾਨਣ ਲਈ ਮੈਂ ਵੀ ਕੋਈ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ।

ਅਤਿ ਦੀ ਸਰਦੀ ਨਾਲ ਗੁੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਇਸ ਰਾਤ 'ਤੇ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਂਜ ਗਾਇਕਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਆਈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣੋ ਬਿੱਲੀ ਅੰਕਲ 'ਸੌਂ ਜਾ ਬੱਬੂਆ' ਵਾਲਾ ਕਮਲਜੀਤ ਨੀਲੋਂ ਵੀ ਪੁੱਜਿਆ। ਸੁਰਜੀਤ ਬਿੰਦਰਖੀਏ ਦਾ ਬੇਟਾ ਗੀਤਾਜ ਵੀ, 'ਬੱਗੇ ਬੱਗੇ ਬੈਲ ਰੱਖਣੇ' ਗੀਤ ਨਾਲ ਹਿੱਟ ਹੋਇਆ ਗਵੱਈਆ ਸੋਹਣ ਸ਼ੰਕਰ ਵੀ। ਯੁੱਧਵੀਰ ਮਾਣਕ, ਸੂਫੀ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੱਭਰੂ ਆਸ਼ੂ ਤੇ ਰਵੀਕਾਂਤ, ਮੰਗੇ ਤੋਂ ਗਾਇਕ ਪਵਨਦੀਪ, ਗੀਤਕਾਰ ਗੁਰਮਿੰਦਰ ਕੈਡੇਵਾਲ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸੰਧੂ ਵੀ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ, ਸੋਢੀ ਵੀ ਸਰਾਬੀ ਵੀ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਏ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਿੱਚ ਸੀ ਮਾਈ ਮੋਹਣੇ ਤੇ ਪੋਸਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਵਸੇ ਕੇ. ਦੀਪ ਦੀ। 'ਖਾਲੀ ਘੋੜੀ ਹਿਣਕਦੀ', 'ਅੱਜ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਪੁਆਈ ਨਣਦੇ', 'ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨੂੰ ਦੇਦਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੁਮਾਲ ਬਈ' ਆਦਿ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਮਖਸੂਸਪੁਰ ਦੀ ਸੰਗੀਤਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੰਨ ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਗਲੇ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਨਾ ਵੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮੜ੍ਹਕ ਤੇ ਹੁਸਨ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਥੇ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਕਲੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਰਹੂਮ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਯੁੱਧਵੀਰ ਤੁਰਨ-ਫਿਰਨ ਤਾਂ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਵੀ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਉਹਨੇ ਚਾਰ ਗੀਤ 'ਲੈ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਤੋਂ ਬਾਪੜਾ', 'ਤੇਰੇ ਟਿੱਲੇ ਤੋਂ ਬਈ ਸੂਰਤ ਦੀਹਦੀ ਐ ਹੀਰ ਦੀ', 'ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਏ ਮਾਂ' ਅਤੇ 'ਮੈਂ ਚਾਦਰ ਕੱਢਦੀ ਨੀ ਉਤੇ ਪਾਵਾਂ ਵੇਲਾਂ' ਗਾ ਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਯਕੀਨ ਦੁਆ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਰਾਜਾ ਹਰੀਸ ਚੰਦਰ ਵਾਂਗ ਮਾਣਕ ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਬਿਪਤਾ ਅਜੇ ਮੁੱਕੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਪੁੱਤਰ, ਉਹ ਵੀ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ! ਇਸ ਹੌਲ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਸਭ ਤੋਂ

ਜਗਮੋਹਣ ਕੌਰ ਅਤੇ ਕੇ. ਦੀਪ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਦਸ ਸਾਲ ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਨੇੜਤਾ ਰਹੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਜਿਸ ਪੋਸਤੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਰੀਬ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਉਹ ਹੁਣ ਜਗਮੋਹਣ ਜਾਂ ਮਾਈ ਮੋਹਣੇ ਵਾਲਾ ਕੇ. ਦੀਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਜਿਸ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਮਖਸੂਸਪੁਰ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਿੰਡ ਠੁਰ-ਠੁਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਸੁਣਨ ਤੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਸੀ,

ਯੁਧਵੀਰ ਮਾਣਕ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਤੱਕ ਉਦਾਸ ਹੋਈ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ

ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 'ਕੱਲਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੱਖਣਾ ਹੀ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਧਾਰਨਾ ਸੱਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਤਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਰ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਦਿਮਾਗੀ ਸੰਤੁਲਨ ਗੁਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੇ. ਦੀਪ ਨੇ ਪਵਨਦੀਪ

ਦੇਸੀ ਪਰਿਕਰਮਾ

ਨਾਲ 'ਬਾਬਾ ਵੇ ਕਲਾ ਮਰੌਤ' ਜਾਂ 'ਤੇਰਾ ਬੜਾ ਕਰਾਰ ਪੁਦਨਾ' ਵਰਗੇ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਗੀਤ ਵੀ ਗਏ, ਪਰ ਦੇ ਪੈਗ ਪੀ ਕੇ ਅਧੀਏ ਜਿੰਨੀ ਖਿਲਾਰਨੀ, ਤੇ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਗਾਲ਼ਾਂ ਤੱਕ ਕੱਢ ਦੇਣੀਆਂ... ਆਏ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਸਿਰੇ ਵਾਲਾ ਰੱਸਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਹੀ ਗਾਇਆ... ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਠੀਕ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਜਿਸ ਕੇ. ਦੀਪ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਇੰਦਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਤਲਾਕ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹਾਰ ਕੇ ਬੰਦਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰਹਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਸੁਲੱਖਣੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਸਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਗੁਣ ਵੀ ਅੱਗੁਣ ਲੱਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਦੇਸ ਵਸ ਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਧੂੜ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲਗਦੀ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਫਿੱਟ ਨਾ ਬੈਠਦੀ ਹੋਵੇ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਭੂਤ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਯਕੀਨਨ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪੰਛੀ ਉਡਦਾ ਭਾਵੇਂ ਅਸਮਾਨ 'ਚ ਹੈ ਪਰ ਆਲ੍ਹਣਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਅੱਗਰੇਜ਼ੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਤੇ ਪਰਦੇਸੀ ਹੋ ਕੇ ਪੀੜਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੀ ਸੱਲੂ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵਧਾਈ ਵੇਲੇ ਢੋਲਕੀ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਬੇਸੂਰਾ ਤਬਲਾ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਬੰਸਰੀ ਵੱਜਦੀ ਤਾਂ ਸਿਰ ਵੱਲੋਂ ਫੂਕ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਣਜਾਣ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਵੱਲ ਵੀ ਹਵਾਝੂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਸਤਾਖੀ ਮੁਆਫ ਕਰਾਂਗਾ,

ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਲੈ ਕੇ
ਭੌਰੇ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਪੰਛੀ ਪਰਦੇਸੀ ਕਦੇ

ਹਥੀਂ ਸੁਰਗ ਸਜਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ

ਰਗੜ ਕੇ ਮੱਥੇ ਸੁੱਖ ਹੀ ਭਾਲੇ, ਇਹ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੀਟੂ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮਿਲਦਾ, ਇਹ ਸੌਂਦਾ ਪ੍ਰਚੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਾਲਚ ਖਾਤਿਰ ਵਿਕਿਆ ਬੰਦਾ, ਬੈਠਾ ਅਣਖ ਜ਼ਮੀਰ ਵੇਚ ਕੇ, ਖਾਏ ਉਬਾਲੇ ਗੈਰਤ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਖਾਧਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਲਿਫ ਕੇ ਹੋਇਆ ਦੋਹਰਾ, ਅਣਖ ਈਮਾਨ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਲਗਦਾ ਰਤਾ ਜਨੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੱਕ ਕੇ ਹਾਸਾ ਉਪਮਾ ਕ੍ਰਿਪਰੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੜਦਾ ਬਲਦਾ ਭੁੱਜਦਾ, ਏਸ ਧੁਆਂਖੇ ਦਿਲ 'ਚ ਕ੍ਰਿਪਰੇ, ਦਿਸਦਾ ਰਤਾ ਸਕੂਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੱਲ ਬਣੀ ਕਿ ਨਹੀਂ

-ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਜੋਗੀ ਨੇ ਬਦਮਾਸ਼

ਬਿਜਲੀ ਅੱਖਾਂ ਮਾਰਦੀ ਸੂਰਜ ਵੰਡਦਾ ਲੂਹ,
ਹੁਣ ਬਸ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਰੂਹ।
ਕੂਲਰ-ਪੱਖੇ ਬੰਦ ਨੇ ਰੁੱਖ ਵੀ ਖੜੇ ਉਦਾਸ,
ਬੱਦਲ-ਬਾਦਲ ਚੁੱਪ ਨੇ ਰੱਖੀਏ ਕੀਹਤੋਂ ਆਸ।
ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਸਭ ਹੌਂਕਦੇ ਨਿਕਲੀ ਜਾਵੇ ਜਾਨ,
ਲਾਰੇ ਲਾਉਣ 'ਚ ਮਹਾਰ ਨੇ ਪਿਓ ਤੇ ਪੁੱਤ ਸ਼ੈਤਾਨ।
ਬੋਤਲ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਚੁੰਘਣੀ ਦਿੰਦੇ ਤੂੰਨ,
ਉਤੋਂ ਲੋਕ ਸੁਰੀਫ ਨੇ ਖਾਈ ਜਾਣ ਘਸੁੰਨ।
ਚੱਬਣਾ ਸੱਚੀ ਪੈਵਣਾ ਹੁਣ ਮਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਕ,
ਤਾਂ ਹੀ ਬਬੂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਨੱਕ।
ਖੈਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਾਉਣੀਆਂ ਜੋਗੀ ਨੇ ਬਦਮਾਸ਼,
ਮਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਲਾਸ਼।
ਕਾਬੂ ਆਉਂਦੇ ਨਾਗ ਨਾ, ਬੱਕ ਕੇ ਬਹਿੰਗੀ ਬੀਨ,
ਨਾਟਕ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ ਸੀਨ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਇਕੁ ਮਨੁ ਇਕੁ ਵਰਤਦਾ
ਜਿਤੁ ਲਗੈ ਸੇ ਬਾਇ ਪਾਇ॥
ਕੋਈ ਗਲਾ ਕਰੇ ਗਨੇਰੀਆ
ਜਿ ਘਰਿ ਵਸੁ ਹੋਵੈ ਸਾਈ ਖਾਇ॥...
ਜਿਉ ਲੋਹਾ ਪਾਰਸਿ ਭੇਟੀਐ
ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਸੁਵਰਨੁ ਹੋਇ ਜਾਇ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਤੂ ਧਣੀ
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਇ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੩੦੩)

ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੀ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨੁੱਖ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਲਾਇਆ ਮਨ ਚੰਗਿਆਈ ਵੱਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਪਾਸੇ ਲਾਇਆ ਮਨ ਬੁਰਾਈ 'ਚ ਲੱਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੀ ਲੱਗ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਖਾ ਉਹੋ ਕੁਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਕੁਝ ਕੋਲ ਹੋਵੇ। ਭਾਵ ਮਨ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਉਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸੋਝੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨ 'ਚੋਂ ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ, ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਦਾ (ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ)। ਅਹੰਕਾਰੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਦਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਕਾਰਨ ਸਦਾ ਦੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹੱਥ ਅੱਡ ਕੇ ਦਰ ਦਰ ਮੰਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਲਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੂੜ ਅਤੇ ਠੱਗੀ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਲੁਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਚੰਗੇ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਭਲੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੰਗੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪ ਵੀ ਚੰਗੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲੋਹਾ ਵੀ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ, ਮਾਲਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਲੋਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਉਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣੀ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਉਗੁਣ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਗੁਣ ਪਰਾਲੀ ਦੇ ਭਾਅ ਵੇਚਣ ਲਈ ਭਾਵ ਔਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਨਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸਾਂਝ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਇਹ ਸਾਂਝ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਵ ਦੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਗੁਣ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਤੂ ਧਣੀ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਇ

ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਸਰਬ-ਉਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸੇਵਿਆ
ਤਿਨ ਹਰਿ ਆਪਿ ਮਿਲਾਏ॥
ਗੁਣ ਕੀ ਸਾਝ ਤਿਨ ਸਿਉ ਕਰੀ
ਸਭਿ ਅਵਗੁਣ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ॥
ਅਉਗੁਣ ਵਿਕਣਿ ਪਲਰੀ
ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਸਚੇ ਪਾਏ॥
ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ
ਜਿਨਿ ਅਉਗੁਣ ਮੇਟਿ ਗੁਣ ਪਰਗਟੀਆਏ॥
ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਵਡੇ ਕੀ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਲਾਏ॥੭॥ (ਪੰਨਾ ੩੦੩)
ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕੀ ਕੀ ਵਡਿਆਈਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਗੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਨ-ਰਾਤ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਸੁੱਚ ਤੇ ਸੰਜਮ (ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਣ) ਗੁਣ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮ-ਨਾਮ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਇਹ ਗੁਣ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮਨ ਚਾਹੇ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,

ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਚਿ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ
ਜੇ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਮਤ ਸੁਚ ਸੰਜਮੁ
ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਤਾਣੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀਬਾਣੁ
ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਰਖ ਕਰਾਵੈ॥
ਜੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਪੂਜੇ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ
ਸੋ ਮਨਿ ਇਛੈ ਫਲ ਪਾਵੈ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਕੀ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹਸਤੀ, ਰੱਬ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਹਸਤੀ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਅਜਿਹੇ

ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਪੁਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਅਰਥਾਤ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਫਲ ਫਿਰ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਵੇਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਚੋਰ ਨੂੰ ਬੰਨ ਕੇ, ਗਲ ਵਿਚ ਰੱਸੀ ਪਾ ਕੇ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਫਿਰ ਇਸ ਨਿੰਦਾ-ਰੂਪ ਡਰਾਉਣੇ ਨਰਕ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਹੀ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਇਹ ਤੱਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਹੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਨਿੰਦਾ-ਈਰਖਾ ਆਦਿ ਭੁਗਤਣੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ,

ਜੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ
ਤਿਸੁ ਕਰਤਾ ਮਾਰ ਦਿਵਾਵੈ॥
ਫੇਰਿ ਓਹ ਵੇਲਾ ਓਸੁ ਹਥਿ ਨ ਆਵੈ
ਓਹੁ ਆਪਣਾ ਬੀਜਿਆ ਆਪੇ ਖਾਵੈ॥
ਨਰਕਿ ਘੋਰਿ ਮੁਹਿ ਕਾਲੈ ਖਤਿਆ
ਜਿਉ ਤਸਕਰੁ ਪਾਇ ਗਲਾਵੈ॥
ਫਿਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸਰਣੀ ਪਵੈ
ਤਾ ਉਬਰੈ ਜਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥
ਹਰਿ ਬਾਤਾ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ ਨਾਨਕੁ
ਹਰਿ ਕਰਤੇ ਏਵੈ ਭਾਵੈ॥੧॥ (ਪੰਨਾ ੩੦੩)

ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ-ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖਿ। ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਮੁਖਿ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪਰਵਾਨਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੈ।

ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਮਨਮੁਖਿ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਗਿਆਨ-ਵਿਹੂਣਾ ਮਨੁੱਖ ਮਇਆ-ਰੂਪ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਠੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝੂਠ ਹੀ ਝੂਠ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸੱਚ ਨੂੰ ਵੀ ਝੂਠ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਇਸ

ਝੂਠ ਕਰਨ ਵਿਅਰਥ ਦੇ ਝਗੜੇ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਖੱਟੀ ਖਾਣ ਲਈ ਬਬੇਰਾ ਊਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਹ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਔਰਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ) ਘਰ ਘਰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਲਣ-ਵਰਤਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨ ਮੰਨੈ
ਓਹੁ ਮਨਮੁਖੁ ਅਗਿਆਨੁ
ਮੁਠਾ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ॥
ਓਸੁ ਅੰਦਰਿ ਕੂੜੁ ਕੂੜੇ ਕਰਿ ਬੁਝੈ
ਅਣਹੋਦੇ ਝਗੜੇ ਦਯਿ
ਓਸੁ ਦੈ ਗਲਿ ਪਾਇਆ॥
ਓਹੁ ਗਲ ਫਰੋਸੀ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੀ
ਓਸੁ ਦਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿਸੈ ਨ ਭਾਇਆ॥
ਓਹੁ ਘਰਿ ਘਰਿ ਹੰਢੈ ਜਿਉ ਰੰਨ ਦੋਹਾਗਣਿ
ਓਸੁ ਨਾਲਿ ਮੁਹੁ ਜੋਤੇ
ਓਸੁ ਭੀ ਲਛਣੁ ਲਾਇਆ॥

ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਾ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਮਨਮੁਖ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਸੰਤ ਜਨੋ! ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜੋ ਖੱਟਣਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਅਸਿਮ ਅਤੇ ਨਿਗਮ (ਵੇਦ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰ) ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ,

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਅਲਿਪਤੇ ਵਰਤੇ
ਓਸੁ ਦਾ ਪਾਸੁ ਛਡਿ
ਗੁਰ ਪਾਸਿ ਬਹਿ ਜਾਇਆ॥
ਜੇ ਗੁਰੁ ਗੋਪੇ ਆਪਣਾ ਸੁ ਭਲਾ
ਨਾਹੀ ਪੰਚਹੁ ਓਨਿ ਲਾਹਾ
ਮੂਲੁ ਸਭੁ ਗਵਾਇਆ॥
ਪਹਿਲਾ ਆਗਮੁ ਨਿਗਮੁ ਨਾਨਕੁ
ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕਾ

ਬਚਨੁ ਉਪਰਿ ਆਇਆ॥
ਗੁਰਸਿਖਾ ਵਡਿਆਈ ਭਾਵੈ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ
ਮਨਮੁਖਾ ਓਹ ਵੇਲਾ ਹਥਿ ਨ ਆਇਆ॥੨॥
(ਪੰਨਾ ੩੦੩-੩੦੪)

ਅੱਗੇ ਅੱਠਵੀਂ ਪਉਤੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਦੀਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਸਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਤਿਲਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਅਸੀਸ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਂ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚਾ ਅਰਥਾਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਇੱਕਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਹਉਮੈ-ਪੰਜੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝੂਠ ਹੀ ਝੂਠ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਫਿੱਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਕੋਈ ਰੋਣਕ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕੋਈ ਨੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਫਿਟਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਵੀ ਫਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਝੂਠ ਹੀ ਝੂਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ। ਅੰਦਰ ਕੂੜ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਨ,

ਸਚੁ ਸਚਾ ਸਭ ਦੂ ਵਡਾ ਹੈ
ਸੋ ਲਏ ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਟਿਕੇ॥
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿ ਸਚੁ ਧਿਆਇਦਾ
ਸਚੁ ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਟਿਕੇ॥
ਸੋਈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ
ਜਿਨਿ ਪੰਜੇ ਦੂਤ ਕੀਤੇ ਵਸਿ ਛਿਕੇ॥
ਜਿ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਆਪੁ ਗਣਾਇਦੇ
ਤਿਨ ਅੰਦਰਿ ਕੂੜੁ ਫਿਟੁ ਫਿਟੁ ਮੁਹ ਫਿਕੇ॥
ਓਇ ਬੋਲੇ ਕਿਸੈ ਨ ਭਾਵਨੀ
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਚੁਕੇ॥੮॥
(ਪੰਨਾ ੩੦੪)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਪੰਜਵੇਂ ਜਾਂ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਰਥ ਨਿਕਲਣਗੇ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਫਿਰ ਇਹ ਬਣੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਪਾਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਪੂਰਨ ਹਨ, ੧) ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ॥ (ਪੰਨਾ ੯੦੧) ੨) ਮਨ ਕਿਉ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਹਿਗਾ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ॥ (ਪੰਨਾ ੩੭੫)
ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ- ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਵਸਦਾ ਤੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣੀਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ- ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਭੁਗਤਾ- ਮਨ ਦਾ ਰੁੱਖਾਪਨ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਸਿੱਕ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਿ ਕਾਰਣ ਕੀਆ- ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਜਾਣੈ- ਇਹ ਭੇਦ ਉਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਿੱਕ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਰਸ ਦਾ ਚੱਖਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਨ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ, ਨਿਰਦਈਪੁਣਾ ਤੇ ਰੁੱਖਾਪਨ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ

“ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ॥” ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਕਈ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬਾਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਮਝ ਪੱਖੋਂ ਵੱਡੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੁਕ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਜੋੜ ਨਹੀਂ

ਪ੍ਰੋ. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ

ਫੋਨ: 801-414-0171

ਰੱਖਦੀ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਰਚਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ ੪46 ਉਤੇ ‘ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ਪ’ ਅਧੀਨ ਚੌਥੇ ਬੰਦ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਇਉਂ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਬੀਆ ਰਾਮ॥ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥ ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਭੁਗਤਾ ਆਪਿ ਕਾਰਣੁ ਕੀਆ॥ ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਜਾਣਹਿ ਜਿਨੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪੀਆ॥੪॥ ਸੰਖੇਪ ਅਰਥਾਂ ‘ਚ’ ‘ਬਿਲਾਵਲ ਮਹਲਾ ਪ’ ਅਧੀਨ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬੰਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਡਾ ਖਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹਨ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ

ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੂਜੇ ਬੰਦ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗੀ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਓ ਰਲ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਈਏ। ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੀਏ ਤੇ ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਉਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਧਾਰਣੀ ਬਣੀਏ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਤੀਜੇ ਬੰਦ ‘ਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਂਹ ਪਕੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦਾਸੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਚੌਥੇ ਬੰਦ ਦੇ ਪਦ-ਅਰਥਾਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਸੂਰਜ-ਸਬੰਧਕੀ (Genitive Case) ਪਦ ਤੋਂ ਅਰਥ ਬਣਨਗੇ ‘ਸੂਰਜ ਦੀ’ ਜੇ ‘ਸੂਰਜ’ ਸ਼ਬਦ ਉਕਾਰਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਰਥ ਹੋਣਾ ਸੀ ‘ਸੂਰਜੀ’ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ’ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਬਣਿਆ- ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਣ ਨਾਲ। ਮਿਲੇ- ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਾਰਦੰਤਕ (Participle) ਸ਼ਬਦ ‘ਮਿਲਿ’ ਤੋਂ ਹੈ ਤੇ ਅਰਥ ਹੈ- ਮਿਲ ਕੇ। ‘ਮਿਲੇ’ ਸ਼ਬਦ ਭੂਤ ਕਾਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ‘ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ’ ਵਾਕੰਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਣ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਭਾਵ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਨਾਲ। ‘ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਕਿਰਣ ਮਿਲ ਗਏ’ ਅਰਥ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ਨੇਮਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਕਿਰਣ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਰਣ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਛੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਲਈ ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ

ਕਿ ਹੁਣ ਸੂਰਜ ਤੇ ਕਿਰਣ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ, ਗਲਤ ਲੀਹਾਂ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ‘ਮਿਲੇ’ ਸ਼ਬਦ ‘ਮਿਲਿ’ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੜ੍ਹੋ, ਗੁਰੂ ਸੁੰਦਰੁ ਮੋਹਨੁ ਪਾਇ ਕਰੇ
ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ॥
ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਚ ‘ਪਾਇ ਕਰੇ’ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼ ‘ਪਾਇ ਕਰਿ’ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ‘ਕਰੇ’ ਦਾ ਅਰਥ ਭੂਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ‘ਕਰ ਲਏ’ ਜਾਂ ‘ਕਰ ਦਿੱਤੇ’ ਨਹੀਂ ਹੈ। ‘ਕਰੇ’ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਕਰ ਕੇ।’ ‘ਪਾਇ ਕਰੇ’ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ- ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ (ਕਾਰਦੰਤਕ)। ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ- ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ‘ਜਲ’ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਭਾਵ ਬਰਫ ਰੂਪ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਬਰਫ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੋਣਾ। ਇੱਥੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਮਨ ਦਾ ਰੁੱਖਾਪਨ ਜੋ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ- ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤੁਕ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਸੰਪੂਰਨ ਬੀਆ ਰਾਮ- ਸੰਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਇਹ ਵਾਕ-ਅੰਸ਼ ਮਨ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ ਖਤਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਰੇ। ਜੇ ਇਹ ਵਾਕੰਸ਼ ਨੂੰ

ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ

ਸਿਆਸਤ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣੀ ਹੈ, ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਅਤੇ ਔਖਾਂ ਕੌੜੀ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਜਿਸ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੋਈਆਂ, ਉਹ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲੇ ਬਗੈਰ ਕਦਮ ਅਗਾਂਹ ਪੁੱਟਣੇ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸਿਆਸਤ ਉਸੇ ਲੀਹ ‘ਤੇ ਪਾਈ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਿਘਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਗੱਡੀ ਲੀਹ ਉਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਾਉਣੀ ਹੈ? –ਸੰਪਾਦਕ

ਸਿਆਸਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਢਾਡੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਕਲੀ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਇਉਂ ਬਿਆਨਿਆ ਹੈ,

ਜਿੰਨਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਉਪਦੇਸ਼
ਜਗਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ,
ਪੱਟੀ ਨਿੱਤ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ
ਅਤਿਆਚਾਰ ਦੀ।
ਹਾਕਮ ਬਾਪੇ ਗਏ ਸੀ
ਪਰਜਾ ਪਾਲਣ ਵਾਸਤੇ,
ਪਰਜਾ ਖਾਣ ਦੀ ਨੀਤੀ
ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ।

ਮਹਾਭਾਰਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਨੂੰ ਸੱਚ-ਪੁੱਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਨ? ਉਸ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵੀ ਉਸ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੀ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇਗਾ, ਪਰ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਘਰਿੰਡਾ
ਫੋਨ: 510-516-5971

ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ। ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਪਾਂਡਵ ਸੈਨਾ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਖੈਰ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਏ? ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਕਰਾ ਦਿਓ ਕਿ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਸ਼ਵਥਾਮਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਉਹ ਦਿਲ ਛੱਡ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕੌਣ ਬਣਾਉਂਦਾ? ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਕਹਿ ਦੇਵੀ, ਅਸ਼ਵਥਾਮਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਰਜ਼ਮੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਾਲਵਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਇਕ ਹਾਥੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਸ਼ਵਥਾਮਾ ਸੀ। ਭੀਮ ਸੈਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਜ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਆਖਿਆ, ਅਸ਼ਵਥਾਮਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ। ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਨੇ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਅਸ਼ਵਥਾਮਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸ਼ਵਥਾਮਾ ਹਾਥੀ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ। ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਉਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਜੇ ਸੱਚ-ਪੁੱਤਰ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸੋ, ਹੁਣ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਆਪ ਜੇਤੂ ਬਣਨਾ!

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ,
ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਸਾਈ
ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ॥
ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦਰਮਾ
ਦੀਸੈ ਨਾਹਿ ਕਹ ਚੜਿਆ॥
ਉਸ ਵਕਤ ਵੀ ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਬੜੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ। ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ

ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਵਾਸਤੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋਏ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਦਾ ਵੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪੈ ਗਏ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅਖੀਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ। ‘ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ’, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ’ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸਲ ‘ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਉਹਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਉਹਨੇ ਰਾਜ ਖੋਹਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜ ਚਲਾਇਆ। ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਕੋਈ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। 27 ਜੂਨ 1839 ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੱਸ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਖਾਨਜੇਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੀ ਚਾਣਕਿਆ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨੇ ਦਹਾਕੇ ‘ਚ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਦੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾਟਕ ਪਾ ਕੇ ਡੋਗਰਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੈਦ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਸਫੈਦ ਕਸਕਰੀ ਤੇ ਰਸ ਕਪੂਰ ਦੇ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਜਦ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨੌਨਿਹਾਲ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜੀ। ਜਦ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਨੇ ਗਾਰਡਨਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਜਿਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਸੀ, ਡੋਗਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਛੱਜੇ ਦੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਵਿਚ ਬਾਰੂਦ ਭਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੇ ਆਦਮੀ, ਸਣੇ ਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਰਨਲ ਬਿਜੈ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕਿਆ, ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਅੱਗਿਉ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, ‘ਸਾਡਾ ਇਕ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ; ਕੰਵਰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।’ ਜਦ ਦੋਵੇਂ ਛੱਜੇ ਥੱਲੇ ਆਏ ਤਾਂ ਬਿਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਬਾਰੂਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਬਾਏ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਤੇ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਪਰ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਥੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਦਾ ਸਿਰ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਉਹ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌ ਗਿਆ।

ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਜੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਉਹਨੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਚੰਦ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੰਵਰ ਨੂੰ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖੋ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਬਣਵਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਦੇ ਲਾਲਚ

ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਕੰਵਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਚੰਦ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਡੋਗਰਿਆਂ ਨੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ, ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ੀਰ। ਇਹ ਹਨ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਜੋ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ‘ਤੇ ਗੱਦੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

29 ਮਾਰਚ 1849 ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਕਦੇ ਵੀ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਲੀਡਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰਾਚੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਛੱਡ ਕੇ ਇਧਰੋਂ ਉਧਰ ਤੇ ਉਧਰੋਂ ਇਧਰ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਦਸ ਲੱਖ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਬੇਘਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਲੁੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਜਾੜੇ ਦੌਰਾਨ ਅਕਹਿ ਤੇ ਅਸਹਿ ਤਕਲੀਫਾਂ ਝੱਲੀਆਂ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਧਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਝੱਲਿਆ ਜੋ ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਜੁੱਗ-ਗਰਦੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਪਲਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ, ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕੰਨ ਵੀ ਤੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਝਟਕੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਹਲਾਲ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਲੜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ (ਗਾਂ ਤੇ ਸੂਰ) ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਲੜਾਈਆਂ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੜੇ ਪਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਅਤੇ ਮਰਵਾ ਕੇ ਸਦਾ ਆਪਣਾ ਉਲੂ ਸਿੱਧੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਦ ਇੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਲੋਕ ਇਧਰ ਆਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੀ ਵਾਕ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰ ਦਿੱਤਾ, ‘ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ।’ ਇਧਰ ਆ ਕੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾਲ ਬੈਠਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਚਲਾਕ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਭਰਮਾ ਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦੀ ਹੈ... ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਸੂਬੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਲੰਗੜਾ ਲੂਲਾ! ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਹ ਦੂਰੀ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਗਿਆ, ‘ਕੌਣ ਕਹੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੇ, ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੀ ਦੋਵੇਂ ਸੱਜੀ ਖੱਬੀ ਔਖ ਨੇ।’

ਇਸ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਕਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਲੱਗੀ, ਜਦੋਂ ਅੱਧੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਛੱਡੀ... ਇਉਂ ਸਾਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਸਾਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਘਰ, ਕੌਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਵੰਡੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਕਦੇ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਮੋਰਚੇ ਲੱਗੇ। ਸਾਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਮਤੇ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੋਰਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਮੰਗਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਹੋਈਆਂ। ਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਵਧਦਾ

ਮਸਲਾ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਜ਼ੋਸ਼ੀਲੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਕਿ ਜੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਪੁਲਿਸ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਬੇਗੁਨਾਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਫਿਰ ਰਾਜੀਵ-ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ 26 ਜਨਵਰੀ 1986 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਜਦ ਮਿਥੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਤਤਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਰਿਪੋਰੀਅਨ ਹੱਕ ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਹੇ ‘ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਤ ਗੱਦੀ ਵੀ ਨਾ ਰਹੀ, ਪਰ ਉਹ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਕਲੱਕ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਮੁਹਿੰਮਾਂ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹਮਲਾਵਾਰ ਭਾਰਤ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਆਇਆ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਾਨਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੀਆਂ।

ਹੁਣ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਸਲ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਆਪ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ, ਨੰਗੇਜ਼ਵਾਦ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਆਪ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਨਗੇ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਗੇ। ਅੱਜ ਵਾਹੀ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਦਵਾਈ ਬੜੀ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚਾਦਰ ਵੇਖ ਕੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਬੁੱਧ-ਬਿਬੇਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੰਸਾਰ ਜੇਤੂ ਸਿਕੰਦਰ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨਾ ਪਿਆ। ਸਾਡੇ ਨਾਇਕ ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ, ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਹਨ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਵੱਡੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖੋਹ ਕੇ ਗਰੀਬ ਹਲ ਵਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੀਆਂ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਬੜਾ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜੇਤੂ ਬਣ ਕੇ ਨਿਕਲੇ; ਇਹ ਭਾਵੇਂ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਸੀ, ਜੰਗਾਂ ਸਨ, ਨਕਸਲੀ ਜਾਂ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਅੱਜ ਦੇ ਨੀਤੀਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋਕ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਰ ਰਾਹੀਂ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਤ ਕਲਚਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਢਾਡੀਆਂ, ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਥਾਵਾਚਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਨੇ ਸੁਣਨਾ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਅਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗਾਇਕਾਂ ਤੇ ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਤੇ ਨੰਗੇਜ਼ਵਾਦ ਪਰੋਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ, ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ‘ਤੇ

ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੌਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਪਿਉ-ਧੀ ਅਤੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਤਾਰ-ਤਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਮਹਾਨ’ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਸਦਕਾ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਘਰੋਂ ਦੌੜ ਕੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ, ਸਲਫਾਸ ਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਅਤੇ ਪੱਖਿਆਂ ਨਾਲ ਲਟਕ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰੋਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਰਾਜ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤਖ਼ਤ ਹਿੱਲਿਆ ਤਾਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਹਰ ਚੋਣ (ਮੈਂਬਰ ਪੰਚਾਇਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤਕ) ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਈ। ਕਈ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸੱਤ-ਸੱਤ ਜੀਅ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਗੱਦੀ ਤੇ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ, ਪਤਨੀਆਂ, ਮਾਸੂਮ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਝੋਕ ਦਿੱਤਾ।

ਕੋਈ ਚੋਣ ਰੈਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਭੀੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸਭਿਅਕ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਗਾਇਕ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਾਬ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਹਾਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਕੇ ਕੀ ਅਸੀਂ ਆਸ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਆਗਿਆਕਾਰ, ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਵੰਡਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਛੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਆਮਦਨ ਵੇਖ ਕੇ ਖਰਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਣਗੇ? ਹੁਣ ਨਸ਼ਾ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਤਾਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਵੱਡੇ ਮਗਰਮੱਛਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਚਿਚਰਾਂ (ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਕ-ਅੱਧ ਪੁੜੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ) ਫੜ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੀਤੀਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਸ਼ਾ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਜੇ ਸਿਥੈਟਿਕ ਨਸ਼ੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਫਿਰ ਕਿਸ ਦੀ ਹੈ? ਸਿਥੈਟਿਕ ਨਸ਼ੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਲੱਗੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ?

ਹੁਣ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਸਲ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਆਪ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ, ਨੰਗੇਜ਼ਵਾਦ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਆਪ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਨਗੇ, ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਗੇ। ਅੱਜ ਵਾਹੀ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਦਵਾਈ ਬੜੀ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ-ਖਰਚੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚਾਦਰ ਵੇਖ ਕੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਬੁੱਧ-ਬਿਬੇਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਵੱਟ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਨਸ਼ੇ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਵੰਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਚੰਗੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਵੱਟ ਪਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਆਚਰਨ ਸਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਘਰ, ਕੌਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਤੇ ਕਿਰਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ‘ਤੇ ਲਾ ਦਿਓ, ਆਪਣੇ-ਆਪ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਨਾਲ ਇਹੋ ਕੁਝ ਅੱਜ ਦਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ॥

ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਨਾਇਕ-ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ

“ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਨਰਗਸ
ਅਪਨੀ ਬੇਨੁਰੀ ਪੇ ਰੋਤੀ ਹੈ।
ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਚਮਨ ਮੇਂ ਦੀਦਾਵਰ ਪੈਦਾ।”

—ਸਰ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ

ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਿਡਰ, ਬੇਬਾਕ, ਗਹਿਰ-ਗੰਭੀਰ, ਮਿੱਠ ਬੋਲਕੇ, ਕਬਨੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਤੇ ਅਣਥੱਕ ਜਰਨੈਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਯੂਨੀਅਨ ਸਿਟੀ

ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਵੈਛ ਤੇ ਕੌਮਲ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ।

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਦਾ ਜਨਮ 20 ਫਰਵਰੀ 1881 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ (ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ) ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਟੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ‘ਬੁਰਜ ਰਾਏ ਕਾ’ ਵਿਚ ਰਿਸਾਲਦਾਰ ਮੇਜਰ ਸ. ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸੰਦਲਬਾਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਵਸਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਇਲਪੁਰ (ਹੁਣ ਫੈਸਲਾਬਾਦ, ਲਹਿੰਦਾ ਪੰਜਾਬ) ਤਹਿਸੀਲ ਸਮੁੰਦਰੀ, ਚੱਕ ਨੰਬਰ 140, ਗੋਗੇਰਾ ਬੁੱਚ ਵਿਚ 5 ਮੁਰੱਬੇ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਜਮਾਤਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵੀ ਕੰਠ ਸਨ। ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਸੀਏ ਪਾਠੀ ਸਨ।

14 ਜਨਵਰੀ 1914 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕੰਧ ਸੜਕ ਸਿੱਧਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਗਿਰਾਈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਸਟਰ ਮੋਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਲਾਇਲਪੁਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅੰਦੋਲਨ ‘ਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਅੰਦੋਲਨ ਲਈ 35 ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਪਹਿਲੀ ਮੁਢਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਸਨ। ਇਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ‘ਅਕਾਲੀ’ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਉਹ ਇਕ ਸਨ। ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਭਰੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਔਕੜਾਂ ਆਈਆਂ, ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਬੋਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਤੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉਤੇ ਉਠਾਇਆ, ਨਿਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਕੇ ਹਰਜਾਨਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਰੁਚੀ ਰਾਮ ਸਾਹਨੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ ‘ਸਟਰਗਲ ਫਾਰ ਰਿਫਾਰਮ ਇਨ ਸਿੱਖ ਸ਼੍ਰਾਈਨਜ਼’ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, “ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਬੜਾ ਕਮਾਲ ਦਾ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਬੜੀ ਬਾਰੀਕ ਸੂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿਸ ਆਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਉਸ ਕਾਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਬੜਾ ਅਦਭੁਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਖ-ਨਿਸਚੇ ਤੇ ਆਚਰਨ ਨੂੰ ਅਮਲ ਦੀ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਕੰਚਨ ਵਰਗਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਇੱਛਾ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਚੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਵੇਖਣਾ ਸੀ।”

ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸਰਬ ਹਿੰਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਰਹੇ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਦੇ ਕਠਨ ਮੋਰਚੇ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਉਹ ਦਸਵੰਧ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਦੀ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ, ਅਛੂਤਾਂ ਤੇ ਮਾਨਵ-ਜਾਤੀ ਦੇ ਭਲੇ ਹਿਤ ਵਰਤਣ ਦੇ ਸਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਰਹੇ। ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡਦਾਨੀ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਲਾਇਲਪੁਰ (ਹੁਣ ਫੈਸਲਾਬਾਦ), ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸਰਹਾਲੀ ਤੇ ਚੱਕ ਨੰਬਰ 140 ਵਾਲੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ।

9 ਜੁਲਾਈ 1923 ਵਿਚ ਜਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਗੱਦੀਉਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ

ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਲਹਿਰ ਫੈਲ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ-ਖਿਆਲੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 4 ਨਵੰਬਰ 1923 ਨੂੰ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਤਕਰੀਬਨ 60 ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖਤਾ ਉਲਟਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪੰਥਕ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਪ੍ਰਿੰ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ‘ਆਰਸੀ’ ਵਿਚ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ

ਦੇ ਠੰਢੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਸਰਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਇਕੋ ਇਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸੀ ਜਿਸ ਉਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ 13 ਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਠੰਢੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਦੇ ਸਭ ਅਕਤੋਵੇਂ ਤੇ ਸੁਕਤੋਵੇਂ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਠੰਢ ਵਰਤਾਈ ਰੱਖਦੇ।”

ਇਸੇ ਜੇਲ੍ਹ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ ‘ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਈ। ਐਕਟ ਪਾਸ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਚਲਾਕ ਗਵਰਨਰ ਸਰ ਮੈਲਕਮ ਹੈਲੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨ ਲਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਹੀ ਤਾਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨ ਕੇ ਰਿਹਾ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ, ਜੱਥੇਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਅਕਰਪੁਰੀ, ਸ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੌਮੀ ਆਦਿਕ ਕੁਝ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਠੀਕ ਨਾ ਸਮਝਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ 17 ਜੁਲਾਈ 1926 ਨੂੰ ਸ. ਸਮੁੰਦਰੀ ਦਿਲ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ।

ਪ੍ਰੋ. ਰੁਚੀ ਰਾਮ ਸਾਹਨੀ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਆਕਤ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ ‘ਸਟਰਗਲ ਫਾਰ ਰੀਫਾਰਮ ਇਨ ਸਿੱਖ ਸ਼੍ਰਾਈਨਜ਼’ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਬੜਾ ਕਮਾਲ ਦਾ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਫਤਰ ਹੈ।

ਮੰਗਵੇਂ ਖੰਭਾਂ ‘ਤੇ ਉਡਣ ਨਾਲੋਂ ਸਾਦਗੀ ਚੰਗੀ

ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕ ਹੀ ਬਖੇਰੀ ਹੋਵੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਔਖਾਂ ਚੁੱਧਿਆਉਣ ਖਾਤਰ। ਵੱਡੇਪਣ ਦੀ ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਖਾਤਰ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਹਰਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਥਾਂ-ਟਿਕਾਣੇ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਵੀ।

ਬੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮਾਗਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਰਜਾ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ। ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵਿਧੀ ਉਲੀਕਣ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਦਿਮਾਗ, ਆਪਣੀ ਕਾਢ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਅਮਰੀਕਨ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬੋਣਾ ਜਿਹਾ ਚੀਨਾ ਸ਼ੋਰਬੇ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ।

ਅਮਰੀਕਨ ਡਿਪਲੋਮੈਟ ਨੇ ਤਨਜ਼ ਜਿਹੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਸੂਪੀ ਲਾਈਕੀ?’ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮਨਾਉਂਦਿਆਂ ਚੀਨਾ ਸੱਜਣ

ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ‘ਯੈਸ ਸਰ।’ ਕੁਝ ਦੇਰ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੁਕਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਤੁਆਰਫ਼ ਦੌਰਾਨ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਹ ਚੀਨ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਣ ਵਾਲਾ ਸੱਜਣ ਉਹ ਚੀਨਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਲਕ ਆਰਥਿਕ ਜੰਗ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਰਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾ ਪੇਸ਼ ਆਵੇ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜੰਗ ਵੀ ਲੜ ਜਾਣ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਜਾਣ ਜੋ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ ਆਪਣੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕੇ। ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਤਾਤੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਚੀਨਾ ਸੱਜਣ ਅਮਰੀਕਨ ਕੋਲ ਆ, ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਪੁੱਛਦਾ, ‘ਸਪੀਚੀ ਲਾਈਕੀ?’

ਸੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀ,

ਨਕਾਬਾਂ ਦੀ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਪਰਲੀ ਤਹਿ ਜੋਗੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਸੂਝਵਾਨ ਧਿਆਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਲਾਮ-ਲਸ਼ਕਰ ਦਾ। ਸੰਨ 1982 ਵਿਚ ਦਸਵੀਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦਿੱਲੀ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਜ ਗਿੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ‘ਦੇਗ, ਤੋਗ, ਫਤਹਿ’ ਲਿਖ ਕੇ ਹਟੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰੱਜ ਕੇ ਉਤਸੁਕ। ਪਹਿਲੀ ਦਾਅਵਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੀ। ਪਹੁੰਚਣ ‘ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ‘ਬੇਟਾ ਆਪਾਂ ਵੀਹ ਕੁ ਮਿੰਟ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣੈ।’ ਵੀਹ ਕੁ ਮਿੰਟ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੂਲੋਂ ਨਵਾਂ ਸੀ। ਖੈਰ, ਜਦੋਂ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਪਾਰਕ ਪਹੁੰਚ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸ. ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੁੱਟਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੀਮਤੀ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਮੇਰੇ ਤੁਆਰਫ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ‘ਆਪਣਾ ਦੋਸਤ (ਭਾਵ ਪਾਪਾ) ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ

ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਬੜੀ ਬਾਰੀਕ ਸੂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿਸ ਆਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਉਸ ਕਾਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਬੜਾ ਅਦਭੁਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿੱਖ-ਨਿਸਚੇ ਤੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਅਮਲ ਦੀ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਕੰਚਨ ਵਰਗਾ ਬਣਾ

ਬਰਸੀ ‘ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਇੱਛਾ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਚੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਵੇਖਣਾ ਸੀ।”

(ਹਵਾਲਾ: ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ, ਸੰਪਾਦਕ ਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 1996)

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬੀਬੀ ਰਾਮ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਦੀ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਤਰ ਸ. ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ। ਸ. ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਬਣੇ।

ਸ਼ਹੀਦ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਨੇ ਸਿਰਫ 44 ਸਾਲ 5 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਰਜਾ ਪਾਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੰਥ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਲਗਨ ਕਰ ਕੇ, ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਜੰਜੀਰਾ ਸੁਭਾਅ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਤ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਦਕਾ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਨਾਮਣਾ ਖਟਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਮਾਰਤ ‘ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ’ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਮਰਹੂਮ ਕਵੀ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਰ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਾਵਿ ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਣ ਹੈ,

ਮਹਿਕ ਦੇਵਦਾ ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਗ ਤਾਈਂ
ਕਿਸੇ ਆਖਿਆ ਫੁਲ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਸੀ,
ਜਲਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸ਼ਮ੍ਹਾਂ ਉਤੇ,
ਕੋਈ ਕਹੇ ਪੰਤਗ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਸੀ,
ਸਿਦਕ ਧਾਰ ਬੈਠਾ ਕਤਲ-ਗਾਹ ਅੰਦਰ,
ਮਾਨੋ, ਵਾਂਗ ਮਨਸੂਰ ਸੰਝਪਦਾ ਸੀ,
ਕੋਈ ਮੁਖਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇਜ ਵਾਲਾ,
ਸੁਰਖ-ਰੂ ਆਸ਼ਿਕ ਕਹਿ ਅਲਪਦਾ ਸੀ,
ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਮੋਤੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੀ,
ਆਇਆ ਕੰਮ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਲਈ,
ਉਹ ਨੂੰ ਮੋਤ-ਸਲਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਨੁਆ,
ਦਾਤੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦੇ ਲਈ।

ਕਿ ਬੱਬੂ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦੇ ਜਰਾਸੀਮ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਤੁਹਾਡਾ ਅਸੀਰਵਾਦ ਦਵਾ ਲਿਆਵਾਂ। ਉਹ ਹੱਸ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਣਾਉਣ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਮਸਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਪਰਵਾਹ ਮੁੱਚੇ-ਖੁੱਚੇ ਵਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾ ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਰਚਿਤ ਸਤਰਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਪੁੱਛਦੇ ‘ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਸੁਣਦਾ ਤੈਨੂੰ।’ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਪਰ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਗੱਲ ਕੱਟਦੇ ਕਹਿੰਦੇ, ‘ਉਹਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਵਿਹਲ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ।’ ਮੈਂ ਇਹ ਤੱਤ ਕੱਢ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਆਇਆ ਸਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬੇਟੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਚੌਕ ਤੋਂ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਲਗਦੇ ਆਹ ਘਰ ਹੈ, ਪਹੁੰਚਦੇ-ਪਹੁੰਚਦੇ ਦੋ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਲੋ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਆਪਣੀ ਹੀ ਬੱਚੀ ਹੈ, ਸਮਝਦੇ-ਸਮਝਦੇ ਅੱਧੀ ਉਮਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ‘ਉਹ ਖਾਸ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਚੇ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਾ ਲੱਗੇ।’ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਸਬਕ ਸੀ।

ਖੇਚਲ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ ‘ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਨੁਮਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਹਿਮੀਅਤ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਦਿੱਖ ਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਮਾਨੇ ਹੋਰ ਸਨ ਜਦੋਂ ਸਾਦਗੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਲੀਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਦਗੀ ਮਜਬੂਰੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਚਿੱਟੇ ਕੁਤਰੇ ਪਜ਼ਾਮੇ ਹੀ ਕਬੂਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਢੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚੋਂ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕਿ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਦਾ

ਬੱਬੂ ਤੀਰ

ਫੋਨ: 91-98144-33133

ਸਮਾਜਿਕ ਕੱਦ ਕੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਸਤਰ ਸਾਡੇ ਨੇਤਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਸੂਤੀ ਕੁਤਰੇ ਪਜ਼ਾਮੇ ਪਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਉਸ ਕੁਰਸੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪੈ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜ ਸਾਰੇ ਉਰਲੇ-ਪਰਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਸਾਦਗੀ ਲਹਿ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੌਦਾ ਕੀ ਮਾਤਾ ਹੈ? ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਨਣ-ਪਚਰਣ ਵਿਚ ਰੋਅਬ ਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਦਗੀ ਜਿਹਾ ਗਹਿਣਾ ਤੁਸੀਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੰਢਾਅ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ

ਘਰ ਚੱਲੀਏ

ਇਹ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ‘ਘਰ ਚੱਲੀਏ’ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਇਹ ਪੂਰਾ ਲੇਖ ਬੀੜਿਆ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਫਲਸਫਾ ਸਮੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਖਣਕਾਰ ਬਹੁਤ ਧੀਮੀ-ਧੀਮੀ ਸੁਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਤੂਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਮੁੱਕ, ਅਟੁੱਟ, ਅਰੋਕ ਤੇ ਅਨੰਤ ਤਲਾਸ਼ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਹਰ ਉਸ ਜਿਉਂਦੇ ਦੀ ਤਾਂਘ ਉਸਲਵੱਟੇ ਲੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਨੱਚਣ ਲਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਚ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਉਹ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਦਾ ਆਸਾਂ ਦੇ ਝਰਨੇ ਫੁੱਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਇਹ ਵਾਕ ‘ਘਰ ਚੱਲੀਏ’ ਅਨੰਤ ਸੁਖਦਾਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਕ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਅੱਧਾ ਤਾਂ ਘਰ ਉਸੇ ਵਕਤ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਕਬਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਘਰ ਹੈ। ਮਹਾਂਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫੁੱਟਪਾਥਾਂ ਉਪਰ ਲੋਕ

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਫੋਨ: 91-94642-51454

ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਖੁਮਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ,

ਜੋ ਫੁਟਪਾਥੋਂ ਪੈ ਸੋਤੇ ਹੈ
ਵੁ ਅਕਸਰ ਸੋਚਾ ਕਰਤੇ ਹੈ,
ਕਿ ਜਿਨ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਘਰ ਹੈ
ਵੁ ਅਪਨੇ ਘਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇ।

ਮਰਹੂਮ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖੁਮਾਰ ਕੇਵਲ ਸ਼ਾਇਰ ਨਹੀਂ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਅਧਿਆਪਕ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਹਰ ਵਕਤ ਇਉਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਹੋਵੇ। ਸਹਿਰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿਧਰੋਂ ਆ ਰਹੇ ਹੋ ਖੁਮਾਰ ਸਾਹਿਬ? ਕਿਧਰ ਚੱਲੇ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸ਼ਿਅਰ ਅਰਜ਼ ਕਰਤਾ ਹੂੰ, ਹਵਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਪਰ ਬਾਦਲ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਕੀ ਤਰਹ ਹਮ ਹੈਂ ਕਿਸੀ ਝੋਂਕੇ ਸੇ ਪੁਛੋਗੇ ਕਿ ਹਮ ਕੋ ਹੈਂ ਕਿਧਰ ਜਾਨਾ।

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਦੇਸ਼ ਮਾਇਨੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਥੇ? ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਮਾਇਨੇ ਕੰਧਾ, ਮੋਢਾ। ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਦੀ? ਖਾਨਾ ਮਾਇਨੇ ਘਰ। ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ‘ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ-ਚਾਰ ਬਾਂਸ, ਇਕ-ਦੋ ਚਾਦਰਾਂ, ਬੱਸ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਟੱਪਰੀਵਾਸ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਗਲਤ ਹਨ। ਟੱਪਰੀ/ਝੋਂਪੜੀ ਤਾਂ ਇਕ ਥਾਂ ਖਲੋਤੀ ਹੈ। ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ ਉਹ ਝੋਂਪੜੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹੀ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਘਰ ਅੱਜ ਇਥੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਉਥੇ। ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਲੋਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਾਜ਼ਾ-ਤਰੀਕ ਪਰ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ। ਇਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਹਿਲਵੀ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਬਰਨ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ‘ਤੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ। ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਦਰਅਸਲ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਕਿਸੇ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਮੁਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਰ ਲੱਗਣਾ ਵਾਜਬ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੌੜ ਗਿਆ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਰਨ ਲੈ ਲਈ, ਤਾਂ ਪੱਕੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਫਿਰ ਪਹਾੜੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਝਰਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛਣਕਾਵਾਂ ਤੇ ਸੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਜਾਂ ਹਨ। ਪਪੀਹਿਆਂ, ਕੋਇਲਾਂ ਤੇ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰ-ਤਾਲਾਂ ਹਨ।

ਹਾਫਿਜ਼ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ੀ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਮ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ,

ਸ਼ਾਇਰ: ਤੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਸੁਦੈਣ ਹੈ।
ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਰਾਬ ਵਧੀਕ ਪੀ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਕੌਣ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ ਫਿਰ ਉਸ ਦਿਨ?

ਕਵਿਤਾ: ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀਹ ਵਾਰ ਕਿਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇ।

ਸ਼ਾਇਰ: ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਕਿਹੈ ਕਿ ਪਾਗਲਪਣ ਛੱਡ ਦੇ।

ਕਵਿਤਾ: ਇਉਂ ਕਰ, ਤੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਛੱਡ...

ਮੈਨੂੰ ਪਾਗਲਪਣ ਛੱਡਣ ਲਈ ਨਾ ਕਹਿ। ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤਾਂ ਛੱਡ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ।

ਇਥੇ ਹਾਫਿਜ਼ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹੈ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੀਆਂ। ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ...

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਰਾਂ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਰੱਬ ਤੋਂ ਮੁਨਕਿਰ ਨਾਸਤਕ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮੁਸਾਫਰਖਾਨਾ ਕਿਹਾ। ਘਰ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਬਲ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਪੇਕਾ ਘਰ। ਇਥੇ ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਰਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਪੀਆ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ।

ਬੋਧੀ ਭਿਖੂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, “ਹੇ ਭੂਤਕਾਲ ਦੇ ਬੁੱਧ, ਹੇ ਵਰਤਮਾਨ ਬੁੱਧ, ਹੇ

ਭਵਿਖਕਾਲੀ ਬੁੱਧ! ਭਟਕੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆ।

ਕਰੋਧਵਾਨ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ, ਛੱਪੜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਕਹੀ, “ਪਿਤਾ ਜੀ, ਘਰ ਚੱਲੀਏ।”... ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ,

ਕਰੋਧਵਾਨ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ, ਛੱਪੜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਕਹੀ- “ਪਿਤਾ ਜੀ, ਘਰ ਚੱਲੀਏ।”... ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ, ਰਾਇਬੁਲਾਰ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਘਰ ਪੁੱਜ ਗਏ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਘਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ।

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ।

ਰਾਇਬੁਲਾਰ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ ਘਰ ਪੁੱਜ ਗਏ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਘਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ।

ਇਕ ਰੂਸੀ ਗੀਤ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਜੱਗ ਦਾ ਰਾਹੀ ਮੇਰੇ ਲਾਲ। ਮੈਂ ਗਾਹਿਆ ਕੁੱਲ ਜਹਾਨ ਸਗਲ ਸਾਇਬੇਰੀਆ। ਪਰ ਘਰ ਦੀ ਵਾਟ ਨਾ ਪਾਈ ਮੇਰੇ ਲਾਲ।

ਮੇਰਾ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਆਂ, ਤਾਂ ਲੈਣ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਠੀ ਬਣਾਈ ਸੋਹਣੀ। ਮੁੰਡਾ ਗੋਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ, ਕੁੜੀ ਕਾਲੇ ਨਾਲ ਦੌੜ ਗਈ। ਰੋਂਦਾ-ਰੋਂਦਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਇਸ ਕੋਠੀ ਉਪਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ? ਨਾ ਮੁੰਡਾ ਇਸ ਵਿਚ

ਰਹੇਗਾ, ਨਾ ਕੁੜੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਜਾਏਗੀ ਬੱਸ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਐ।

ਜੈਨ ਤੀਰਥਾਂਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦਾ ਛੱਤਾ ਉਜਾੜਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਸਦਾ-ਰਸਦਾ ਪਿੰਡ ਉਜਾੜਨ ਦਾ ਪਾਪ ਲੱਗੇਗਾ।

ਨਾਗਸੈਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਿਲਣ ਗਿਆ। ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿਧਰ ਗਏ ਘਰ ਦੇ ਜੀਅ? ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਘਰ? ਕਿਹੜਾ ਘਰ? ਇਹ ਘਰ ਦਿਸਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ? ਕਬੂਤਰਖਾਨਾ ਐ ਇਹ ਕਬੂਤਰਖਾਨਾ। ਪਤਾ ਨੀ ਕਿਧਰੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਬੂਤਰ। ਰਤਾ ਕੁ ਪੰਜੇ ਜਿਹੇ ਛੁਹਾਏ ਬਨੇਰਿਆਂ ਨਾਲ, ਫਿਰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ। ਕਿਧਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਘਰ ਹੁਣ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਕਬੂਤਰਖਾਨੇ ਨੇ ਇਹ।

ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਹੇ, ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਕੋਈ ਬਿਲਡਿੰਗ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਈ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਤਾਂ ਹਨ। ਇਕ ਜਪਾਨੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਬੋਲ ਇਹ ਹਨ,

ਸਰਦ ਰਾਤ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕਾਰ, ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਗਰਜ।

ਆਲ੍ਹਣੇ ਵਿਚ ਖੰਭਾਂ ਹੇਠ ਸਹਿਮੇ ਦੇ ਬੋਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬਚ ਜਾਵਾਂਗੇ ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ ਮਾਂ?

ਚਿਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿਉਂ ਡਰਦੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ।

ਦੋਵੇਂ ਬੋਟ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ।

ਚਾਲੀ ਜੁਆਨ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਪਰਤ ਆਏ। ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੱਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਮਰਨ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਜਿਉਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਾਲ ਪਰਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸਭ ਦਾ ਘਰ ਤਾਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਮਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਗਏ। ਚਾਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅਠੱਤੀ ਜਾਂ ਉਨਤਾਲੀ ਨਹੀਂ, ਇਕਤਾਲੀ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਤਸਰ ਪੁੱਜੇ, ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯੁੱਧ ਲੜਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਥਾਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸਾਡੇ ਪਾਪ ਧੋਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਟੁੱਟੀ, ਕਿਸੇ ਵਕਤ ਵੀ ਗੰਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਘਰ ਪੁੱਜ ਗਏ।

ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਜ਼ਾਮ-ਉਦ-ਦੀਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਤੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਪਾਸੋਂ ਬਖਸ਼ਣਾ ਹਜ਼ੂਰ। ਤੁਸੀਂ ਵਡੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋ।

ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਜ਼ਾਮ-ਉਦ-ਦੀਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬਿਤਾ ਕੇ ਇਥੇ ਆ ਗਏ ਹੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਏ? ਇੰਨੀ ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ?

ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਹ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਔਲੀਆ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਭਾਈਓ। ਲੇਟ ਆ ਜਾਓ ਬੇਸ਼ਕ, ਪਰ ਘਰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਜਿਹੜਾ, ਸੋ ਬਚ ਗਿਆ।

ਫੂਲਕੀਆਂ ਘਰਾਣਾ ਫਖ਼ਰ ਨਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇੰਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕਿ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, “ਤੇਰਾ ਘਰ ਮੇਰਾ ਅਸੈ।” ਮਹਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ ਦਾ ਐਮਬਲਮ (ਮੁਹਰ, ਨਿਸ਼ਾਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਾਲਜੋਂ ਬੀ.ਏ. ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਸਾਂ, “ਅਸੈ” ਲਫਜ਼ ਦੇ ਕੀ ਮਾਇਨੇ ਨੇ? ਸਾਰੇ ਆਖਦੇ, ਘਰ, ਤੇਰਾ ਘਰ ਸੋ ਮੇਰਾ ਘਰ। ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਅਰਥ ਲੱਭਾ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਮੇਰੇ ਨਾਨਕੇ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਲਫਜ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ “ਹੈ।” ਤੇਰਾ ਘਰ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਖੇਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹਰਿਆਣਵੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਜੋਗ ਗੰਡਾਸਾ ਕਿਸੇ ਭਈ? ਜਵਾਬ ਸੀ, ਮਾਰਾ ਸੈ (ਸਾਡਾ ਹੈ)। ਉਹ ਸੈ ਤੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਉਪਰ ਵੱਧ ਜੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ “ਸੈ” ਨੂੰ “ਅਸੈ” ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਨਾਲੇ ‘ਸ’ ਅਤੇ ‘ਹ’ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਥਾਂਵਾਂ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਸਿੰਧ-ਹਿੰਦ, ਸਪਤਾਹ-ਹਫਤਾ, ਅਸੀਂ-ਅਹੀਂ)।

ਇਮਾਮ ਖੁਮੀਨੀ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਈਰਾਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨੇ ਪੈਰਿਸ ‘ਚ ਪਨਾਹ ਲਈ ਜਿਥੇ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ 14 ਸਾਲ ਜਲਾਵਤਨੀ ਕੱਟੀ। ਫਿਰ ਉਹਦੀ ਬੰਦਗੀ ਰੰਗ ਲਿਆਈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰੇਤ ਦੀ ਇਕ ਮੁੱਠੀ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪਨਾਹ ਲਈ- ਇਹ ਰੇਤ ਦੇਖਿਆ ਕਰਾਂਗਾ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਮੁਲਕ ਸੀ ਕਦੀ... ਖੁਮੀਨੀ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਹਵਾਈ

ਮੰਗਵੇਂ ਖੰਭਾਂ ‘ਤੇ ਉਡਣ ਨਾਲੋਂ ਸਾਦਗੀ ਚੰਗੀ

ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਜਿਥੇ ਮਨ ਰੁਸ਼ਨਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਹਰ ਕਹੇ ਅਤੇ ਲਿਖੇ ਲਫਜ਼ ਵਿਚ ਨਫ਼ਾਸਤ ਹੈ, ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਦਮ ਹੈ, ਉਹ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਔਖੇ ਹੋਣ? ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸੋਚ ਪਾਏਦਾਰ ਸੀ। ਕਮਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਿਤੇ ਔਖਾ ਸੀ, ਜੋਤਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਕ ਪੁੱਤ ਸ਼ਹਿਰ ਆ ਵਸਦਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦਾ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਤਾਰ-ਪਤਾਰ ਹੰਢਾਅ ਸਾਰੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਪਲ ਜਾਂਦੇ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਮੰਗਵੇਂ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਉਡਣਾ ਸਿੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਭੁਲੇਖੇ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਡੀ ਘੜੀ, ਗੱਡੀ, ਫੋਨ ਦਾ ਰੋਅਬ ਪੈ ਜਾਵੇ ਦੁਨੀਆਂ ‘ਤੇ। ਜੇ ਪਛਾਣ ਖੋਖਲੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਕੁਝ ਮਰਜ਼ੀ ਭਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਊਣ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੱਭ ਜਾਵੇ। ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈੜਾਂ ਦੀ ਛਾਪ ਬੋਚਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਲੰਮੀ ਵਾਟ ਗਾਹ ਕਿਸੇ ਵਰਣਨਯੋਗ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਅੱਪੜੀਆਂ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਿਅਰ ਹੈ ਮੇਰਾ, ਕੁਝ ਐਸਾ ਬੁਲੰਦ ਇਰਾਦੇਂ ਕਾ ਦਸਤੂਰ ਹੋ ਜਾਏ। ਵਕਤ ਭੀ ਹਾਥ ਮਿਲਾਨੇ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਏ।

ਪਰਵਾਸੀ ਦਾ ਗੀਤ

ਮਨ ਸਮਝੋ ਨਾ ਸਮਝੋ ਮਨ ਸਮਝਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ। ਚਿੱਤ ਲੱਗੇ ਨਾ ਲੱਗੇ ਪਰ ਚਿੱਤ ਲਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਸੀ ਬੜੇ ਹੀ ਪੈਰ ਅੜਾਏ, ਢਲਦੀ ਉਮਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੁਣ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਆਏ। ‘ਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਏਨਾ ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ। ਚਿੱਤ ਲੱਗੇ ਨਾ ਲੱਗੇ...।

ਭੀੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਗਏ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਛਾਣਾਂ ਵਾਲੇ, ਕੰਮ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿਤੇ ਲੱਭਦੇ ਨਹੀਂ ਭਾਲੇ। ਏਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਗਲ ਪਿਆ ਢੋਲ ਵਜਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ...।

ਬੋਬੇ ਬਾਪੂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਹੁਣ ਉਦਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਤੱਕਾਂ, ਜ਼ਿਕਰ ‘ਬਾਰ’ ਦਾ ਛਿੜਦਿਆਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਅੱਖਾਂ। ਜੰਮਣ-ਭੋਇਂ ਦਾ ਹੋਰਵਾ ਉਵੇਂ ਹੰਢਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ...।

ਬਾਬੇ-ਦਾਦੀਆਂ ਅਕਸਰ ਪੌਣੇ-ਪੋਤੀਆਂ ਤਾਈਂ ਖਿਡਾਇਆ, ਪੀੜ੍ਹੀਉਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਏਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਏਦਾਂ ਚੱਲਦਾ ਆਇਆ। ‘ਬੀਸਲੇ’ ਰਿਣ ਪਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਏਦਾਂ ਲਾਹੁਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ। ਚਿੱਤ ਲੱਗੇ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਚਿੱਤ ਲਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ!

-ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੀਸਲਾ
ਫੋਨ: 314-226-4120

ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਨੀਫ਼ਾ ਬੀਬੀ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭਦੀ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਉਹ ਇਥੇ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਪੋਲਾ ਜਿਹਾ ਧੱਕਾ ਮਾਰਿਆ। ਮੈਂ ਪਲਟ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਝੱਤਰ-ਛਿਹੱਤਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਭਰਵੇਂ ਜੁੱਸੇ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਗੋਰੇ ਨਿਛੋਰ ਰੰਗ 'ਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਫਰੇਮ ਵਾਲੀ ਐਨਕ ਕਮਾਲ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੋਲੀ, 'ਤੂੰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਈ ਐਂ ਨਾ?' 'ਜੀ, ਮੈਂ ਈ ਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ?'

ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮੈਂ ਅਦਬ ਵਜੋਂ ਕੁਰਸੀ ਤੋਂ ਉਠਣ ਲਈ ਅਹੁਲਿਆ।

'ਹਾਂ ਉਹੀ।' ਉਸ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਆ ਜਾ, ਜ਼ਰਾ ਬਾਹਰ ਚਲਦੇ ਆਂ।'

ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਉਹਦੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਲਾਗੇ ਖਲੋ ਕੇ ਉਹ ਬੇਤਕੱਲਫੀ ਵਿਚ ਬੋਲੀ, 'ਆ ਗਲੇ ਮਿਲਾ।' ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੋਲੀ, 'ਲਹੌਰੋਂ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਖਾਹਸ਼ ਸੀ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਈ-ਮੇਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ।' 'ਪੱਚਮ' ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸੰਦ ਆਇਆ। ਤੇਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਐ। ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲਿਖਦੇ।' 'ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦਿੱਕਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੈਂ ਹਫ਼ਤਾ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਲਿਆ।'

'ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ?' ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। 'ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਹਿੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਮੈਂ। ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੱਡੀ ਹੰਢਾਇਆ ਸੱਚ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲੱਗਾ ਜਿਸ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਇਹ ਸਭ ਵਾਪਰਿਆ, ਨਹੀਂ?'

'ਹਾਂ, ਤੂੰ ਦੱਸ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟੇਗਾ ਬੰਦਾ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਭੋਗਿਆ, ਵੇਖਿਆ, ਹੰਢਾਇਆ; ਉਹ ਸਾਡੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਆਏਗਾ ਹੀ। ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਵਲਵੇਂ ਪਾ ਕੇ ਲਿਖੀਏ...ਕਿ ਨਹੀਂ?' ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਚੱਲ ਜ਼ਰਾ ਭੀੜ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋਈਏ। ਕਿਤੇ ਚਾਹ ਜਾਂ ਕੋਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਚੰਗੀ ਜਿਹੀ?'

'ਮੈਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਆਓ ਥੱਲੇ ਚੱਲਦੇ ਆਂ। ਕੋਈ ਰਾਹ ਲੱਭਦੇ ਆਂ।' ਅਸੀਂ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰ ਥੱਲੇ ਆਏ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇੰਜ ਤੁਰਨ ਲੱਗੀ ਜਿਵੇਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਹੋਈਏ। ਕਲਾ ਭਵਨ ਦੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਖਿੱਤੇ ਫੁੱਲ ਤੱਕਦੀ ਉਹ ਮੰਦ-ਮੰਦ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਵੇਖਿਆ ਪਰ ਕੋਈ ਢੁਕਵੀਂ ਥਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਪਈ। ਮੇਰੀ ਉਲਝਣ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹ ਬੋਲੀ, 'ਚੱਲ ਏਥੋਂ ਵੀ ਨਿਕਲ, ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਚੱਲੀਏ।'

ਦੋ ਕੱਪ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲਈ ਮੈਂ ਕਈ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਕਾਰ ਚਲਾਈ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮੋੜਾਂ 'ਤੇ ਰੁਕ ਕੇ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸਹਿਜ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਿੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ।

'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੀਦੀ ਆਖ ਕੇ ਬੁਲਾਵਾਂ?' ਉਹਦੀ ਅਪਣਤ ਵਿਚ ਭਿੰਜਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਜੇ ਭੈਣ ਜਾਂ ਆਪਾ-ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆਂ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗਦੇ ਤਾਂ ਮਾਸੀ ਭੂਆ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿ ਲੈ ਪਰ ਦੀਦੀ-ਸ਼ੀਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।' ਉਹਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਉਤਰ ਮੋੜਿਆ। ਇਕ ਕੋਫ਼ੀ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਕੋਲ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੇ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕਰੀਬ-ਕਰੀਬ ਰਹੀ। ਰਾਤੀਂ ਉਸ ਨੇ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਡਾਢੀ ਸੋਜ਼ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਬੋਲ ਦੱਸੇ,

ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਨਸੀਬਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਏ,
ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਨਾ ਲੱਗ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਾਂਗੂੰ।
ਮੇਰੇ ਸਿਦਕ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਪਹਿਰਾ,
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਾ ਚੱਲ ਅਹਿਸਾਨ ਵਾਂਗੂੰ।

ਖੁਸ਼ਬੂ

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਖੁਸ਼ਬੂ' ਸੱਚਮੁੱਚ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਖੇਰਦੀ ਹੈ। 1947 ਦੇ ਕਹਿਰਾਂ ਭਰੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਵੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਮਾਨਵੀ ਪੱਖ ਇੰਨਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਅਤੇ ਰਵਾਨੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲ ਦੀ ਫਟੜੀ ਉਤੇ ਦਰਦ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਭਾਵੇਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਲਾਸਾਂ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਸਾਂ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੱਲ੍ਹਮ ਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਵਿਚ ਜਦ ਕੋਈ ਬੇਗਾਨਾ ਬਣ ਕੇ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਪੀੜ ਨੂੰ ਡੀਕ ਸਕਣਾ ਹਰ ਹਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਦਾ ਦਿਲ-ਗੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਈਆਂ। ਵਾਪਸ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ। 'ਤੁਹਾਡੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜਾਦੂ ਆ।' ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਕਰਾਈ।

ਰਾਤੀਂ ਉਹਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੋਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਵਿਛੜਨ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਕ ਦਿਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲ। ਮੈਨੂੰ ਅੰਬਰਸਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਅਟਾਰੀ ਵਿਖਾ ਦੇ। ਤੇਰਾ ਅਹਿਸਾਨ...'

'ਨਾ ਨਾ, ਇੰਜ ਨਾ ਕਹੋ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆ।' ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਸਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇੰਜ ਰਚੀ ਮਿਚੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋਈਏ। ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਸਰੇ ਕਣਕ ਦੇ ਨਿੱਸਰਦੇ ਖੇਤਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਦੌੜਾਉਂਦੀ ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਛਿਣਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਤੋੜਦਿਆਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਬਾ-ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲ 'ਇੰਤਹਾ' ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਸਰਗਮ ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਹੋ।' ਉਹਨੇ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਚਿਹਰਾ ਹੋਰ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੋਲੀ, 'ਤੈਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ।'

'ਕਿੰਨ ਹੋਇਆ?' ਮੈਂ ਕੁਰੇਦਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਤੋਰੀ।

'ਮੇਰੇ ਵਾਲਿਦ ਲਾਇਲਪੁਰ ਪੋਸਟਡ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿਰ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਚੇਤੇ ਐ। ਅੱਗਾਂ, ਖੂਨ, ਲੋਥਾਂ, ਚੀਕਾਂ, ਕੁਰਲਾਹਟਾਂ, ਕਾਫ਼ਲੇ, ਤਬਾਹੀਆਂ ਤੇ ਉਜਾੜੇ...' ਉਹਨੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਉਚਾਟ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਪੈਰ ਰੋਸ ਤੋਂ ਉਠ ਬਰੇਕ 'ਤੇ ਆ ਟਿਕਿਆ। ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਆਉਂਦੀ ਗੱਡੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਅੱਖੀ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਮੈਂ ਰਫ਼ਤਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਧੀਮੀ ਕਰ ਲਈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਸਰਗਮ ਨਹੀਂ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸੁਰਜੀਤ ਆਂ। ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਜਿਸ ਮੈਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਤੋਂ ਹਨੀਫ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਘਰ ਰੱਖਿਆ। ਮੈਂ ਮੂੰਹੋਂ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਗਮ ਬਣਾਇਆ।'

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਤਣ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਉਸ ਅਤੀਤ ਵੱਲ ਪਰਤਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦੇ?'

'ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਐ ਇਹ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਜਿੰਡਾ ਮੇਰਾ ਗੱਭਰੂ ਪੁੱਤ ਆ। ਖੂਬਸੂਰਤ ਨੂੰਹ, ਦੋ ਨਿੱਕੇ ਨਿਆਣੇ। ਔਰਤ ਤਾਂ ਰੁੱਖ ਹੁੰਦੀ ਆ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਬੈਠੀ ਉਥੇ ਜੜ੍ਹ ਫੜ ਗਈ।' ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਵੇਰਵੇ, ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ, ਪੌੜੀਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਰਹੀ ਉਹ। ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕਮਿੱਕ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਅਣਵੇਖੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਗਾਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ 'ਤੇ ਉਤਰ ਹਨੀਫ਼ਾ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਖਲੋਤੀ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ-

ਚਾਪ ਉਹਦੇ ਲਾਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਚੇਤਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਤਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਛੋਹੀ। ਦੁੱਖ ਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਲਾਗਿਉਂ ਉਹਨੇ ਚਰਨਾਮਤ ਲਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਬੋਲੀ, 'ਕਿੱਥੇ ਤੱਪਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਸਨ ਇੰਡੀਅਨ ਫੌਜ ਨੇ?'

ਇਸ ਸੁਆਲ ਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਵੱਕੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ, 'ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਔਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਫਾਇਰਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ।' ਉਹ ਕੁਝ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਬੋਲੀ, 'ਕੌਣ ਜ਼ਾਲਮ ਐ ਤੇ ਕੌਣ ਨਿਰਦੋਸ਼, ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੌਣ ਕਰੇ?' ਉਹ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੁੜ-ਬੁੜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਇਕੋਤਰ ਸੌ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆ ਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ। ਉਠੀ ਤੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨ ਲੱਗੀ। ਫਿਰ ਬੁੱਲ੍ਹ ਫਰਕੇ, 'ਇਹ ਵੀ ਮੇਰਾ ਘਰ ਆ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਿਆ।' ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਸਨ। ਵਕਤ ਦਾ ਤਕਾਜ਼ਾ ਵੇਖਦੇ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਭੀੜ ਵਿਚੋਂ ਰਾਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਸੀਂ

ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ। ਫੁਹਾਰਾ ਚੌਕ, ਚੌਕ ਫਰੀਦ, ਉਚਾ ਪੁਲ, ਸਟੇਸ਼ਨ। 'ਇਹ ਉਹ ਅੰਬਰਸਰ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦਾ ਤਸੱਵਰ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਬੈਠੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਦ ਦਾ ਵੇਖਿਆ, ਉਦੋਂ ਬੜਾ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹਾ ਸੀ।'

'ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਢੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਨਾ ਅੰਬਰਸਰ ਉਹ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਲਾਹੌਰ।' ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

'ਪਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ। ਬੁੱਝਿਆ ਸੜਿਆ-ਗਲਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਬੰਦਾ। ਬਾਹਰੀ ਲਿਬਾਸ ਬਦਲ ਲੈਂਦਾ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਉਹੀ।' ਉਹ ਬੋਲੀ। ਪੁਤਲੀਘਰ ਚੌਕ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੰਘ ਗਏ। ਛੇਹਰਟਾ ਚੌਕ 'ਤੇ ਲੰਘਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਇਥੇ ਈ ਕਿਤੇ ਨਰੈਣਗੜ੍ਹ ਹੋਏਗਾ। ਮੇਰੀ ਇਕ ਭੂਆ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਬਚਨ ਕੌਰ। ਫੁੱਫੜ ਜੀ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਸਨ ਜਾਂ ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ। ਹੁਣ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਪੱਕਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਗਲੀ ਸੀ। ਨਾਲੋਂ ਕੀ ਪਤਾ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਵੀ ਜਾਂ ਨਾ।' ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅਗਾਂਹ ਟਿਕ ਗਈ। 'ਇਸ ਰੋਡ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਥਾਣਾ ਆਏਗਾ, ਘਰਿੰਡਾ।'

'ਤਾਂ ਇਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਸਰਗਮ ਆਉਂਦੀ ਏ ਇਕ ਦਿਨ।' ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਕਥਾਨਕ ਨੂੰ ਚਿਤਵਦਾ ਹਾਂ, 'ਉਹਦਾ ਪਿਓ ਇਕ ਮੁਜਰਿਮ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦਾ ਏ ਤੇ ਉਹ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਭੱਜਦੀ ਏ।'

'ਬਿਲਕੁਲ, ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਵਾਲਿਦ ਇਥੇ ਪੋਸਟਡ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਂ। ਅਸੀਂ ਅਟਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ। ਮੇਰਾ ਜੰਮਣ ਅਟਾਰੀ ਦਾ ਈ ਏ। ਅਟਾਰੀ ਵਾਲਾ ਘਰ ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ।'

ਅਟਾਰੀ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਪੜਦਿਆਂ ਹੀ ਹਨੀਫ਼ਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖਿੜਨ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਮੇਨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਾਰ ਵਾੜ ਲਈ। ਇਕ ਥਾਂ ਉਹ ਬੋਲੀ, 'ਰੋਕ ਖਾਂ ਇਥੇ ਜ਼ਰਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਏਹੋ ਥਾਂ ਏ।' ਮੈਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਲਾਟ ਵੇਖ ਕਾਰ ਪਾਰਕ ਕੀਤੀ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਤੱਕਦੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਬਾਹਰ ਆ, ਤੈਨੂੰ ਵਿਖਾਵਾਂ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਘਰ।' ਸਾਨੂੰ ਓਪਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਕੁਝ ਅਸਚਰਜ ਜਿਹੇ ਹੋਏ। ਸੋਚਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਗਾਹਕ ਤਾਂ ਲੱਗਦੇ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਲੱਭਣ ਆਏ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ।

'ਬਿਲਕੁਲ ਏਹੋ ਏ।' ਬੜੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। 'ਅਹੁ ਬਾਰੀ ਏ ਜਿੱਥੇ ਖਲੋ ਕੇ ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਸਾਂ। ਇਕ ਫਕੀਰ ਲੰਘਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਏਥੋਂ ਦੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਡੀਕਿਆ ਕਰਦੀ ਸਾਂ ਰੋਜ਼। ਕੋਈ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਹ। ਹੁਣ ਯਾਦ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਸੀ ਉਹ। ਏਧਰ ਇਕ ਗਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਏਹੋ ਏ। ਅੰਦਰ ਮੰਦਰ ਹੋ ਏ ਕੋਈ?'

'ਪਤਾ ਨਹੀਂ।' ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਖਲੋਤੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਗੁੰਗਾਰਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ, 'ਹੈਰਾ ਏ ਮੰਦਰ।'

'ਹੈਰਾ ਏ ਨਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਨਾ।' ਹਨੀਫ਼ਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ। 'ਉਸ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਰਾਮਲੀਲਾ ਲੱਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।'

'ਹਾਲੇ ਵੀ ਲੱਗਦੀ ਆ।' ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।

'ਕਮਾਲ ਹੋ ਗਈ।' ਹਨੀਫ਼ਾ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। 'ਆਓ ਖਾਂ ਦੇਖੀਏ ਜ਼ਰਾ...'। ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਉਹ ਕੇ ਹਲਵਾਈ ਲਾਗੇ ਆਇਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਕਿਵੇਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ?'

'ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਏ ਇਹ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਜੰਮੇ ਪਲੇ। ਲਾਹੌਰੋਂ ਆਏ ਨੇ ਬਾਹਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ।' ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਅੱਖਾਂ

ਇਥੇ ਰਹੇ।' ਕੰਧਾਂ ਕੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੀ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਤੋਰ ਲਿਆ। ਪੈਰ ਪੈਰ 'ਤੇ ਉਹ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਝਰੋਖਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਉਹ ਯਾਦਾਂ 'ਚ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ।

'ਇਸ ਉਚੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੇ ਧੁਰ ਉਪਰੋਂ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਐਸ ਥਾਂ ਪਈ ਸੀ ਲਾਸ਼ ਉਹਦੀ।' ਇਕ ਥਾਂ ਰੁਕ ਕੇ ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਫਿਰ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਤੇ ਦੱਸਿਆ, 'ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਹ ਵਾਕਿਆ।'

'ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਸੀ?' ਮੈਂ ਸਹਿਵਨ ਹੀ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਐਸੇ ਵਾਕਿਆਤ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਬਬ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।' ਉਹ ਬੋਲੀ, 'ਸ਼ੈਤ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਸੀ ਉਹ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਜ਼ਹਬੀ ਤਵਾਜ਼ਨ ਨਾ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਇੰਜ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਬਾਬਾ ਜੀ?'

'ਬੀਬੀ ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਂ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਕਮਾਲ ਆ। ਬਿਲਕੁਲ ਏਹੋ ਗੱਲ ਸੀ।' ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਭਾਹ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਇਕ ਮੋੜ ਲਾਗੇ ਉਹ ਰੁਕਿਆ, 'ਇਹ ਐ ਆਪਣਾ ਗ਼ਰੀਬ-ਖ਼ਾਨਾ, ਆਓ ਕੁਝ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਚੱਲੋ।' ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਂ-ਨਾਂਹ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਨੀਫ਼ਾ ਫਿਰ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਲਹਿ ਗਈ, 'ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ, ਇਥੇ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਕ। ਇਸ ਥੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਡੋਲਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੜੀ ਸੁਹਣੀ ਸੀ ਵਹੁਟੀ, ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਦੀ। ਇੱਥੇ ਇਕ ਖੂਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ?'

'ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਪੂਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਐ। ਤੇ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ ਮੇਰਾ।' ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਲਿਸ਼ਕੀਆਂ।

'ਉਹ ਵਹੁਟੀ ਕਿੱਥੇ ਜੇ ਸੂਹੇ ਲਿਬਾਸ ਵਾਲੀ, ਗੋਰੀ ਚਿੱਟੀ?' ਹਨੀਫ਼ਾ ਆਪਣੇ ਚੇਤਿਆਂ ਦੀ ਤਾਈਦ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ।

'ਘਰੇ ਈ ਐ, ਆਓ ਮਿਲਾਵਾਂ।' ਬਜ਼ੁਰਗ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਟੀ ਆਸਰੇ ਤੁਰਦੀ ਇਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰੀ, 'ਬੰਸ ਕੁਰੇ, ਆ ਏਧਰ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਆ।' ਉਹਦੀ ਧੀਮੀ ਤੋਰ ਵੇਖ ਹਨੀਫ਼ਾ ਅੱਗੇ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ। ਬੋਲੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ ਏਨੀ ਛੋਟੀ?'

'ਸਮੇਂ ਦਾ ਰੰਗ ਆ ਭੈਣੇ, ਤੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋ ਈ ਗਈ।' ਉਹ ਬੋਲੀ। ਪਰ ਹਨੀਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ, 'ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੁਆਨ ਆਂ ਹਾਲੇ। ਬੁਢਾਪੇ ਨੂੰ ਲਾਗੇ ਨਹੀਂ ਫਟਕਣ ਦਿੰਦੀ। ਫਿਰ ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਕਾ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਦਸਾਂ-ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਚਪਨ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰਾ ਐ।' ਮੇਰੇ ਸਮੇਤ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਖੜੇ ਘਰ ਦੇ ਜੀਅ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ। ਉਸ ਘਰੋਂ ਅਸਾਂ ਠੰਢਾ ਸ਼ਰਬਤ ਪੀਤਾ। ਫਿਰ ਘਾਟੀ ਵੱਲ ਮੁੜੇ। ਅੰਨ੍ਹੀ ਡਿਓਰੀ ਵੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਸੀ। ਕਮਾਲ ਦਾ ਓਹਲਾ ਸੀ। ਹਨੀਫ਼ਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, 'ਇਸ ਥਾਂ ਦਾ ਓਹਲਾ ਆਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਜੰਨਤ ਜਿਹਾ ਏ। ਉਦੋਂ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡੇ ਇੱਥੇ ਮਿਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, 'ਹੁਣ ਵੀ ਏਦਾਂ ਈ ਏ ਬੀਬੀ ਜੀ।' ਮੈਂ ਡਿਓਰੀ ਦੀਆਂ ਨੁੱਕਰਾਂ, ਓਹਲਿਆਂ ਤੇ ਹਨੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਅੱਗੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਸੀ। ਹਨੀਫ਼ਾ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ, 'ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਖੇਡਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਸਾਹਮਣੀ ਡਾਟ 'ਤੇ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਬੈਠਦੇ। ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਏਧਰੋਂ ਘੱਗਰੇ ਪਾਈ ਲੰਘਦੀਆਂ। ਨੌਕਰਾਣੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੱਗਰੇ ਚੁੱਕੀ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਦੀਆਂ।'

'ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁੱਸਤ।' ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਇੰਟ ਦੀਆਂ ਜਰਜਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਖੰਡਰਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਰਹੇ ਮਹਿਲਨੁਮਾ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਅਸੀਂ ਗਲੀਓਂ ਗਲੀ ਲੰਘਦੇ ਗਏ। ਇਕ ਉਚੇ ਥੜ੍ਹੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਉਹ ਬੋਲੀ, 'ਜ਼ਰਾ ਇਸ ਘਰ ਚੱਲੀਏ।' ਮੈਂ ਬੂਹਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰਾ ਜਾਣੂ-ਪਛਾਣੂ ਅਧਿਆਪਕ ਅਮਰਜੀਤ ਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ, 'ਅੱਜ ਕਵੀ ਜਨ ਕਿਵੇਂ

(ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਤਸਵੀਰ

ਭਾਸ਼ਾ-1

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਫੋਨ: 01191-1165736868
bhullarg@gmail.com

ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਉਹਨੂੰ ਪੰਜ ਡਾਲਰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਿਸ ਨਾਲ ਝਗੜਿਆ, ਕਿਉਂ ਝਗੜਿਆ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਖਬਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਹੀਂ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਸਥਾਨਕ ਝਗੜਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਵਰਤਾਉ ਨੂੰ ਵਿਤਕਰਾ ਕਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਨਫਰਤ ਕਹਿਣਾ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਆਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ-ਕੁੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਖੋ। 1912 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ ਦੇ ਇਕ ਜਾਇਦਾਦੀ ਵਿਚਲੇ ਨੇ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 'ਮੈਰਿਸਵਿਲ ਅਪੀਲ' ਨਾਂ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਰੋਸ-ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ। ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਉਹ ਰੋਸ-ਪੱਤਰ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਉਤੇ ਹੁਬਹੂ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, "ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਬੰਦੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਮਨੁੱਖਜਾਤੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿੱਘਰਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਣਾਉਣਾ ਨਮੂਨਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸੁਖ-ਵਸਦੇ ਅਤੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਇਲਾਕੇ ਉਤੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਮੰਦੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿਸਾਲ ਦੇਖੋ। 1915 ਵਿਚ ਸਟਰ ਕਾਉਂਟੀ ਦੇ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਸੇ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਨੇਕ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਏਨੀ ਖਾਰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ

ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਅੱਜ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਐਨ ਵੱਖਰਾ ਨੁਕਤਾ-ਨਿਗੂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪਰਵਾਸੀ ਹੋਣ ਦੀ ਕੜੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਖਾਲੀ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸ ਪੁਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਰਤੀ-ਕਾਮੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬੱਸ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਜੋਗਾ ਹੀ ਸੀ। ਪਰਾਈ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਅਨਜਾਣੀ ਭਾਸ਼ਾ/ਬੋਲੀ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਹੀ ਕਾਲਜਾ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਜੇ ਘੜੀ-ਪਲ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਲੀ, ਉਤੇ ਹੋ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਮੁਢਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਝਾਗੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਹਜ ਭਰੀ ਸੂਖਮ ਚਰਚਾ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ 'ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਤਸਵੀਰ' ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੜੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਹੈ, ਮੈਂ 'ਹਿੰਦੂ' (ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਭ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ 'ਹਿੰਦੂ' ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ) ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਕੁੱਲੇ-ਜੁੱਲੇ ਲੁੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੁਆਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂ।

ਇਸ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਯੂਵਾ ਕਾਉਂਟੀ, ਸਟਰ ਕਾਉਂਟੀ ਤੇ ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਸਮੇਤ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 1910 ਤਕ ਕੋਈ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੰਮਾਂ ਉਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ-ਦੁੱਕਾ ਪੰਜਾਬੀ ਤਾਂ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵੀ ਪੁੱਜਣ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮਸ਼ੀਨੀ ਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂ-ਬਿਰਫ਼ਾਂ ਦੀ ਧੜਾਧੜ ਕਟਾਈ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਨਵੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਲ ਹੋਣ ਆਉਣ ਅਤੇ ਸਿੰਜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਖੇਤੀ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਕੰਮ-ਧੰਦੇ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਇਹ ਆਵਾਸੀ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਘਟ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਿਆਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਔਕੜ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਅੰਝੜੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨ-ਹੁਲਵੇਂ ਸਫਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਕੀ ਰਾਹ ਕੱਢਿਆ ਹੋਵੇਗਾ? ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਡੰਗ ਸਾਰਨ ਜਿੰਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੂਹੇ ਮੰਨ ਵੀ ਲਏ ਜਾਣ, ਕਈ ਤਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ-ਬੰਧੀ ਅਜਿਹੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਪੈਦਲ ਤੁਰੇ ਜਿਥੇ ਸਪੇਨੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ।

ਬਰਕਲੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਰੁਸ ਲਾ ਬਰੈਕ ਨੂੰ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, "ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਆਇਆ। ਪਨਾਮਾ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤਕ ਮੈਂ ਪੈਦਲ ਤੁਰਿਆ।" ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਹਿੰਦ-ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੀ ਲੰਘਦਿਆਂ ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਪਨਾਮਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਪੁਜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਥੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਨਾਮਾ, ਕੋਸਟਾਰੀਕਾ, ਨਿਕਾਰਾਗੂਆ, ਹੋਂਡੂਰਸ, ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ

ਦੁਗਣਾ ਲੰਮਾ ਮੈਕਸੀਕੋ, ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਦਲ, ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤਕ ਪੁਜਦਿਆਂ ਕਿੰਨੇ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗੇ ਹੋਣਗੇ! ਬਿਲਕੁਲ ਉਪਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਜੇ ਉਹਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਰਾਤਾਂ ਕੱਟਣ ਆਦਿ ਦੀ ਗੱਲ ਰਹਿਣ ਵੀ ਦੇਈਏ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਰਾ ਹੁੰਦਿਆਂ 'ਗੱਲਬਾਤ' ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ! ਤੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਯਕੀਨੋਂ-ਬਾਹਰਾ ਸਿਰਤ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ,

ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆਂ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੱਖ ਕਾਮੇ

ਹੋਰ ਬਥੇਰੇ ਇਸੇ ਰਾਹ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਉਚਾਰਨ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਖਾਸੀ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਤਾਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਆਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਦਾ ਪੱਥ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਯੰਤਰ ਜੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ, ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਅਮਰੀਕੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ? ਅਮਰੀਕੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਮੈਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਖਿਤਕੀ ਅੱਗੇ ਖਲੋਦਿਆਂ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਹਾਵਾਯੂਅਡੇ?" ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਦੋ ਐਮ.ਏ. ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਬੱਦਲ

ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਇਹ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਂਗ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, 'ਹਾਉ ਵਾਜ਼ ਯੂਅਰ ਡੇ', ਭਾਵ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਨ ਕਿਵੇਂ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, 'ਆਲ ਇਜ਼ ਫਾਈਨ, ਥੈਂਕਯੂ....' ਵਧੀਆ ਰਿਹਾ, ਧੰਨਵਾਦ।

ਮੇਰੀ ਇਹ ਉਤਸੁਕਤਾ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਸਪੇਨੀ ਅਤੇ ਰਾਹ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬੋਲੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਏ ਤੋਂ ਕੋਰੇ

ਅਨਪੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬੀ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ? ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣਾ ਉਹ ਟੋਟਕਾ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਫਾਰਸੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਆ ਕੇ ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਰੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਹਲਵਾਈ ਨੂੰ ਕੁਝ ਘੋਟਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਈ ਚੀਸਤ?' (ਇਹ ਕੀ ਹੈ?) ਉਤਰ ਮਿਲਿਆ, ਪੀਨੀ ਪੀਸਤ। ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਚਿਹ ਮੇ ਗੋਈ?' (ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਂ?); ਹਲਵਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਤੇਲ ਮੈਂ ਡੁਬੋਈ। ਫਾਰਸੀਦਾਨ ਬੋਲਿਆ, 'ਬਾਜ਼ ਬਗੋ।' (ਫੇਰ ਦੱਸ!) ਹਲਵਾਈ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਦੋ।

(ਚਲਦਾ)

ਖੁਸ਼ਬੂ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ)

ਸਾਡੀਆਂ ਜੂਹਾਂ 'ਚ?' ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਗਲਵਕਤੀ 'ਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸੋਧੇ ਵਿਚ ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਐ ਏਹੋ ਘਰ ਐ ਜਿੱਥੇ ਅਟਾਰੀ ਵਿਚ ਆਪਾਂ ਆਖਰੀ ਦੋ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ।' ਅਮਰਜੀਤ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ। ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕਮਰੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਕੇ ਵੇਖੇ। ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਖਿਤਕੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਤੱਕ ਯਾਦ ਸਨ ਉਸ ਨੂੰ। ਛੱਤ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗੀ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮਮਟੀਆਂ ਤੇ ਜਾਲੀਦਾਰ ਰੋਸ਼ਨਦਾਨ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ 'ਤੇ ਸਨ। 'ਇਕ ਚੈਪਟਰ ਮੇਰੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਇਥੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਏ, ਯਾਦ ਏ?' ਉਹ ਬੋਲੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ, 'ਕਿਹੜਾ ਭਲਾ?'

'ਜਦੋਂ ਸਰਗਮ ਨੂੰ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਚੁਬਾਰੇ 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਵੇਹਦਾ ਏ। ਏਸ ਛੱਤ ਤੇ ਖਲੋਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸਾਂ ਮੈਂ ਤੇ ਉਹ ਔਸ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ

ਛੱਤ ਉਤੇ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਸੀ। ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ, ਕਦੇ ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਪਾਗਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਕ ਮੁੰਦਰੀ ਘੱਲੀ। ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ।' ਮਹਿਕ ਦਾ ਕੋਈ ਬੁੱਲਾ ਸਾਡੇ ਲਾਗੋਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਸੁੰਨ ਜਿਹੇ ਖਲੋਤੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਅਮਰਜੀਤ ਬੋਲਿਆ, 'ਜ਼ਰਾ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ?'

'ਸਰੂਪ ਸੀ ਨਾ ਉਹਦਾ।' ਇਸ ਵਾਰ ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਪਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਅਮਰਜੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਮਕਾਨ ਸਰੂਪ ਸਿਹੂ ਨੰਬਰਦਾਰ ਦਾ ਏ ਐ ਜੀ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਕੋਠੀ ਪਾ ਲਈ ਆ।' ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਰੁਮਾਂਚਿਕਤਾ ਵੇਖ ਅਮਰਜੀਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਆਖੋ ਤਾਂ ਲੱਭਾਂ ਤਾਏ ਸਰੂਪ ਸਿਹੂ ਨੂੰ।' ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਤਬੀਅਤ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੋ ਜਾਏ।'

ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖ ਉਹ ਸਕੂਟਰ ਫੜ ਕੇ ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਦੱਸ ਰਹੀ ਸੀ, 'ਉਹਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਸਨ। ਕਦੇ ਕਦਾਈ ਉਧਰ ਜਾਂਦੀ ਸਾਂ ਮੈਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਘੁਰੀਆਂ ਵੱਟਦੀ। ਘਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਖਾਲੀ ਖਾਲੀ

ਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ। ਅਜੀਬ ਸੀ ਇਹ ਔਲੂਝ ਵਰੇਸ ਵੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦਾਰ ਜੀ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ।'

'ਕਿਸੇ ਸਾਂਝ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਾ ਵੀ?' ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਬੱਸ ਇਕ ਡੇਢ ਸਾਲ। ਛਿਆਲੀ ਵਿਚ ਦਾਰ ਜੀ ਦੀ ਬਦਲੀ ਲਾਇਲਪੁਰ ਹੋਈ। ਸਾਲ ਭਰ ਉਥੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਹੱਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ, ਦਾਰ ਜੀ ਫਸਾਦ ਰੋਕਦੇ ਕਤਲ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਸ ਕਾਫ਼ਲੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਿਆਂ ਮਾਂ ਮਾਰੀ ਗਈ ਤੇ ਮੈਂ...।' ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਘੁਰਨ ਲੱਗੀ। ਚਾਹ ਮੁੱਕਣ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰਜੀਤ ਇਕ ਦਾਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹੀ। ਉਹਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਖਲੋ ਗਈ ਤੇ ਬੋਲੀ, 'ਪਛਾਣੋਂ ਤਾਂ ਕੌਣ ਆ ਮੈਂ?'

'ਤੁਸੀਂ ਜੀਤਾਂ, ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਮੈਂ।' ਸਮੇਂ ਦੀ ਧੁੰਦ ਵਿਚ ਗੁਆਚੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਚਾਣਚੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਸੁਆਲ, ਘਰਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਖੈਰ ਸੁੱਖ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਰੰਗ ਢੰਗ ਤੇ ਬਦਲੇ ਮਾਹੌਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਘੇਰਾ ਘੱਤ ਲਿਆ। ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਫਾਸਲਾ

ਪਲਾਂ ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ। ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਬੋਲੀ, 'ਯਾਦ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੁੰਦਰੀ ਭੇਜੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਲਿਆਓ, ਦੇ ਦਿਓ ਹੁਣ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਉਹ ਮੁੰਦਰੀ ਲੈਣ ਆਈ ਆਂ।' ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਰੋਹਬਦਾਰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਜਿਹੀ ਦੀ ਬੱਦਲੀ ਉਮਡ ਆਈ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, 'ਉਹ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੀਰੀਆਂ ਭੈਣ ਜੀ।' ਪਰ ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਠਹਾਕਾ ਲਾ ਕੇ ਹੱਸੀ। ਛਿਜ਼ਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਗੰਧਤ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਹਾਸਿਆਂ ਤੇ ਕਹਿਕਹਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਹੋਰ ਸੰਘਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਰੂਪ ਸਿਹੂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਘਰ ਲਿਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਦੀ ਕਾਹਲੀ ਸੀ। ਕਾਹਲੀ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਮਜਬੂਰੀ ਵੀ।

ਮੇਨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਉਸ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਪਲਾਟ ਸਾਹਮਣੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਖਲੋਤੀ ਸੀ, ਰੁਕਦਿਆਂ ਸਰੂਪ ਸਿਹੂ ਨੇ ਤਰਲਾ ਜਿਹਾ ਲਿਆ, 'ਜੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਤੁਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਲੈ ਲਓ, ਦੱਸੋ ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਦਿਆਂ?' ਹਨੀਫ਼ਾਂ ਨੇ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਇਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਤੱਕ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਸਾਹਮਣੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਠੱਕ ਠੱਕ ਕਰ ਰਹੇ ਠਠਿਆਰ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲੀ, 'ਚਲੋ, ਤਵਾ ਲੈ ਦਿਓ ਇਕ।'

ਅਨਪੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬੀ ਹੁਣ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੁੱਤਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਣਦੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਟੋਢੀ-ਵਿੰਗੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਤੇ ਸਮਝਣ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਸੋਂ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿਚ ਬੁੜ੍ਹੇ-ਬੁੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਥੇ ਅਨੇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹਨ। ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੈਸਿਟਾਂ ਤੇ ਸੀਡੀਆਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਯੂਥਾ ਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਤਿੰਨ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਮਕਾਨ ਕਿਰਾਏ ਲਈ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਚੇਪਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਬੱਸ ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅੱਖਰ ਮੈਨੂੰ ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਵਿਚ ਦਿਸੇ ਸਨ। ਉਥੇ 'ਆਰਟੀਜ਼ੀਆ' ਨਾਂ ਦਾ ਲੰਮਾ-ਚੌੜਾ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਮੋਕਲਾ ਨਿਰੋਲ ਭਾਰਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਬਜ਼ਾਜਾਂ, ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ, ਹਲਵਾਈਆਂ, ਪਨਸਾਰੀਆਂ, ਕਰਿਆਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦੁਕਾਨਾਂ। ਉਤਰੀ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ। ਇਕ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਅਤੇ ਬੂਹਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਆਪੇ ਖਿਚੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅੰਬਾਲਾ ਢਾਬਾ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, ਏਨੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਪੰਜਾਬੀ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਪੇਂਟਰ ਇਥੇ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭ ਪਿਆ!

ਹੁਣ ਆਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਜਿਥੇ ਆਪ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਤਾਕ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਲ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਜੋਤਨ ਲਈ ਵੀ ਵਾਹ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਇਹ ਯਤਨ ਬਹੁਤੇ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਨਦੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਵਜੂਦ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਚਾਰ ਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ- ਸਮਝਣਾ, ਬੋਲਣਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਲਿਖਣਾ। ਉਧਰ ਜੰਮੇ ਜਾਂ ਨਿਆਣੀ ਉਮਰੇ ਇਧਰੋਂ ਗਏ ਬੱਚੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਉਤੇ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ ਬੋਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਣੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਚਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ।

(ਚਲਦਾ)

ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਲਾਹਣਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਇਰ ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ‘ਛਾਂਗਿਆ ਰੁੱਖ’ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵੱਖਰਾ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਕਰੂਰ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਮਹੀਨੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਹਲੂਣਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਲਬੀਰ ਦੇ ਇਹ ਵੇਰਵੇ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਜਾਗ ਤਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਢਾਂਚੇ ਉਤੇ ਤਿੱਖੇ ਬਾਣ ਵੀ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਵੈ-ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ‘ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਲਾਹਣਤ’ ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਸਦੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ‘ਜਾਤ ਦੀ ਮਾਰ’ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਔਕੜਾਂ ਕਿੰਨ ਦੂਣ-ਸਵਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮੇਰੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਮੇਰੇ ਸਣੇ ਗਿਆਰਾਂ ਜਾਂਵੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਤ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਢੁੱਕੀ। ਸਵਾਗਤ ਵਿਚ ਹੋਰਾਂ ਗੀਤਾਂ ਸਣੇ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਸਿੰਠੀਆਂ ਦੇਣ ਲੱਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਬੋਲ ਇਉਂ ਸਨ, ਪੈਸਾ-ਪੈਸਾ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਿਓ ਪਾਓ ਲਾਤੇ ਜੋਗਾ ਤੁਸੀਂ ਬਾਜਾ ਮੰਗਾਓ। ਜੰਵ ਤਾਂ ਸੱਜਦੀ ਨਹੀਂ, ਨਿਲੱਜਿਓ, ਲੱਜ ਧੁਆਨੂੰ ਨਈਂ। ਬਰਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਜਾ ਨਾ ਜੁੜਿਆ ਢਿੱਡ ਵਜਾਉਂਦੇ ਆਏ।

ਤੀਵੀਆਂ ਸੁਣਾ-ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀਆਂ, “ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਮੁੰਡਾ ਅਬਸਰ ਲੱਗਾ ਆ-ਨਾ ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਆਲਾ ਲਿਆਂਦਾ... ਨਾ ਕੁਛ ਹੋਰ। ਜਿੰਦਾਂ ਨਿਰੀ ਵਿਆਹਦੜ ਕੁੜੀ ਲੈਣ ਆਇਓ ਹੋਣ...ਕੁਛ ਤਾਂ ਰੋਣਕ ਚਾਹੀਦੀ ਆ...”

“ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਦਾਜ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ!” ਇਕ ਹੋਰ ਜ਼ਨਾਨੀ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

“ਮੁਫਤ ਦਾ ਮਾਲ ਕਿਹਨੂੰ ਮਾਤਾ ਲਗਦਾ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਾਤ-ਬਰਾਤ ਪੁਚਾ ਦੇਣਗੇ। ਨਾਲੇ ਲੋਕੀਂ ਇੰਦਾਂ ਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਭੈਣੇ, ਮਗਰੋਂ ਆਣੀ ਹੋਰ ਮੰਗਣ ਡਰਿ ਪੈਂਦੇ ਆ।”

...ਤੇ ਦੋ-ਢਾਈ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਪਿੱਛੋਂ ਦੁਬਿਆ ਭਰੀ ਸੋਚ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰ ਘੁਣ ਵਾਂਗ ਖਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਸੀ ਮੁਕਲਾਵੇ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਮਾਨਸਿਕ ਡਰ ਹੋਰ ਸੰਘਣਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬਲਾ, ਕੋਈ ਪਹਾਤ ਮੇਰੇ ‘ਤੇ ਆ ਡਿਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਫਿਕਰ ਕਾਰਨ ਮੇਰਾ ਅੰਠ-ਦਸ ਕਿਲੋਂ ਭਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘਟ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਮਖੌਲ ਕਰਦੇ, ‘ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਸੁੱਕਦਾ ਜਾਨੈਂ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਫਿੱਟ ਜਾਊਂਗਾ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਈ। ਕਈਆਂ

ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ

ਫੋਨ: 91-93505-48100

ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇਸੀ ਘੋ ਆਂਡੂੰ ਲਗਦਾ।”

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਮਹੀਨੇ-ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਵਜ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਮਨ ਉਚੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਡਣ ਲੱਗਾ ਪਰ ਇਹ ਰੋਂ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਬਰਕਰਾਰ ਨਾ ਰਹੀ ਤੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਪਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ।

ਦਰਅਸਲ ਮਕਾਨਾਂ, ਦੋ ਭੈਣਾਂ, ਆਪਣੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮੈਂ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ। ਜੀ.ਪੀ. ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਰਕਮਾਂ ਕਢਾਉਂਦਿਆਂ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੀ ਘਟ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਲਈ, ਤੇ ਬਾਕੀ ਮਾਧੋਪੁਰ ਤੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੰਦਾ।

ਵਿਆਹ ਦੇ ਛੇ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬਾਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਤੀਜੀ ਭੈਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਸ਼ਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੱਟ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਨੇ ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਤਲਖੀ ਨਾਲ ਆਖਿਆ, “ਤੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕਹਿਨਾ ਪਈ ਮਕਾਨ ਕਿਰਾਏ ‘ਤੇ ਦੇਖ ਲਊਂਗਾ, ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਅੱਠ ਸੌ ਦਿਨਾਂ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰੋਟੀ ਚਲਦੀ ਆ? ਉਤੋਂ ਤੇਰੇ ਯਾਰ-ਦੋਸਤ ਡਾਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੁਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਆ। ਜਦੋਂ ਜੁਦੇ-ਬਾਹਰੇ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪਈ ਤਾਂ ਫੇ’ ਪਤਾ ਲੱਗ ਕਿ ਦਾਲਾਂ-ਆਟੇ ਦੇ ਕੀ ਭਾਅ ਆ, ਨਾਲੇ ਘਰ ਕਿੰਦਾਂ ਚਲਦੇ ਆ।”

“ਜਿਹੜਾ ਅੱਠ ਸੌ ਪਿੰਡ ਭੇਜਦਾ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ?” ਮੈਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ, “ਨਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੰਡ ਕਢਾ ਲਾ, ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਮਾਂਗੇ!”

“ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੋਂ ਜਾਓ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਬੀ ਸਉਖੇ ਕੱਟ ਲਈਏ!” ਭਾਈ ਨੇ ਸੌ ਦੀ ਇਕ ਸੁਣਾਈ।

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਦੀ ਇਮਾਰਤ, ਢਾਹੀ ਗਈ ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਵਾਂਗ ਢਹਿ ਢੇਰੀ

ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮੇਰਾ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੀ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਵਾਂ।

ਉਸ ਸਵੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ, ਵਿਚੋਲੇ ਤੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦੇ ਪੁੱਤ ਮਿਸਰਦੀਪ ਭਾਟੀਆ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮੁਨੀਰਕਾ ਵਿਚ ਕਮਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਦਫ਼ਤਰ ਤੇ ਵੱਡੀ ਧੀ ਦਾ ਸਕੂਲ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਕਰੀਬ।...ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਦਾਲ-ਸਬਜ਼ੀ ਰਿੱਧੀ ਤੇ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ। ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਦਾ ਸਾਡਾ ਟੱਬਰ ਇਕ ਰਜਾਈ ਵਿਚ ਬੈਠ ਉਤੇ ਸੁੱਤਾ। ਨਾ ਹੋਰ ਮੰਜਾ ਨਾ ਕੱਪੜਾ, ਪਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ।

ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਵਰਗਾ ਮਦਨ ਵੀਰਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਿਲਣ ਆਇਆ। ਅਸੀਂ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ।

“ਮਦਨ, ਆਹ ਰੱਦੀ ਬਿਲੇ ਲਾਈਏ ਪਹਿਲਾਂ, ਗੰਦ ਪਿਆ ਆ!” ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਖੰਡ ਤੇ ਬਿਸਕੁਟ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਨਖ਼ਾਹ ਮਕਾਨ ਦਾ ਅਗਾਊਂ ਕਿਰਾਇਆ ਤੇ ਰਸੋਈ ਦਾ ਨਿੱਕ-ਸੁੱਕ ਲਿਆਉਣ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ਸੀ।

“ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਨਿਆਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਦਸ ਰੁਪਏ ਵੀ ਨਾ ਜੁੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ!” ਪਤਨੀ ਨੇ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਭੱਜ-ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਆਪਣੀ ਬੈਠਕ ਮੋਹਰੇ ਹੁੱਕਾ ਪੀਂਦਾ ਅਕਸਰ ਪੁੱਛਦਾ, “ਭਾਈ ਨਰਾਜ ਮੱਤ ਹੋਨਾ, ਆਪ ਕਿਸ ਜਾਤੀ ਕੇ ਹੋ?”

“ਹਮ ਸਿੱਖ ਹੈਂ!” ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪੱਗ ਸੁਆਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ।

“ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਮੈਂ ਏਕ ਵਾਰ ਰੇਲ ਗਾੜੀ ਮੈਂ ਬੈਠ ਕਰ ਆਗਰਾ ਸੇ ਦਿੱਲੀ ਆ ਰਹਾ ਥਾ। ਏਕ ਸਰਦਾਰ ਔਰ ਉਸ ਕੀ ਬੀਣੀ ਭੀ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਥੇ। ਅੱਛੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੁਏ ਥੇ, ਆਦਮੀ ਪੜ੍ਹਾ-ਲਿਖਾ ਲਗਤਾ ਥਾ। ਔਰ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਬਾਰੇ ਕਈ ਬਾਤਾਂ ਉਸ ਸੇ ਪੂਛਤਾ ਰਹਾ, ਜਾਨਤਾ ਰਹਾ...”

“ਅੱਛਾ!”

“...ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਸੇ ਉਸ ਕੀ ਜਾਤੀ ਪੂਛੀ! ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਤਰਹ ਉਸ ਨੇ ਭੀ ਅਪਨੇ ਕੋ ਸਿੱਖ ਬਤਾਇਆ। ਮੈਨੇ ਕਹਾ, ਸਿੱਖੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਜਾਤੀਆਂ ਹੈਂ, ਆਪ ਕਿਸ ਜਾਤੀ ਕੇ ਹੋ? ਪਹਲੇ ਤੋਂ ਵੇਹ ਝਿਜਕਤਾ ਰਹਾ, ਆਖਿਰ ਉਸ ਨੇ ਬਤਾਇਆ ਕਿ ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਹੂੰ...”

“ਚਲੋ ਬਾਤ-ਚੀਤ ਮੇਂ ਅੱਛਾ ਵਕਤ ਕਟ ਗਯਾ ਹੋਗਾ...”

“ਜਬ ਉਸ ਨੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਰਾਮਦਾਸੀਆ ਬਤਾ ਦੀਆ, ਤੋ ਉਸ ਕੇ ਆਗੇ ਮੈਂ ਕਿਆ ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਥੀ। ਮੈਂ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ਼ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਯਾ!” ਬਜ਼ੁਰਗ ਗੁੱਜਰ ਨੇ ਫਖ਼ਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ।

“ਅਗਰ ਵੇਹ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕਰ ਉੱਚੀ ਜਾਤੀ ਕਾ ਬਤਾ ਦੇਤਾ ਤੋ?”

“...ਤੇ ਪਾਪ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ!” ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹਨੇ ਕੋਲ ਪਈ ਰੰਮ ਦੀ ਬੋਤਲ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਉਲੱਦੀ ਤੇ ਸੁੱਕੀ ਹੀ ਇੱਕੋ ਸਾਹੇ ਚਾੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਰੇ ਬੁਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਆਉਂਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜ਼ਲਾਲਤ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿੱਤ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਹੋਰ ਮਕਾਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਵਾਕਿਫ਼ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਔਰਤ ਕੋਲ ਮੈਂ ਆਰ.ਕੇ. ਪੁਰਮ ਦੇ ਸੈਕਟਰ 7 ‘ਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਛੱਤ ਉਤੇ ਧੁੱਪੇ ਬੈਠੀ ਸਵੈਟਰ ਬੁਣ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਅਡਵਾਂਸ ਦੇ ਜਾਓ, ਇਹ ਕੁਆਟਰ ਅਸੀਂ ਧੁਆਨੂੰ ਦੇ ਦਿਆਂਗੇ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਸ ਫੋਰ ਕੁਆਟਰਾਂ ਦਾ ਦਸ-ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਅਡਵਾਂਸ ਚਲਦਾ। ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਘਰ ਆਲੀ ਗੱਲ ਆ!”

ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਚਾਅ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਬੇਟੀ ਦਾ ਸੈਕਟਰ ਤਿੰਨ ਵਿਚਲਾ ਸਕੂਲ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਾਈਕਲ, ਤੇ ਨਾ ਬੱਸ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੂੰ ਸਕੂਲੇ ਲੈਣ ਜਾਂਦਾ, ਘਰ ਛੱਡ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਦਫ਼ਤਰ ਮੁੜਦਾ। ਸੋਚਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਜੇ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਲੋਹੜਾ ਆ ਜਾਣਾ ਸੀ! ਮਾਂ ਦੇ ਉਹ ਬੋਲ ਮੈਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ, “ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਘਰ ਬਣ ਗਏ। ‘ਕੱਠੇ

ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਅੰਬਰੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਜਿੱਥੇ ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਛੋਟੇ ਕੁੜੀ-ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰ ਕੇ ਜਿੰਦਾਂ ਮਰਜੀ ਜੁਦੇ ਰਹਿ ਲੈਂਦੇ।” ਖੈਰ, ਇਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ ਕਿ ਇਕ ਮੋਟੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਸਾੜ੍ਹੀ ਸੰਭਾਲਦੀ ਅੰਦਰ ਆ ਵੜੀ। ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗੀ, “ਤੁਮ ਕੌਨ ਹੋ? ਮੇਰੇ ਕਵਾਟਰ ਮੇਂ ਬਿਨਾਂ ਪੂਛੇ ਕੈਸੇ ਘੁਸ ਆਏ ਹੋ?”

ਔਰਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਈ ਇਸ ਨਵੀਂ ਸਮੱਸਿਆ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਜ਼ਨਾਨੀ ਬੈਠ ਉਤੇ ਬਹਿ ਗਈ ਤੇ ਰੋਹਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਅਸੀਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਨਿਆਣੇ ਕੰਨ ਕੋਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ, “ਇਹ ‘ਟੁਨਟੁਨ’ ਕਦੋਂ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਰਾ ਬੈਠ ਮੱਲ ਕੇ ਪੈ ਗਈ ਆ, ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਸੋਣਾ?”

“ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਿਰਾਇਆ ਪਹੁੰਚਤਾ ਰਹਤਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਕਿਆ ਇਤਰਾਜ਼ ਥਾ...” ਉਸ ‘ਮਾਲਕਣ’ ਨੇ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਹਾ।

“ਹਮਾਰੇ ਸੇ ਤੋਂ ਵੇਹ ਪਾਂਚ ਹਜ਼ਾਰ ਅਡਵਾਂਸ ਲੈ ਗਏ ਥੇ, ਔਰ ਪਾਂਚ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਕਿਰਾਏ ਕਾ ਵਸੂਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਹਮਾਰੇ ਕੋ ਕਹਾ ਥਾ, ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਕਰ ਰਹੋ। ਹਮ ਨੇ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਕਰ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਪਾਂਚ ਸੌ ਅਡਵਾਂਸ ਮੇਂ ਕਟਤਾ ਰਹੇਗਾ!” ਅਸੀਂ ਦੱਸਿਆ।

“ਯਾਨੀ ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਰਾਇਆ! ਖੁਦ ਤੇ

ਪਾਂਚ ਸੌ ਦੇਤੀ ਰਹੀ ਅਬ ਤਕ ਅਪਨੇ ਕਿਰਾਏ ਕਾ!” ਮਾਲਕਣ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਉਹਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਕਤ ਲੈ ਕੇ ਜਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਉਹਨੂੰ ਪਿਛਲਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦਿੱਤਾ।

ਦਰਅਸਲ ਸਾਡੇ ਉਸ ਚਿਰੋਕਣੇ ਜਾਣਕਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਆਟਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਿਰਾਏ ਉਤੇ ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਆਪ ਉਥੋਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕੁੰਜੀ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਹੋਰਾ-ਫੇਰੀ ਦਾ ਸਾਡੇ ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਝਿੜਕ ਕੇ ਆਖਿਆ, “ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਡੀਲਰ ਜਿਹੜੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੁਆਉਂਦੇ ਆ, ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਲੈਂਦੇ ਆ, ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੈਸੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਸਾਡੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਜੇ ਮੁੜ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਪੁੱਛਣ ਆਏ।”

ਕੇਂਦਰੀ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ ਕੁਆਟਰ ਦਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਿਲ ਤਾਰਿਆ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਰਾਇਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਕਾਰਨ, ‘ਟੁਨਟੁਨ’ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈ

ਭੀ ਬੜਾ ਹੈ। ਕੱਪੜੇ ਧੋਨੇ ਮੇਂ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਲਗਤਾ ਹੈ, ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਮੇਂ ਕਮਰਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇ!”

ਉਹਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਵਾਕ ਚੇਤੇ ਆਇਆ, “ਭਾਈ ਸਾਹਬ ਆਪ ਸਾਰਾ ਬਾਬਰੂਮ ਗੀਲਾ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੋ, ਜਰਾ ਆਗੇ ਕੋ ਹੋ ਕਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਆ ਕਰੋ! ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹੋ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਹਤੇ ਭੀ ਹਮ ਅੱਛੇ ਨਹੀਂ ਲਗਤੇ।”

ਮੇਰੇ ਹੌਸਲੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਵਾਂ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਝੋਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਾਖ਼ਲੇ ਉਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਤਿੰਨਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਘਰੋਂ-ਬੇਘਰ। ਉਧਾਰ ਕਿੱਥੋਂ ਚੁੱਕੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਭਾਈਆ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ, ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਉਧਾਰ-ਕਰਜ਼ੇ, ਤੇ ਕਮਾਈ; ਖੂਹ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਖੂਹ ਨੂੰ! ਉਹਦੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਤੇ ਪੱਕੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਖਰ ਬੱਝਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਤੇ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕੁਆਟਰਾਂ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਰਹਿ-ਰਹਿ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ, “ਐਸ.ਸੀ. ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝੱਟ ਕੁਆਟਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ!” ਮੇਰੀ ਨੌਕਰੀ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਹੋ ਚੱਲੀ ਆ, ਹਰ ਸਾਲ ਕੁਆਟਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾਂ। ਮਿਲਣਾ ਕਦੋਂ ਨੂੰ? ਜਦੋਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਸਾਲ ਨੌਕਰੀ ਰਹਿ ਜਾਊ?

ਤੇ ਉਹ ਮਾਲਕਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਜਬ ਜਾਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਮਾਨ ਭੀ ਬੰਧਾ ਹੂਆ, ਬੁੰਦਾ-ਬਾਂਦੀ ਇਤਨੀ ਤੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਫੁਹਾਰ ਸੀ ਹੈ... ਬਾਦਲ ਕੁਝ ਐਸਾ ਹੀ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ...”

ਅਸੀਂ ਸਾਮਾਨ ਟੈਂਪੂ ਵਿਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਤੇ ਪਾਲਮ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜੈਨ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਮਕਾਨ ਮੋਹਰੇ ਜਾ ਰੋਕਿਆ। ਨਿਆਣੇ ਨਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਤਰਦੀਆਂ ਟੱਟੀਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਨੱਕ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ। ਪਤਨੀ ਕਾਫ਼ੀ ਬੁਖਾਰ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਨਿਆਣੇ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮਾਲਕਣ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆ ਬੈਠੀ।

ਬਾਰਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਮਾਨ ਲਾਇਆ। ਪਤਨੀ ਦਾ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਲਾਲ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਮਾਲਕਣ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਦਿਸਦੀ। ਉਹਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲੱਗੀ, “ਬੁੜ੍ਹੀ ਪੁੱਛਦੀ ਗਈ ਆ- ਤੁਮ ਕੌਨ ਹੋਤੇ ਹੋ, ਜੈਸੇ ਪੰਡਿਤ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਲੋਗ ਹੋਤੇ ਹੈ!”

“ਤੇ ਤੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ?”

“ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਹੁੰਨੇ ਆਂ। ਆਪਾਂ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਜਾਤ ਕੀ ਦੱਸਣੀ ਆ, ਜੇ ਉਹਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ! ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਈ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਦੱਸ ਦਿਓ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਛ ਹੋਰ!”

ਅਸੀਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਵਿਚਾਰੀ ਪਏ ਰਹੇ। ਖ਼ਿਆਲ ਆਉਂਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਨਾਲ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਜਾਤ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛਿੱਕੂ ਲੈਣਾ!...ਜਾਤ ਦੇ ਕਲੰਕ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆ ਕੇ ਵੀ ਸਾਡਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ।

“ਗੱਲੀ-ਗੱਲੀ ਕਰੈਚ ਵਾਲੀ ਸ਼ੇਸ਼ਾ ਜਾਤ ਦਾ ਬਬੇਰਾ ਪੁੱਛਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਫੜਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਬੁੜ੍ਹੀ ਨੇ ਸਮਾਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਕਰਨ ਡਰਿ ਪਈ ...!” ਉਹਨੇ ਜ਼ਰਾ ਕੁ ਰੁਕ ਕੇ ਫਿਰ ਆਖਿਆ, “ਜੇ ਸ਼ੇਸ਼ਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਪੂਰਾ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਫ਼ਰਕ ਪੈ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮੀਟਰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਘਾਹ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਛੱਡ ਰੱਖਦੀ ਆ, ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ ਕਹਿੰਦੀ; ਅਖੇ ਧੁਆਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਡਾ ਆ, ਉਹਦੇ ਦੋ ਨਿਆਣੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ...”

“ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਜਾਤ ਦੀ ਭਿਣਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈ ਗਈ ਸੀ? ਕੁਆਟਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਨੇਮ ਪਲੇਟ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ- ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੋੜਾ!”

“ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਆਂ ਪਰ ਪੁੱਛਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਰਦਾਰ ਹੋ ਤਾਂ ਜੂੜੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ?”

“ਨਵਾਂ ਸਕੂਲ ਮੀਲ ਭਰ ਦੂਰ ਆ, ਕਮਾਈ ਕੀ ਕਰੇ! ਸਾਈਕਲ ਲੈ ਲਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਿਕਸ਼ਾ ਲੁਆ ਲਓ ਨਿਆਣਿਆਂ ਲਈ।”

ਮੁੜ-ਘਿੜ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਸੂਈ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਉਤੇ ਟਿਕ-ਟਿਕ ਕਰਦੀ ਰੁਕਦੀ ਕਿ ਉਥੇ ਇਕ-ਇਕ ਕੁਆਟਰ ਵਿਚ ਪੰਦਰਾਂ-ਪੰਦਰਾਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ ‘ਤੇ)

ਢੇਰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਆਮ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮੁਖਧਾਰਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸਿੱਖੀ ਵੇਸ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਉਭਰ ਚੁੱਕੇ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਇਕ ਚਿਣੌਤੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਮੁਖਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤਕਰਾਰ ਦੀਆਂ ਦੁਖਦ ਘਟਨਾਵਾਂ ਆਮ ਹੀ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਸਿਰਸੇ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਡੇਰੇ ਦੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਵਾਂਗ ਰਚਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਹਿਲਕਾ ਮੱਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਡੇਰਾ ਸੱਚਖੰਡ ਬੱਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਟਕਰਾਓ ਵੀ ਦੁਖਾਂਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੰਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਕਥਿਤ ਖਾਤਕੂ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਭਤਕਾਉਣ ਵਿਚ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਡੇਰੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ-ਸੇਵਕੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖਬਾਰ 'ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 9000 ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 12000 ਪਿੰਡ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਔਸਤਨ ਹਰ ਪਿੰਡ ਪਿਛੇ ਇਕ ਡੇਰਾ ਹੈ। ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ 'ਡੇਰਾਵਾਦ' ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁਖਧਾਰਾ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਉਤੇ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਕੱਟੜ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਜਿਹੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਕਰਮ ਵਜੋਂ ਡੇਰਿਆਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਧਿਆ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਝੁੱਟਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਡੇਰਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅਖੌਤੀ ਨਿਮਨਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਡੇਰੇ ਜਾਂ ਡੇਰੇ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਖਾੜੇ, ਆਸ਼ਰਮ, ਪੰਥ ਆਦਿ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਤਣਾਅ ਅਜਿਹਾ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਅਤਿਆਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਕੀਸ਼ਵਰਵਾਦੀ ਧਰਮ ਹੈ ਜਦਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਹੁਪੰਥੀ ਖਾਸੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਡੇਰੇ ਦਾ ਦਾਇਰਾ

ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਅਰਥ ਲਭਦੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਅਨੁਸਾਰ (1) ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਸਥਾਨ, (2) ਖੇਮਾ, ਤੰਬੂ। ਉਂਜ ਦੋਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਕਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਠਹਿਰਨ ਦੇ ਸਥਾਨ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਦੇਖੀਏ, "ਡੱਡਾ ਡੇਰਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਹ ਡੇਰਾ ਤਹ ਜਾਨ॥" -ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ। ਇਸੇ ਅਰਥ ਵਜੋਂ ਲਾਖਣਿਕ ਵਰਤੋਂ ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕੋਈ ਘੱਲ ਸੁਨੇਹਤਾ। ਚਸ਼ਮਾਂ ਸੇਜ ਵਛਾਈਆਂ, ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਢੇਰਾ। -ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ

ਸਰਮ ਧਰਮ ਕਾ ਡੇਰਾ ਦੂਰਿ॥

-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ

ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਖੇਮੇ ਜਾਂ ਤੰਬੂ ਵਜੋਂ ਨਜ਼ਾਬਤ ਰਚਿਤ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ, ਗੁਜਰਾਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗੀ, ਮਿਰਜੇ ਬਦਰ ਬੇਗ ਮੁਹਰਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਤਲਵੰਡੀ, ਡੇਰਾ ਸ਼ਾਹਦਰੇ।

ਡੇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਾਬ, ਸਿੰਧ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਰਾਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ 'ਵਸੇਰਾ' ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਡੇਰਾ ਔਲਾ ਯਾਰ, ਡੇਰਾ ਬੁਗਤੀ, ਡੇਰਾ ਦਿਲਦਾਰ, ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਂ, ਡੇਰਾ ਗਾਂਧੀ ਖਾਂ, ਡੇਰਾ ਮੁਰਾਦ ਜਮਾਲੀ। ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛੋਟੀ ਆਦਿ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡੇਰਾਦੂਨ ਵਿਚ ਵੀ ਡੇਰਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਲਾਉਣਾ ਜਾਂ ਡੇਰਾ ਜਮਾਉਣਾ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ-ਜੰਮ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਡੇਰਾ-ਡੰਡਾ ਚੁੱਕਣਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਬੋਰੀਆ ਬਿਸਤਰਾ ਗੋਲ ਕਰਨਾ ਅਰਥਾਤ ਟਿੱਕਾਣਾ ਚੁੱਕ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਡੇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਠਹਿਰ ਜਾਂ ਠਾਹਰ ਦਾ ਵਿਗਤਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ ਮੁਕਾਮ ਦੇ ਭਾਵ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਟਰਨਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਅਸਲੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਵੀ ਰੂਪ ਡੇਰੇ ਸੀ। ਪਰ ਡੇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਂ, ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ

ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਿੱਠ ਲਈਏ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਹਨ Dehradun. ਇਸ ਤੋਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਡੇਰਾਦੂਨ' ਹੈ ਜਦਕਿ ਮੁਢਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ 'ਦੇਹਰਾਦੂਨ' ਹੀ ਹੈ। 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਅਨੁਸਾਰ 'ਦੇਹਰਾ' ਉਹ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦੇਹ (ਸਰੀਰ) ਦਾ ਅੰਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਇਆ, ਸਮਾਧੀ। ਇਹੀ ਅਰਥ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਲਈ ਢੁਕਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਪਹਾੜੀ ਦੂਨ (ਵਾਦੀ) ਜਿਥੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਬਣੀ ਹੈ।

ਪਲੈਟਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੇਹਰਾ ਜਾਂ ਦੇਵਰਾ ਦਾ ਵਿਕਸਿਤ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਹਰਾ ਜਾਂ ਦੇਵਰਾ ਦੇਵਾਲਾਯ ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਨੇ ਦੇਹਰਾ ਦਾ ਇਕ ਅਰਥ

ਦੇਵਗ੍ਰਿਹ ਜਾਂ ਦੇਵਮੰਦਿਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਉਪਰ ਢੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਰੂਪ ਦੇਵਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਦੇਵਘਰ > ਦੇਵਹਰ > ਦੇਵਰਾ > ਦੇਹਰਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਉਂਜ ਨਗਰ ਆਦਿ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਦੇਹਰਾ' ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਹ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਡ ਤੇ ਪਿੰਡਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਾਂਝ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾਰਸੀ ਦੇਹ ਤੇ ਦੇਹਰਾ ਵਿਚ ਸਾਂਝ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੋਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨ੍ਰਿਮਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਦੀ ਦਾ ਪਿੰਡ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਦੇਹਰਾ, ਦੇਹਲੀ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਦੇ ਭਾਵ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦਾ ਅਰਥ ਘਾਟੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਅਜੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਨਾ ਕੁ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਅਮਸ਼ ਬੋਲਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਜਿਤ ਵਡਨੋਰਕਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ

ਡੇਰਾ ਬੱਦੂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਤ ਸਾਮੀ ਹੈ। ਘੁਮੱਕਤ ਬੱਦੂ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੇ ਜਦ ਤੰਬੂ ਲਾ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਜੰਮ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਰੂਪ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕ ਗੋਲਾਕਾਰ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਜੁ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਪਾਸ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿ ਸਕਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਸੇਰੇ ਵਿਚ ਮੂਲ ਭਾਵ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਿਕਟ ਗੋਲ ਗੋਲ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਮੀ ਮੂਲ d-y-r ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ, ਫਿਰਨ, ਗੋਲ ਗੋਲ ਚੱਲਣ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਮੂਲ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ d-w-r. ਇਸ ਤੋਂ ਦਾਇਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੋਲ, ਘੇਰਾ, ਮੰਡਲ ਆਦਿ ਜਿਹੇ ਅਰਥ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਮਜਲਿਸ, ਸਭਾ, ਟੱਬਰ ਦੇ ਅਰਥ

ਵੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ' ਜਿਹੀ ਉਕਤੀ ਵਿਚ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ (ਮੁਕੱਦਮਾ) ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤੋਂ ਦਾਇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲ ਚੱਕਰ, ਪਰਿਧੀ, ਘੇਰਾ, ਚੱਕਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਜੋਂ ਸਮਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦਾਇਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਮਹੱਲਾ, ਬਸਤੀ, ਆਸ਼ਰਮ, ਖੇਮਾ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਦਾਇਰਾਦਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮਹੰਤ ਜਾਂ ਮਨਧਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਡੇਰੇਦਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਏਹੀ ਭਾਵ ਹਨ। 'ਦੋਰ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਘੁਮਾਉ, ਚੱਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਣੇ ਦੋਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵੀ ਘੁੰਮਣ, ਫਿਰਨ, ਗਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ। ਮਦਾਰੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦ ਦਰ, ਦਾਰ, ਦਾਇਰ, ਦਿਆਰ ਆਦਿ ਵਿਚ ਘਰ ਜਾਂ ਵਸੇਰਾ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ, ਕਲ ਚਮਨ ਥਾ ਆਜ ਉਜੜਾ ਦਿਆਰ ਹੈ;

**ਸ਼ਬਦ
ਝਰੋਖਾ**

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-259-9353

ਲਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ ਮੇਰਾ ਉਜੜੇ ਦਿਆਰ ਮੈਂ। ਡੇਰਾ ਬਣ ਕੇ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ, ਬਸਤੀ, ਵਸੇਰਾ ਦੇ ਭਾਵ ਆਏ। ਫਿਰ ਤੰਬੂ, ਸ਼ਾਮਿਆਨਾ, ਮਠ, ਮਜਲਿਸ ਮਕਾਨ ਆਦਿ ਦੇ ਭਾਵ ਜੁੜੇ। ਡੇਰੇ ਦਾ ਕਰਤਾਧਰਤਾ ਜਾਂ ਮਨਧਾਰੀ ਡੇਰੇਦਾਰ ਹੈ। ਡੇਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਤਵਾਇਫ ਲਈ ਡੇਰੇਦਾਰਨ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆ। ਡੇਰਾ ਗਾਂਧੀ ਖਾਂ ਤੇ ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰੇਵਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਅਸਲ ਵਿਚ 15ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਬਲੋਚੀ ਯੋਧੇ ਸਰਦਾਰ ਮਲਿਕ ਸੁਹਰਾਬ ਖਾਂ ਨੇ ਸਿੰਧ ਘਾਟੀ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਜਗੀਰ ਵਜੋਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੇਟਿਆਂ ਤੇ ਜਾਨਸੀਨਾਂ-ਗਾਂਧੀ ਖਾਂ, ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਂ ਅਤੇ ਫਤਹਿ ਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਡੇਰੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂਵਾਂ ਬੱਲੇ ਵਸਾਏ।

ਭੁੱਲ ਦੀ ਸੋਧ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਡਾ. ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਕਾਲਮ ਵਿਚ ਕੁਝ ਉਕਾਈਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸੁਮੀਤ ਸੰਧੂ ਨੇ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਸੰਧੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੇਟੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹਨ-ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਟੀ। ਸੁਮੀਤ ਸੰਧੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਅਖੀਰਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਓਰੇਗਨ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਆਇਡਹੋ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਾਠਕ ਖਿਆਲ ਕਰਨ।

-ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਲਾਹਣਤ

(ਪਿਛਲੇ ਸਭੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਜੀਅ ਰਹਿੰਦੇ ਆ, ਮਾਂ-ਪਿਓ, ਭੈਣ-ਭਰਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਚੌਥੀ ਭੈਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਤਨੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਲੈਂਦੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ, "ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਈਦਾ, ਬਾਪ ਦੀ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਪੁੱਤ ਬੀ ਨਜ਼ਿੱਠਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆ। ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਆ, ਸਭ ਕੁਛ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਾ! ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੌਂ ਜਾਓ!"

ਮੈਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਜਿਹਾ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ, ਦੋ ਜਣੇ ਹਾਂ। ਇਕ-ਇਕ ਗਿਆਰਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਾਲਮ ਦੇ ਜੈਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ 'ਮਰਦਾ ਕੀ ਨਾ ਕਰਦਾ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਮੀਟਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਬਿੱਲ ਸਾਨੂੰ ਤਾਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਾਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬਿਜਲੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਤੰਗ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਮੱਛਰ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਲੱਗ ਵਿਚੋਂ ਤਾਰ ਲਾ ਕੇ ਪੱਖਾ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਬੱਚੇ ਸੌਂ ਜਾਣਗੇ।"

"ਨਹੀਂ, ਹਮਾਰੇ ਲੋਭ ਕਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।" ਮਾਈ ਦੀ ਨੂੰਹ ਨੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੰਭੇ ਤੋਂ ਤਾਰਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਦੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਤੇ ਕਦੇ ਤੜਕੇ ਹੀ ਉਠਦਾ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਘੱਟ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ ਦੋ-ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਨੂੰ ਲਗਦੇ। ਨੀਂਦ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਸੰਧਰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁਟਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ

ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮਕਾਨ ਸਕੂਲ ਨੇੜੇ ਲੈਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਮਹਾਂਵੀਰ ਐਨਕਲੇਵ, ਪਾਲਮ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਇਕ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਬੀ.ਡੀ. ਸਰਮਾ ਦੇ ਘਰ ਮਕਾਨ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦ ਦੌਰਾਨ ਉਜੜ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਚ-ਵੱਟ ਕੇ ਇੱਥੇ ਆ ਟਿਕੇ ਸਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਥੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਗੱਲੀ-ਬਾਤੀ ਜਾਤ ਪੁੱਛਦੀਆਂ। ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਨੁਭਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ ਗੋਲ-ਮੋਲ ਕਰਦੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ, "ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰੇ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਪਚਦੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਜਾਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਾ ਲੈਂਦੇ।"

ਕਿਰਾਇਆ ਉਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਕੁਲੀਗ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਅੱਗਿਉਂ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ, "ਦੇਖ ਹੁਣ ਤੂੰ ਪੱਗ ਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਮਰਾ ਸਸਤੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਨਾਟਕ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਸੁਣ ਜ਼ਰਾ, ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਛੱਤ ਉਤੇ ਟਹਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਦੀ ਛੱਤ ਉਤੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਜਨੇਊ ਕੰਨ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਿ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਉਹਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ, ਯਾਰ ਤੂੰ? ਇੱਥੇ ਕਦੋਂ ਆਇਆ? ਨਾਲੇ ਕਦੋਂ ਦਾ ਬਾਹਮਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕੋਟੇ ਵਿਚ ਆਇਆ।' ਉਹ ਅੱਗਿਉਂ ਕਹਿੰਦਾ, 'ਹੌਲੀ ਬੋਲ, ਲੋਕ ਮਕਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛਦੇ, ਨਖਰੇ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੁਗਤ ਸੁੱਤੀ; ਚੁਆਨੀ ਦਾ ਧਾਗਾ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਜਨੇਊ

ਬਣਾ ਕੇ ਪਾ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਾਟ-ਜੈਨੀ ਪੰਡਤ ਜੀ, ਪੰਡਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਫਿਰਦੇ ਆ'।"

"ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਇੰਦਾਂ ਦੀ ਦੋਹਰੀ-ਤਿਹਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਰੁਧ ਚੇਤਨਾ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਆ...।" ਮੈਂ ਸਹਿਜ ਹੀ ਆਖਿਆ, "ਬਹੁਤਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਮੇਰੇ ਬੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।"

"ਖਾਹ ਫੇ" ਧੱਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੀ!" ਉਸ ਮਲੂਕਚਾਰੇ ਕਿਹਾ।

ਬੀ.ਡੀ. ਸਰਮਾ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਕਮਰੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਏ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਰੱਖੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਣਾ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਪੜ੍ਹਨ ਪਾਓ...ਤੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਮਕਾਨ ਭਾਲਦਿਆਂ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਕ ਬਿਹਾਰੀ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਪ ਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਹੈ।" ਇਕ ਹਿਮਾਚਲੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਨੌਕਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਖਿਆ, "ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਅਜੇ ਐਂਦਾ ਈ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ? ਸ਼ਰਾਬੀ-ਕਬਾਬੀ ਜਾਂ ਐਬੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ...।"

ਕਈ ਮਕਾਨ-ਮਾਲਕ ਸਾਰੀ ਪੁੱਛ-ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਰਾਇਆ ਇੰਨਾ ਵਧਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹ ਲੈਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਪਤਨੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੀ.ਏ. ਤਕ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਖਾਲੀ ਹੋਏ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਉਂਦੀ। ਉਹੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਘਰ ਪਿਛਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਲਾ ਨੂਰੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਮਕਾਨ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹਰਿਆਣਵੀ ਮਾਲਕਣ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੁਮ ਭੀ ਬਲਜੀਤ (ਪਤਨੀ ਦੀ ਸਹੇਲੀ) ਕੀ ਜਾਤ ਕੇ

ਜਾਟ ਭਾਈ ਹੋ? ਉਨ ਕੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜਮੀਨ ਹੈ।"

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਚਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ। ਬਲਜੀਤ ਦੇ ਨਿਆਣੇ 'ਮਾਸੀ ਜੀ-ਮਾਸੀ ਜੀ' ਕਰਦੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਮਾਲਕਣ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਈ। ਉਂਜ, ਜਾਤੀ ਦੀ ਘੋਖ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ਾਇਦ ਅਜੇ ਮੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।

"ਬਲਬੀਰ ਜੀ ਆ ਜਾਓ! ਏਕ-ਏਕ ਰੰਮ ਕਾ ਪੈਗ ਲੋਗੇ।" ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਸਾਬਕਾ ਫ਼ੌਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੋਫ਼ੇ ਉਤੇ ਬਹਿੰਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਅੱਛਾ ਤੋਂ ਆਪ ਕਾ ਘਰ ਗਾਂਵ ਮੇਂ ਹੈ! ਗਾਂਵ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ!"

"ਗਾਂਵ ਮੇਂ ਹੈ ...।" ਇਸ ਨਵੀਂ ਪੜਤਾਲੀਆ ਜੁਗਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। 'ਮੈਂ ਪੀਂਦਾ ਨਹੀਂ' ਕਹਿ ਕੇ ਉਠ ਪਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖ਼ਬਰੇ ਹੋਰ ਕੀ-ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ।

ਇਸ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦਸ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰ ਲਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਲਾਟ ਲੈ ਲਿਆ। ਬਸ ਹੁਣ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ।"

ਮੈਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਪਏ ਸਨ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ 'ਆਪਣੇ' ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਦੀ ਤੀਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉਤੇ ਸਾਮਾਨ ਟਿਕਾ ਲਿਆ।

ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਮਕਾਨ ਤੇ ਵੱਡੀ ਧੀ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਸਕੂਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਰ ਨਵੇਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਦੀ ਲੁੱਟ। ਘਰਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਘੱਲਦੇ, 'ਨਿਆਣੇ ਲੈ ਕੇ ਲਾਂਭੇ ਹੋਇਆ। ਚਿੱਤ 'ਚ ਆਵੇ ਤਾਂ ਦੋ-ਚੁੱਧ ਮਹੀਨੀਂ 5-7 ਸੌ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਲਾ-ਅੱਲਾ, ਬੈਰ-ਸੱਲਾ।"

ਮਨ ਵਿਚ ਉਬਾਲ ਜਿਹਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸ ਸਿਰ ਧਰਾਂ। ਇਹਦੇ ਲਈ ਕਿਹਤੀਆਂ-ਕਿਹਤੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ

ਹਨ! ਸੋਚਦਾ, ਇਹ ਸੋਚਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਪੁਰਸਕਾਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਿਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਮੋਹ-ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਹਿੰਦੀ-ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਮੇਜ਼-ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਬੈਠ 'ਤੇ ਚੌਕਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੇ ਲੋਕ-ਲੱਤਾਂ ਦੁਖਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ।

'ਲੱਜ' ਦਾ ਆਰਸੀ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਤੇ 'ਐਡਵਿਨਾ ਤੇ ਨਹਿਰੂ' ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਵਾਲੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਚੇਤੇ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੂਠੀਆਂ ਕੂੜੇ ਵਜੋਂ ਸੁੱਟੀਆਂ ਪੱਤਲਾਂ ਚੱਟਦਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਫੁੱਟਪਾਥ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਛੱਤ ਦੇ 'ਘਰ' ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਤੇ ਗੰਦੇ ਲੀੜਿਆਂ ਤੇ ਕੋਲਿਆਂ-ਸੋਬਾਂ ਦੀਆਂ ਰੇਹੜੀਆਂ ਬੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਪੱਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਕੰਥ ਜਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਊਰਜਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹਰ ਥਾਂ ਹੈ। ਲੱਤਾਂ ਪਸਾਰਨ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਾਦਰ ਵੱਡੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਤੋਤ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਖ਼ਿਆਲ ਆਉਂਦਾ, ਬੇਗਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਲਾਹਣਤ ਹੈ, ਅਪਮਾਨ ਤੇ ਹੇਠੀ ਕਰਾਉਣ ਤੁੱਲ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਫੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਉਚੇ ਕਿੰਗਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਚੁਬਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗਾਣੇ ਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਜ਼ੋਹਰਾ ਸਹਿਗਲ ਦਾ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ-ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਦਿਲ-ਓ-ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਉਭਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਖਰੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦੀ-ਮਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿੱਕੇ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉੱਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਕਰ ਗਏ ਸਨ।

ਵੱਕਾਰੀ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਅਤੇ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਨ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਜ਼ੋਹਰਾ ਸਹਿਗਲ ਦਾ ਜਨਮ 27 ਅਪਰੈਲ, 1912 ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਵਿਚ ਮੁਸਤਾਜ਼-ਉਲਾ ਖਾਨ ਅਤੇ ਨਤਿਕਾ ਬੇਗਮ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੀ ਜ਼ੋਹਰਾ ਸੱਤ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਪਨ ਦੇ ਹਰਾਦੂਨ ਨੇੜੇ ਚਕਰਾਤਾ ਵਿਖੇ ਬੀਤਿਆ। ਜ਼ੋਹਰਾ ਨੇ 1935 ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕੈਰੀਅਰ ਡਾਂਸਰ ਉਦੈ ਸ਼ੰਕਰ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ, ਮਿਸਰ, ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਅਗਸਤ 1942 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਡਾਂਸਰ ਕਮੇਸ਼ਵਰ ਸਹਿਗਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਧੀ ਕਿਰਨ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਪਵਨ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ।

ਇੰਡੀਅਨ ਬਿਏਟਰ ਦੇ ਹੰਢੇ ਹੋਏ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਜ਼ੋਹਰਾ ਸਹਿਗਲ ਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਬਿਏਟਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਇਪਟਾ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬਿਏਟਰ ਨਾਲ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਸਾਂਝ ਨਿਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੱਤ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਬਾਜ਼ੀ' ਅਤੇ ਰਾਜ ਕਪੂਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਆਵਾਰਾ' ਦੇ ਗੀਤ ਸਮੇਤ ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਵੀ ਕੀਤੀ। 1952 ਵਿਚ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ

ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਫਿਰ 1962 ਵਿਚ ਉਹ ਡਰਾਮਾ ਵਜ਼ੀਫੇ ਤਹਿਤ ਲੰਡਨ ਚਲੀ ਗਈ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਦਿ ਜਿਊਲ ਇਨ ਦਿ ਕਰਾਊਨ', 'ਤੰਦੂਰੀ ਨਾਈਟਸ' ਅਤੇ 'ਮਾਈ ਬਿਊਟੀਫੁਲ ਲਾਂਡਰੀ' ਸਮੇਤ ਕਈ ਲੜੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਿੱਤੇ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀ ਇਸ ਅਦਾਕਾਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦੌਰਾਨ ਆਖਰੀ ਫਿਲਮ 2007 ਵਿਚ 'ਸਾਂਵਰੀਆ' ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ ਨਾਲ 'ਚੀਨੀ ਕਮ', ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਨਾਲ 'ਦਿਲ ਸੇ' ਤੇ 'ਤੰਦੂਰੀ ਨਾਈਟਸ' ਅਤੇ ਸਲਮਾਨ ਖਾਨ ਨਾਲ 'ਹਮ ਦਿਲ ਦੇ ਚੁਕੇ ਸਨਮ' ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ।

ਜ਼ੋਹਰਾ ਸਹਿਗਲ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬੜਾ ਸੰਘਰਸ਼ਪੂਰਨ ਸੀ। ਅਜੇ ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਔਲੂਤ ਉਮਰ ਵੱਲ ਪੈਰ ਪੁੱਟ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਅੰਮਤੀ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਮਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਨੂੰ

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕੁਈਨ ਮੇਰੀ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਪਰਦੇ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਬੜੀ ਸਖਤ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਫੇਲੂ ਵਿਆਹ ਦਾ ਮੰਜ਼ਰ ਉਹ ਦੇਖ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਬੱਸ, ਉਸ ਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਧਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੇ ਖਲਜ਼ਗਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਣ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੀ ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਇਤਫਾਕ ਵਰਗੀ ਸੀ। ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਚਾਚਾਜਾਨ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਉਦੈ ਸ਼ੰਕਰ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਉਹ ਉਦੋਂ 'ਸ਼ਿਵ-ਪਾਰਬਤੀ' ਵਾਲਾ ਬੈਲੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਸ, ਇਸ ਬੈਲੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪਟੜੀ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਬੈਲੇ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਟੇਜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਦੈ ਸ਼ੰਕਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਈ। ਉਹ ਉਦੈ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਗੋ-ਬਾਗ ਸੀ। ਉਦੈ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ

ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦਿਵਾਏਗਾ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ੋਹਰਾ ਦੀ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ।

ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਦੈ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਟੈਲੀ ਗ੍ਰਾਮ ਆ ਗਈ। ਲਿਖਿਆ ਸੀ- "ਜਪਾਨ ਦੇ ਟੂਰ ਲਈ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਰਲ ਸਕਦੇ ਹੋ?" ... ਤੇ 8 ਅਗਸਤ 1935 ਨੂੰ ਜ਼ੋਹਰਾ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੀ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਵਿਚ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਰੱਜ ਨੇ ਨੱਚੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਸਰ, ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਵੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਉਹ ਬੈਲੇ ਦੀ 'ਲੀਡ ਲੇਡੀ' ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। 1940 ਵਿਚ ਉਦੈ ਸ਼ੰਕਰ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਅਲਮੋੜਾ ਸਥਿਤ 'ਇੰਡੀਆ ਕਲਚਰਲ ਸੈਂਟਰ' ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਮੇਸ਼ਵਰ ਸਹਿਗਲ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਉਹ ਇੰਦੌਰ ਤੋਂ ਸੀ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਡਾਂਸਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵੀ ਸੀ। ਮਗਰੋਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ 14 ਅਗਸਤ 1942 ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਾਹੌਰ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਰੱਖੇ। ਫਿਰ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੰਬਈ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਉਹਦੇ ਕੁੱਛਤ ਉਦੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਧੀ ਕਿਰਨ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਉਹਦੀ ਭੈਣ ਉਜ਼ਰਾ ਬੱਟ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬਿਏਟਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਡਟ ਗਈ। ਫਿਰ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਇਪਟਾ' ਨਾਲ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲ ਪਿਆ। 'ਇਪਟਾ' ਵਾਲਿਆਂ ਜਦੋਂ 1946 ਵਿਚ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਖਵਾਜਾ ਅਹਿਮਦ ਅੱਬਾਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਫਿਲਮ 'ਧਰਤੀ ਕੇ ਲਾਲ' ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਫਿਲਮ ਹੋ ਨਿਬੜੀ। ਫਿਰ 'ਇਪਟਾ' ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਨੀਚਾ ਨਗਰ' (1946) ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਾਰੀਫ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਚੱਲ ਸੋ ਚੱਲ ਹੀ ਸੀ।

ਜ਼ੋਹਰਾ ਸਹਿਗਲ ਦੀ ਧੀ ਕਿਰਨ ਸਹਿਗਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ, ਤਾਂ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਜ਼ੋਹਰਾ ਸਹਿਗਲ: ਫੈਟੀ ਹਿਟਲਰ' ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਸਿਰਫ 'ਜ਼ੋਹਰਾ ਸਹਿਗਲ: ਫੈਟੀ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਜ਼ੋਹਰਾ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ: ਧੀਏ ਰੱਖ ਦੇਣਾ ਸੀ ਉਹੀ ਨਾਂ-ਹਿਟਲਰ ਵਾਲਾ ਹੀ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਜਿਹੀ ਤਾਂ ਬਣਦੀ ਰਤਾ ਕੁ...

ਜ਼ੋਹਰਾ: ਝਾਤੀਆਂ

ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ।

ਧੀ ਕਿਰਨ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਪਵਨ ਨਾਲ।

ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕ ਰੰਗ।

ਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ੋਹਰਾ।

ਦਿਪਨਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਉਡਾਣ

ਆਸਾਮ ਦੀ ਜਾਈ ਮਾਡਲ ਅਦਾਕਾਰਾ ਦਿਪਨਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਅਜੇ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਫਿਲਮਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ 'ਟੇਕ ਇਟ ਇਜ਼ੀ' ਨਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਿਪਨਿਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਹੈ, ਆਮ ਲੀਹ ਤੋਂ ਐਨ ਹਟਵਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਝੱਟ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਿਪਨਿਤਾ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਬਹੁਤ ਜਾਨ ਕਿਰਦਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਫਿਲਮ 'ਪਿਜ਼ਾ' ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦਿਪਨਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਦਾ ਆਰੰਭ 2002 ਵਿਚ ਫਿਲਮ '16 ਦਸੰਬਰ' ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਧੀਆ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਜੀ ਅਤੇ ਸਕਰੀਨ ਪੁਰਸਕਾਰਾਂ ਲਈ ਸਰਵੋਤਮ ਅਦਾਕਾਰਾ (ਪਲੇਠੀ ਫਿਲਮ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਵਿਚ) ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2004 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ 2 ਫਿਲਮਾਂ- 'ਦਿਲ ਵਿਲ ਅਪਾਰ ਵਿਆਹ' ਅਤੇ 'ਅਸੰਭਵ' ਆਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਅੱਗੇ

ਤੁਰੀ। 2005 ਵਿਚ ਵੀ 2 ਫਿਲਮਾਂ- 'ਮਾਈ ਬੂਦਰ...ਨਿਖਿਲ' ਤੇ 'ਕੋਈ ਆਪ ਸਾ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈਆਂ। ਉਂਜ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲ ਚਰਚਾ 2011 ਵਿਚ ਆਈ ਫਿਲਮ 'ਲੇਡੀਜ਼ ਵਰਸਿਜ਼ ਰਿੱਕੀ ਬਹਿਲ' ਨਾਲ ਹੋਈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਵੀ ਉਹ 2012 ਦੇ ਜੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਅਦਾਕਾਰ ਵਾਲੇ ਵਰਗ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਈ।

ਦਿਪਨਿਤਾ ਨੇ ਕੁਝ ਟੀ.ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 'ਹਰ ਦਿਲ ਜੋ ਲਵ ਕਰੇਗਾ', 'ਵਿਲਜ਼ ਲਾਈਫ ਸਟਾਈਲ ਇੰਡੀਆ

ਫਿਲਮ 'ਟੇਕ ਇਟ ਇਜ਼ੀ' ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ।

ਵੀਕ', 'ਫੇਅਰ ਫੈਕਟਰ- ਖਤਰੋਂ ਕੇ ਖਿਲਾਤੀ', 'ਐਮ.ਟੀ.ਵੀ. ਮੇਕਿੰਗ ਇ ਕੱਟ' ਅਤੇ 'ਪੀਆ ਕੇ ਘਰ ਜਾਨਾ ਹੈ' ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਲੰਮੀ-ਝੰਮੀ ਦਿਪਨਿਤਾ (ਉਹਦਾ ਕੱਟ 5 ਫੁੱਟ 9 ਇੰਚ ਹੈ) ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਡਲਿੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਆਸਾਮ ਦੇ ਕਸਬੇ ਦੁਲੀਆਜਾਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਿਥੇ ਉਸ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਬਾਪੂ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਮੁਢਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਹਨੇ ਗੁਰਾਟੀ ਦੇ ਹੋਲੀ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇੰਦਰ ਪ੍ਰਸਥ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਈ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਅਦਾਕਾਰ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਬੱਚਨ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਸੀ। ਉਂਜ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਮਗਰੋਂ ਦਿਪਨਿਤਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਦਿਲਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਦਿਲਸ਼ੇਰ ਦੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦਾ ਖਣਨ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਜੋੜਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੁੰਬਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਹੁੱਬ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਖਾਵੰਦ ਉਸ ਦਾ ਫਿਲਮੀ ਕਰੀਅਰ ਚਮਕਾਉਣ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Punjabi American Organization

ਮਾਣ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦਾ 10ਵਾਂ ਰੰਗਾਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

Teeyan Da Mela-2014

ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ-2014

Only
For
Ladies

Sunday, August 3, 2014

Time: 10:30 AM to 5:00 PM

The Meadows Club

2950 W. Golf Rd,
Rolling Meadows, IL 60008
Ph: 847.640.3200

Items: Giddha, Dholki, Singing
& Dancing with Live DJ

ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਲਈ ਮਹਿੰਦੀ, ਜਿਊਲਰੀ, ਗਿਫਟ
ਆਈਟਮਾਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਟ ਆਦਿ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਗਾਇਕਾ ਸਤਵਿੰਦਰ ਬਿੱਟੀ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ
ਗਾਇਕਾ
ਸਤਵਿੰਦਰ ਬਿੱਟੀ
ਆਪਣੀ
ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ
ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ
ਮਨੋਰੰਜਨ
ਕਰੇਗੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਦੁਲਹਨ ਡ੍ਰੈਸ ਮੁਕਾਬਲਾ

(ਦਰਸ਼ਕ ਬੀਬੀਆਂ ਵਲੋਂ) ਠੀਕ 12 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ

**Competition Punjabi Dulhan
Dress Competition**

(From Audience) Starts @ 12:00 pm

Want to be part of Teeyan Committee or
High School Volunteer Hours,
please contact Sukhi Singh and Minni Multani

Ticket Price \$15 - Lunch Included, Kids Under 5 yrs are Free!

Minni Multani 630-935-5239
Sukhi Singh 847-917-3664
Naiha Walia 847-687-9074
Pinki Walia 847-999-8720
Naina Singh 847-828-9412

For More Information Contact

Navjot Bajwa 312-446-4432
Manisha Garg 847-904-7458
Aarti Singla 630-479-3661

www.paochicago.org

Jasmeet Suga 630-673-6300
Kamal Hunjan 630-673-5156
Satinder Kaur 630-696-8705
Pammi Sangha 630-965-2930
Rajinder Mago 630-890-1362

THE LEGEND
Gurdas Maan

**FREE
PARKING**

**FREE
FOOD**

**Ticket
VIP
General
\$10**

LIVE IN CHICAGO

20 JULY 2014

SCHAUMBURG BOOMERS BASEBALL STADEUM

Punjab Sports and Culture Club Chicago proud to announce
12th Kabaddi mela with Cultural events on July 20th at
Schaumburg Boomers Baseball Stadium

1999 Springinsguth Rd, Schaumburg, IL 60193 (847) 461-3695

Kabaddi 11-3 pm ~ Singer 3-6 pm

Tickets Available @

Lovedeep Singh Dulat 224-425-0705, Ajaib Lakhan 847-544-1788, Happy Heer 630-398-7052,
Santokh Singh DC 847-338-3866, Harvinder Singh (Billa) 708-228-8520, Narinder Singh SRA 630-205-9264,
Jaskarn Singh Dhaliwal 630-290-7993, Amrik Singh 773-507-8043, Ajmer Singh Pannu 630-440-3458,
Gurpeet Singh Gill 630-653-1553, Gurmeet Singh Bhola 773-406-2131, Lakhbir Singh 847-489-7773,
Rajinder Singh Dayal 214-457-1808, Gian Singh Sera 630-841-6537, Baldev Singh Gill 847-239-7400
www.sportsclubchicago.com ~ Email: sportsclubchicago@gmail.com

Show Tickets Available At Star Food, Singh Grocers, Bombay Bazaar, Hot Masala & Amar Carpets.
Tickets available at window also.

Makkah Printing
630-709-9786